Begroting 2026

gemeente Opsterland

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2
Inleiding 4
Programma 0 | Bestuur en ondersteuning 6
Thema Bestuur 7
Thema Dienstverlening en Organisatie 7
Programma 1 | Veiligheid 11
Thema Crisisbeheersing en brandweer 11
Thema Openbare orde en veiligheid 11
Programma 2 | Verkeer en vervoer 13
Thema Verkeer, vervoer en wegen 13
Programma 3 | Economie 16
Thema Ondernemen en werkgelegenheid 16
Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen 17
Programma 4 | Onderwijs 19
Thema Onderwijs 20
Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie 23
Thema Cultuur 23
Thema Recreatie en Toerisme 24
Thema Openbaar groen 24
Thema Sport 25
Programma 6 | Sociaal domein 27
Thema Uitvoering sociale wetgeving 28
Thema Maatschappelijke ondersteuning 28
Thema Jeugdhulp 29
Programma 7 | Volksgezondheid en milieu 34
Thema Milieu 34
Thema Duurzaamheid 35
Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden 40
Thema Ruimtelijke ordening 41
Thema Landschap, Natuur, Biodiversiteit, Landbouw en Erfgoed 42
Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen en vastgoed 42
Paragrafen 45
Lokale heffingen 45
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 50
Onderhoud kapitaalgoederen 54
Financiering 59
Bedrijfsvoering 61
Accountantscontrole en rechtmatigheid 61
Informatiebeveiliging 61
Openbaarheidsparagraaf 63

Verbonden partijen 64
Grondbeleid 74
Ontwikkelingen grondbedrijf 74
Investeringen 77
OWO samenwerking.....80
Financiële begroting 82
Overzicht van baten en lasten 82
Uiteenzetting financiële positie 87
Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld 92
Bijlage: Overzicht verplichte beleidsindicatoren 93
Bijlage: Overzicht vaste subsidieontvangers 97

Inleiding

Ruimte voor de toekomst

Dit is de afsluitende begroting voor de raads- en collegeperiode 2022-2026. De afgelopen jaren waren uitdagend. Zowel inhoudelijk als financieel met de coronapandemie, de oorlog in Oekraïne en Rijksbezuinigingen op onder andere Jeugd en de algemene uitkering. Toch is het de afgelopen jaren gelukt een sluitende begroting presenteren. Het laat zien dat Opsterland een stabiele gemeente is waarin bestuur en gemeenteraad op een constructieve manier met elkaar samenwerken.

Begin 2025 leek het erop dat we voor de begroting 2026 geen sluitende begroting zouden kunnen opstellen. Zowel het begrotingsjaar zelf als het meerjarenperspectief lieten een tekort zien. De aanname was dat zelfs voor alleen sluitend krijgen van het laatste jaar van de meerjarenraming (een planning voor meerdere jaren) er bezuinigd zou moeten worden. De belangrijkste oorzaak voor dit probleem was de bezuiniging op de algemene uitkering beginnend in 2026, ook wel het ravijnjaar genoemd.

In de eerste helft van 2025 zijn er een aantal positieve ontwikkelingen geweest. Er is aanvullende financiering jeugdzorg beschikbaar gekomen en de meicirculaire viel ook mee. Dit aangevuld met een behoedzaam financieel beleid zorgt ervoor dat we alsnog een structureel sluitende begroting voor 2026 én de meerjarenraming kunnen aanbieden. Dat geeft ons ook na 2026 ruimte voor het voeren van eigen beleid

Ontwikkelingen

Ten tijde van het opstellen van de begroting was het kabinet Schoof demissionair. Daardoor is het onduidelijk in welke mate de eerder gepresenteerde plannen worden in- of uitgevoerd. De begroting is daarom gebaseerd op het beleid zoals opgenomen in de voorjaarsnota van het Rijk. Verder volgen we de ontwikkelingen nauwgezet en passen we de begroting zo nodig aan tijdens de voorjaars- en najaarsrapportage.

De toekomst

In deze begroting zijn verdere stappen gezet in het behoedzamer omgaan met nieuwe ontwikkelingen bij de medebewindstaken, de taken die wij namens het Rijk uitvoeren. Te vaak zijn deze taken aan gemeenten opgedragen zonder adequate financiële compensatie. Waar we in het verleden in de begroting al anticipeerden op mogelijke kostenstijgingen voordat duidelijk was of zo ook daadwerkelijk gecompenseerd gaan worden, kiezen we er nu voor om deze ontwikkelingen te monitoren en pas bij daadwerkelijke afwijkingen bij te stellen.

Reguliere werkzaamheden

In de begroting staan meestal geen teksten over onze dagelijkse werkzaamheden. Zoals bijvoorbeeld het geven van uitkeringen, het verstrekken van paspoorten, groenvoorziening, zorgen voor inwoners met een hulpvraag of het onderhouden van contacten met onze samenwerkingspartners zoals het OWO-samenwerkingsverband. Deze taken zijn wel opgenomen in de cijfers, maar worden niet apart in de tekst genoemd.

Dat betekent niet dat deze werkzaamheden niet belangrijk zijn, integendeel. In onze verantwoordingsdocumenten, waarin we uitleggen wat we hebben gedaan, komen deze taken duidelijk aan bod. Aan het begin van elk programma in de begroting geven we wel een korte samenvatting van de belangrijkste dagelijkse werkzaamheden binnen dat programma. Sommige taken, zoals beleidsvoorbereiding en het ondersteunen van het bestuur, noemen we niet in elk programma apart. Toch zijn ook deze werkzaamheden een belangrijk onderdeel van wat de ambtenaren voor de gemeente doen.

Financieel beeld

Volgens de geldende voorschriften is het saldo van de structurele baten en lasten bepalend voor het resultaat van de begroting, incidentele baten en lasten mogen daarvoor niet meegenomen worden.

Het financiële beeld ziet er als volgt uit:

Financieel overzicht begroting 2026

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Saldo baten en lasten	5.378	-1.327	357	1.139	-28	1.558
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	125	621	201	163	-73	-73
Begrotingssaldo	5.503	-706	558	1.302	-101	1.485
Verdeeld in						
Incidenteel begrotingssaldo	3.762	911	134	226	-736	-252
Structureel begrotingssaldo	1.741	-1.617	424	1.076	636	1.737

Leeswijzer

Leeswijzer financiële analyse per programma

In de toelichting worden de baten en lasten apart gepresenteerd. Dit is noodzakelijke omdat voor de rechtmatigheid de baten en de lasten elk apart moeten worden beoordeeld. Om het overzichtelijk te houden worden alleen de afwijkingen in baten en lasten die groter zijn dan €50.000 ten opzichte van het vorige jaar toegelicht. Als er geen mutaties zijn op een taakveld dan wordt dit taakveld niet genoemd, is er sprake van alleen mutaties kleiner dan € 50.000 dan staat er ‘bevat geen mutatie groter dan € 50.000’.

De stortingen en onttrekkingen aan de reserves worden niet vergeleken met de vorige begroting maar specifiek voor 2026 toegelicht. Dit omdat deze mutaties een incidenteel karakter hebben en er daardoor altijd verschillen tussen de jaren zijn. Door de reden van storting c.q. onttrekking toe te lichten wordt de "waarom" vraag beantwoord.

Vaststellen begroting

Deze begroting wordt voorgelegd ter vaststelling in de raadsvergadering van 10 november 2025.

Programma 0 | Bestuur en ondersteuning

Coalitieakkoord

Deze bestuursperiode is het coalitieakkoord van Opsterlands Belang, FNP, PvdA en ChristenUnie leidend. Tegelijk passen we beleid en uitvoering aan, als de omstandigheden of wet- en regelgeving daarom vragen.

Samen met de samenleving

Als gemeentelijke overheid staan we dicht bij de samenleving. Dat blijkt op verschillende manieren. We betrekken inwoners, instellingen en bedrijven bij onze plannen. We zijn duidelijk over hun rol. We laten zien welke stappen we zetten en welk resultaat we willen bereiken. Onze communicatie is duidelijk. Daarbij houden we rekening met al onze inwoners. Daarvoor gebruiken we digitale middelen én is er de mogelijkheid van persoonlijk contact.

Gemeenteraad

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor de kaders, voor de budgetten en voor de controle op de uitvoering. Daarom betrekken B&W de gemeenteraad aan het begin van de belangrijke processen.

Zelfstandige gemeente - samenwerken

We zijn als Opsterland een zelfstandige gemeente in Zuidoost-Fryslân en dat willen we blijven. Tegelijk hebben we anderen nodig om onze doelen te halen. Vooral omdat de opgaven voor gemeenten groter en ingewikkelder worden. Daarom werken we samen met Ooststellingwerf en Weststellingwerf in OWO-verband. Ook met andere gemeenten, zoals Heerenveen en Smallingerland, werken we samen. Wij zijn lid van de P10, een samenwerkingsverband van meer dan 30 grote plattelandsgemeenten. We brengen onze belangen onder de aandacht van de landelijke en Europese politiek. Dit doen wij via de VNG en de VFG.

Organisatie

We hebben een professionele organisatie die zorgt dat besluiten van de raad en het college worden uitgevoerd. We hebben oog voor de belangen van onze inwoners en het algemeen belang. Een professionele organisatie vraagt om goed werkgeverschap en werknemerschap. De organisatie kan alleen goed werk verrichten als er voldoende mensen, middelen en goed geoutilleerde werkplekken beschikbaar zijn. Daarnaast is een goede samenwerking met het college en de raad van belang. Het is daarom goed om te investeren in goed opdrachtgever- en opdrachtnemerschap.

Kaderstellende documenten

Coalitieakkoord Opsterland 2022-2026 - Mei-inoar foarút
Romte en ferskaat 2013
Bestuursovereenkomst OWO-samenwerking 2024
OWO-visie 2020

Reguliere werkzaamheden

- Interne advisering en ondersteuning bedrijfsvoering (communicatie, HR, financiën, control, inkoop, ICT, juridisch).
- Behandelen juridische procedures (bezwaar, beroep).
- Verstrekken van documenten (rijbewijs, paspoort en uittreksels).
- Vastleggen van levensloop bepalende momenten (geboorte, huwelijk, partnerschap, overlijden en verhuizingen).
- Het te woord staan van burgers, ondernemers en andere partijen die informatie over en van de gemeente zoeken.

Thema Bestuur

Doelstellingen

(Digitale) informatie bij de gemeente is veilig

Er gelden duidelijke regels voor hoe we als gemeente omgaan met (digitale) informatie. Een belangrijk voorbeeld is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Maatregelen

In 2026 richten we ons op doorontwikkeling naar een toekomstbestendige privacy- en informatiebeveiligingsorganisatie

Digitale ontwikkelingen zorgen ervoor dat informatie steeds weer op nieuwe manieren wordt gebruikt. Denk bijvoorbeeld aan de opkomst van kunstmatige intelligentie (AI). Om weerbaar te blijven en informatie goed te beschermen is het van belang dat de gemeente meebeweegt en meegroeit. In 2026 zetten we in op de doorontwikkeling tot een weerbare en wendbare organisatie, met als doel effectief in te spelen op digitale ontwikkelingen. Dit doen we door het uitvoeren van de volgende acties.

1. We zetten de risicogerichte implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid in OWO-verband voort.
2. We herzien het bestaande overzicht van samenwerkingspartners met wie de gemeente informatie uitwisselt. Daarnaast maken we nieuwe afspraken over het veilige gebruik en de bescherming van informatie waar die nog ontbreken, en herzien we bestaande afspraken indien nodig.
3. We versterken de bestaande invoering van de basisprincipes van de AVG. We onderzoeken 20 bedrijfsprocessen op het gebied van privacy.
4. We onderhouden en vergroten het kennis- en bewustwordingsniveau op het gebied van privacy en informatiebeveiliging bij alle organisatielagen van de gemeente, waaronder de gemeenteraad door het organiseren van trainingen en activiteiten.
5. We werken aan de beheersing van AI-gerelateerde risico's op het gebied van privacy en informatiebeveiliging door deel te blijven uitmaken van de AI-werkgroep die in OWO-verband is opgericht.

Thema Dienstverlening en Organisatie

Doelstellingen

De gemeentelijke organisatie is professioneel en eigentijds

De ambtelijke organisatie is dienstverlenend aan de gemeenteraad, B&W en aan de samenleving. Zij doet haar werk professioneel en eigentijds.

Maatregelen

Wij brengen de actuele positie van de ambtelijke organisatie in beeld

1. We monitoren de opgaven die er liggen voor de ambtelijke organisatie, wat dat van de organisatie vraagt en wat ervoor nodig is om die opgaven aan te kunnen. Daarbij is gezonde werkdruk een randvoorwaarde.
2. We hebben een sterke positie op de arbeidsmarkt en blijven ons inzetten om die te houden.
3. We zetten de eerste stappen in de renovatie van het gemeentehuis. Daarbij is aandacht voor verduurzaming van het gebouw en we maken het geschikt voor eigentijds werken.

Vennootschapsbelasting
Inschatting is dat op 2026 geen vennootschapsbelasting drukt.

Onvoorzien
Voor onvoorziene uitgaven is in 2026 € 37.500 beschikbaar (€ 1,25 per inwoner).

Wat mag het kosten
Mutaties voor alle reserves worden verwerkt onder programma 0 onder taakveld 0.10. Echter, niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Voor een correcte financiële analyse per programma, zijn in de onderstaande tabel alleen de mutaties opgenomen van de reserves die daadwerkelijk deel uitmaken van programma 0.

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	23.088	23.697	22.007	21.474	21.199	20.906
Baten	75.358	75.929	76.804	76.605	75.262	76.100
Saldo voor bestemming	52.270	52.232	54.796	55.131	54.064	55.194
Mutaties reserves						
Lasten	3.212	63	-	-	-	-
Baten	2.930	363	-	-	-	-
Saldo na bestemming	51.989	52.532	54.796	55.131	54.064	55.194

Specificatie per taakveld

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
0.1 Bestuur	2.370	1.762	2.116	354
0.2 Burgerzaken	1.388	1.521	1.639	118
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	2.442	1.356	1.064	-292
0.4 Overhead	15.736	17.901	16.035	-1.866
0.5 Treasury	190	157	141	-16
0.61 OZB woningen	941	960	972	13
0.62 OZB niet-woningen	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	-0	-	-	-
0.7 Uitkeringen gemeentefonds	-	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	22	40	40	-
Totaal lasten	23.088	23.697	22.007	-1.689

Specificatie per taakveld x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Baten				
0.1 Bestuur	29	-	-	-
0.2 Burgerzaken	588	588	588	-
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.524	231	253	23
0.4 Overhead	244	35	35	-
0.5 Treasury	1.360	1.140	757	-384
0.61 OZB woningen	3.448	3.462	3.608	145
0.62 OZB niet-woningen	1.562	1.639	1.708	69
0.64 Belastingen overig	72	64	64	-
0.7 Uitkeringen gemeentefonds	66.321	68.770	69.791	1.021
0.8 Overige baten en lasten	210	-	-	-
Totaal baten	75.358	75.929	76.804	874
Saldo voor bestemming	52.270	52.232	54.796	2.564

	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Saldo voor bestemming	52.270	52.232	54.796	55.131	54.064	55.194
0.10 Mutaties reserves	4.952	456	250	250	250	250
-/-Stortingen prog 1 t/m 8	-1.740	-393	-250	-250	-250	-250
Totaal stortingen reserves prog 0	3.212	63	-	-	-	-
0.10 Mutaties reserves	5.077	1.078	451	413	177	177
-/- Onttrekkingen prog 1 t/m 8	-2.146	-714	-451	-413	-177	-177
Totaal onttrekkingen reserves prog 0	2.930	363	-	-	-	-
Totaal resultaat programma 0	51.989	52.532	54.796	55.131	54.064	55.194
-/- Resultaat prog 1 tm 8	-46.486	-53.239	-54.238	-53.830	-54.164	-53.709
0.11 Totaal resultaat	5.503	-706	558	1.302	-101	1.485

Toelichting op de financiën

Algemeen:

De directe ~~personeels~~kosten moeten verplicht worden doorbelast van taakveld overhead naar de taakvelden waar het betreffende personeel actief is. Het idee is dat dit duidelijk maakt hoeveel van de kosten binnen het taakveld nodig zijn voor personele inzet. Deze doorbelasting betreft enkel een interne toerekening van kosten en heeft als zodanig geen impact op de totale gemeentelijke begroting.

Lasten:

Taakveld 0.1 Bestuur: de lasten zijn in 2026 € 354.000 gestegen.

- De kosten voor de raad zijn € 138.000 gestegen als gevolg van indexatie, twee extra raadsleden en opleidingskosten van de nieuwe raad (VJR2025).
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 178.000 hoger.

Taakveld 0.2 Burgerzaken: de lasten zijn in 2026 € 118.000 gestegen.

- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 118.000 hoger.

Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden: de lasten zijn in 2026 € 292.000 gedaald.

In 2025 waren eenmalige kosten begroot voor:

- Kosten voor het opstellen van opstalcontracten (€ 100.000, PPB2025)
- Inventarisatie van gemeentelijke gebouwen (€ 92.000, NJR2024)
- Planschade Langezwaag Noord (€ 70.000, NJR2024)

Taakveld 0.4 Overhead: de lasten zijn in 2026 € 1.866.000 gedaald.

- De actualisatie van de personeelskosten geeft € 1.140.000 hogere lasten. De personeelskosten zijn begroot op basis van de huidige formatie en de aanvragen bij de PPB2025. De personeelskosten zijn berekend op de werkelijke salariskosten voor 2026.
- De personeelskosten voor verenigingsondersteuning, inwonersparticipatie en inclusie geven hogere lasten (€148.000, raadsbesluit sept. 2025).
- De doorbelasting van de directe personeelslasten naar andere taakvelden is per saldo € 2.077.000 gestegen. Dit geeft lagere lasten op dit taakveld.
- De personeelskosten van de projectleider Civiel worden doorbelast aan de betreffende investeringen. Dit geeft lagere lasten (€120.000, PPB2025).

In 2025 waren eenmalige kosten begroot, dit geeft in 2026 lagere lasten, voor:

- Beveiliging in het gemeentehuis (€ 100.000, VJR2025)
- De vervanging van bureaustoelen (€ 113.000, PPB2024)
- WW-lasten (€ 155.000, VJR2025)
- Uitbreiding binnenruimte werf Ureterp (€ 140.000, PPB2025)
- Terrein en huisvesting werf Terwispel (€ 350.000, PPB2025)

Baten:

Taakveld 0.5 Treasury: de baten zijn in 2026 € 384.000 gedaald.

- Als gevolg van de verwachte investeringen in 2026 daalt de liquiditeitspositie. Hierdoor wordt een lagere renteopbrengst uit het schatkistbankieren voorzien. Voor 2026 wordt nog uitgegaan van een renteopbrengst van circa € 500.000. Vanaf 2027 wordt geen renteopbrengst meer verwacht.

Taakvelden 0.61 OZB woningen en 0.62 OZB niet woningen: de baten zijn € 214.000 gestegen.

- De OZB-tarieven zijn geïndexeerd. Zie paragraaf Lokale heffingen voor een nadere onderbouwing.

Taakveld 0.7 Uitkeringen gemeentefonds: de baten zijn in 2026 € 1.021.000 gestegen.

- Diverse voor- en nadelen, waaronder de uitkeringsfactor en mutaties in de grondslagen van de maatstaven, geven dit voordeel.

Taakveld 0.10 Mutatie reserves

- De stortingen (€ 250.000) en onttrekkingen (€ 451.000) van de reserves worden toegelicht in de programma's 1 t/m 8. De reserves hebben betrekking op lasten en baten van deze programma's.
- In 2026 zijn in programma 0 geen reserve mutaties geraamd.

Taakveld 0.11 Totaalresultaat

- De begroting voor 2026 laat een positief saldo van € 558.000 zien.

Programma 1 | Veiligheid

De leefomgeving in Opsterland is veilig en gezond.

Ervaring en feiten

Veiligheid gaat over ervaring (hoe veilig voelen inwoners zich) en feiten (bijvoorbeeld hoeveel inbraken zijn er).

Integraal

Het gaat bij veiligheid over veel verschillende onderdelen. Dat varieert van overlast door personen met verward gedrag tot georganiseerde criminaliteit. In het bevorderen van veiligheid, is er integraal aandacht voor die verschillende onderdelen. We letten op alle schakels in de veiligheidsketen, we werken samen met partners en we houden rekening met andere beleidsterreinen.

Mienskip

We stimuleren en ondersteunen eigen initiatieven van inwoners en organisaties om de veiligheid te vergroten.

Kaderstellende documenten
Integraal Veiligheidsbeleid Opsterland 2024 - 2027
Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving - Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 - 2024 OWO-gemeenten

Reguliere werkzaamheden

- Procesregie op complexe casuïstiek openbare orde en veiligheid.
- Regie op aanpak ondermijning.
- Regie op inbraakpreventie.
- Regie op jeugdoverlast.
- Regie op aanpak jaarwisseling.
- Advisering evenementen op gebied van veiligheid.
- Beheer crisisorganisatie.

Thema Crisisbeheersing en brandweer

Doelstellingen

We vergroten de maatschappelijke weerbaarheid in de samenleving

Maatregelen

We sluiten aan op de landelijke ontwikkelingen in de weerbaarheidsopgave waar we als samenleving, dus ook als gemeente voor staan

Een sterke, weerbare, samenleving is een gezamenlijke opgave voor overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. Ieder met eigen taken en verantwoordelijkheden. Als gemeente ondersteunen wij initiatieven die bijdragen aan veiligheid, veerkracht en sociale samenhang.

Thema Openbare orde en veiligheid

Doelstellingen

Wij hebben zicht op ondermijnende criminaliteit en verminderen die

We zetten verschillende instrumenten in om ondermijnende criminaliteit te ontdekken en krachtig te bestrijden. Dit hebben we vastgelegd in het uitvoeringsprogramma ondermijning. Dit doen we door de bewustwording te vergroten. We zorgen er zo voor dat er minder maatschappelijke voedingsbodem voor ondermijning is.

Maatregelen

We actualiseren het Damoclesbeleid

In OWO-verband actualiseren en harmoniseren wij het Damoclesbeleid en leggen dit voor aan de gemeenteraad.

We geven uitvoering aan het ARIADNE-project

Via het ARIADNE-project zetten we in op integrale beleidsvorming, actualisatie van bestemmingsplannen en gerichte handhaving. Zo werken we aan het behoud van vitale vakantieparken en een veilige woon- en verblijfsomgeving.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van de reserves voor programma 1 meegenomen.

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	2.516	2.772	2.906	2.906	2.906	2.906
Baten	8	10	10	10	10	10
Saldo voor bestemming	-2.508	-2.762	-2.896	-2.896	-2.896	-2.896
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.508	-2.762	-2.896	-2.896	-2.896	-2.896

Specificatie per taakveld

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.174	2.388	2.354	-34
1.2 Openbare orde en veiligheid	342	384	553	169
Totaal lasten	2.516	2.772	2.906	134
Baten				
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-	-	-	-
1.2 Openbare orde en veiligheid	8	10	10	-
Totaal baten	8	10	10	0
Saldo voor bestemming	-2.508	-2.762	-2.896	-134
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	0	0	0	0
Saldo na bestemming	-2.508	-2.762	-2.896	-134

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2026 € 134.000 nadeliger dan in 2025.

Lasten:

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid: de lasten zijn in 2026 € 169.000 gestegen.

- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 188.000 hoger.

Reserves:

In 2026 zijn geen reserve mutaties geraamd.

Programma 2 | Verkeer en vervoer

Goed bereikbaar

Opsterland is goed bereikbaar. Daarbij zijn de ligging aan de A7 en de aanwezigheid van meerdere provinciale wegen van belang. Opsterland is daardoor een prima gemeente om te wonen en te werken. De goede verbindingen zijn ook van waarde voor wie in Opsterland woont en bijvoorbeeld in de grotere plaatsen in de buurt werkt. Daarom is een goed gemeentelijk wegenstelsel van groot belang.

Beeldkwaliteitsplan

Het in stand houden van het wegennet (en waterwegen) vraagt daarbij nadrukkelijk aandacht. We onderhouden onze wegen, bruggen, duikers, kades en dergelijke op de manier die vastligt in het beeldkwaliteitsplan openbare ruimte. Hierin is sprake van een verantwoorde balans in de kwaliteitsniveaus van deze belangrijke kapitaalgoederen. Veiligheid en bereikbaarheid staan hierin centraal.

Fiets- en voetpaden

Het netwerk van fiets- en voetpaden heeft een belangrijke fijnmazige functie. Niet alleen voor wonen en werken. Maar zeker ook voor recreatie & toerisme in onze gemeente. We onderhouden de fiets- en voetpaden goed, zodat ze uitnodigen tot gebruik.

Openbaar vervoer

Voor de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland is het openbaar vervoer een belangrijke voorziening voor onze inwoners. De vergrijzing van de bevolking zal de vraag naar (passend) openbaar vervoer vergroten. We zoeken - waar we als gemeente een rol hebben - naar maatwerk. Daarmee houden we het aanbod bereikbaar en betaalbaar en laten het aansluiten op de vraag.

Kaderstellende documenten

Gemeentelijk watertakenprogramma 2025-2029
Gladheidbestrijdingsplan Opsterland 2025 ‘struie dêr't it moat’ en ‘net struie dêr’t it kin'
Afsprakenkader sport 2022-2026
Beeldkwaliteitsplan openbare ruimte 2021-2025
Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2014
Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010 Bereikbaar zijn en blijven (GVVP)
Evaluatie Gemeentelijk verkeer en vervoerplan 2010

Reguliere werkzaamheden

- In stand houden bovengrondse infrastructuur (wegen, fiets- en voetpaden, parkeerterreinen).
- Onderhoud wegen combineren met verbeteren verkeersveiligheid.
- Monitoren verkeer (intensiteit, snelheid en categorie) op gemeentelijke wegennet.
- Diverse activiteiten verkeerseducatie.

Thema Verkeer, vervoer en wegen

Doelstellingen

De 16 dorpen in onze gemeente zijn goed en veilig toegankelijk

Weggebruikers kunnen zich veilig en snel binnen de gemeente verplaatsen. Het wegennet is afgestemd op gebruik en functie.

Maatregelen

We breiden het netwerk van elektrische laadpunten voor auto’s uit

Als onderdeel van de Provinciale concessie breiden we het aantal elektrische laadpalen in de gemeente verder uit. De aanvragen lopen terug, de ambitie wordt teruggebracht van 20 naar 10 extra laadpalen.

We werken aan een nieuw mobiliteitsplan

Het huidige verkeersbeleid is verankerd in het gemeentelijke verkeers- en vervoersplan 2010. Hoewel veel uitgangspunten nog actueel zijn, staat de wereld niet stil. Denk aan bijvoorbeeld de sterke groei van elektrische voertuigen. Met een uitgebreid participatietraject gaan we de kaders voor verkeersveiligheid, bereikbaarheid en duurzaamheid actualiseren en opnieuw vastleggen. Dit doen we in het mobiliteitsplan Opsterland 2025-2035.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van de reserves voor programma 2 opgenomen.

Exploitatie x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	6.799	6.678	6.619	6.303	5.919	5.953
Baten	295	258	264	264	264	264
Saldo voor bestemming	-6.504	-6.419	-6.354	-6.038	-5.654	-5.688
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	1.033	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-5.471	-6.419	-6.354	-6.038	-5.654	-5.688

Specificatie per taakveld x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten	-	-	-	-
2.1 Verkeer en vervoer	6.791	6.670	6.611	-59
2.5 Openbaar vervoer	7	8	8	-
Totaal lasten	6.799	6.678	6.619	-59
Baten				
2.1 Verkeer en vervoer	295	258	264	6
2.5 Openbaar vervoer	-	-	-	-
Totaal baten	295	258	264	6
Saldo voor bestemming	-6.504	-6.419	-6.354	65
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	1.033	0	0	0
Totaal mutaties reserves	1.033	0	0	0
Saldo na bestemming	-5.471	-6.419	-6.354	65

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2026 € 65.000 voordeliger dan in 2025.

Lasten:

Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer: de lasten zijn in 2026 € 59.000 gedaald.

- De kosten voor het onderzoek naar de vervangingsopgave van de oevers zijn in 2025 € 330.000 en in 2026 € 795.000 (PPB2025). In deze begroting is het budget van € 795.000 omgezet naar een investeringskrediet. Dit geeft € 330.000 lagere lasten in 2026.
- Eenmalige afschrijvingslasten in 2026 voor de aanpak van bermschade (€ 384.000, PPB 2025) geven hogere lasten.

- Eenmalige afschrijvingslasten in 2025 voor de vervanging van openbare verlichting in 2025 (€ 260.000, PPB2024) geven lagere lasten in 2026.
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 121.000 hoger.

Reserves:

In 2026 zijn geen reserve mutaties geraamd.

Programma 3 | Economie

Opsterland heeft een gezonde lokale economie.

Ondernemingsklimaat en welvaart

Opsterland heeft een goed economisch en ondernemingsklimaat. Er is ruimte voor kwaliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit. De lokale economie heeft diverse pijlers. Daarbij valt te denken aan: het MKB, de industrie, detailhandel, horeca, de agrarische sector en werkgevers op het gebied van welzijn & zorg en recreatie & toerisme. Al deze werkgevers zorgen voor werkgelegenheid en voor bestedingen in onze gemeente. Daarmee dragen ze bij aan onze brede welvaart en leefbaarheid.

Duurzaamheid en groei
Met ons economisch beleid werken we aan een duurzame en evenwichtige groei van de Opsterlandse economie. Dat is van belang voor het behoud van de bestaande werkgelegenheid. We geven tegelijk ruimte aan nieuwe werkgelegenheid. Bedrijven staan voor een verduurzamingsopgave en voor een energietransitie, maar netcongestie werpt serieuze belemmeringen op. We staan in nauw contact met de netbeheerder om alle mogelijkheden die er op het net zijn ook te benutten.

Samen ontwikkelen
De lokale economie is steeds in beweging. Daar spelen we tijdig op in. We doen dat samen met de ondernemers in de gemeente. Waar we dat kunnen, bieden we informatie, advies en ondersteuning. In het overleg met de ondernemersverenigingen is de toekomstbestendigheid en duurzaamheid van bedrijventerreinen een vast agendapunt. Ook de transformatie van bedrijventerreinen is iets wat we alleen maar samen met de werkgevers kunnen realiseren.

Regionaal
De drie noordelijke provincies hebben eerder al onder de noemer 'Deltaplan voor het Noorden' input geleverd aan de Rijksoverheid. Samen met een positief adviesrapport over de Lelylijn, is Zuidoost Fryslân daarmee op de noordelijke en landelijke agenda gekomen. De ruimtelijke en economische potentie van de regio langs de A7-as is nadrukkelijk naar voren gebracht. We haken aan bij (boven)regionale ontwikkelingen, waar ze bijdragen aan de door onze gemeente gewenste economische en landschappelijke ontwikkeling. Met onze partners in Zuidoost Fryslân zetten we het Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR) voor onze regio in de stijgers. We koersen hiermee voor de lange termijn op een innovatieve economie waarin bedrijfsleven, onderwijs en samenleving op elkaar zijn afgestemd.

Kaderstellende documenten
Bedrijventerreinplan voor de regio Zuidoost Fryslân (2022)
Detailhandelsvisie (2024)
Reclamebeleid (2017)
Standplaatsenbeleid (2024)

Reguliere werkzaamheden
- Accounthouderschap voor ondernemers en bedrijven.

Thema Ondernemen en werkgelegenheid

Doelstellingen

Opsterland kent een goed economisch en ondernemersklimaat

Opsterland kent een goed economisch- en ondernemersklimaat waarbij ruimte is voor kwaliteit, innovatie, duurzaamheid en circulariteit. Het MKB, de industrie, de detailhandel, horeca, en ook de sectoren agrarisch, welzijn & zorg en recreatie & toerisme dragen hier positief aan bij.

Maatregelen

We actualiseren ons economisch beleid

Met ons economisch beleid werken we aan een duurzame en evenwichtige groei van de Opsterlandse economie. Samen met de ondernemers in onze gemeente geven we uitvoering aan het beleid. We weten wat er speelt bij ondernemers en daardoor kunnen we verbindingen maken en koppelkansen benutten.

Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen

Thema Grondexploitatie - bedrijventerreinen

Een belangrijke pijler onder het economisch beleid is de beschikbaarheid van voldoende bedrijventerreinen. De provincie heeft enige tijd geleden geanalyseerd welke behoefte er aan zulke terreinen is en welke mogelijkheden er zijn in de regio Zuidoost Fryslân voor uitbreiding van bedrijventerreinen tot 2030. De provincie geeft beleidsmatig en planologisch ruimte. De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid.

De ontwikkelingen op dit gebied concentreren zich in onze gemeente in de kernen Gorredijk en (in mindere mate) Wijnjewoude. Daarnaast is er het bedrijventerrein Drachten-Azeven. Dat terrein is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten. Het valt daarom buiten het kader van de paragraaf Grondbeleid.

Doelstellingen

We hebben inzicht in de groei- en ontwikkelmogelijkheden van de bedrijventerreinen

We hebben goed inzicht in de groei- en ontwikkelmogelijkheden van onze bedrijventerreinen. Dat geldt voor alle bedrijventerreinen in alle dorpen. Die mogelijkheden benutten we.

Maatregelen

De gemeenteraad stelt een visie op bedrijventerreinen vast

De gemeenteraad stelt in 2026 een visie vast op de bedrijventerreinen in de gemeente Opsterland. De voorbereidingen daarvoor gebeuren in nauwe samenwerking met de ondernemers. Ook betrekken we tijdig omwonenden, als hun belangen een rol spelen.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van de reserves voor programma 3 meegenomen.

Exploitatie x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	740	838	628	734	491	478
Baten	654	486	366	472	147	241
Saldo voor bestemming	-86	-352	-262	-262	-344	-237
Mutaties reserves						
Lasten	278	220	220	220	220	220
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-365	-572	-482	-482	-564	-457

Specificatie per taakveld x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
3.1 Economische ontwikkeling	392	394	241	-152
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	171	277	221	-56
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	131	120	89	-31
3.4 Economische promotie	47	47	76	29
Totaal lasten	740	838	628	-210
Baten				
3.1 Economische ontwikkeling	226	143	65	-78
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	147	122	80	-42
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1	-	-	-
3.4 Economische promotie	280	221	221	-
Totaal baten	654	486	366	-120
Saldo voor bestemming	-86	-352	-262	90
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	-278	-220	-220	0
Onttrekkingen reserves	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	-278	-220	-220	0
Saldo na bestemming	-365	-572	-482	90

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2026 € 90.000 voordeliger dan in 2025.

Lasten:

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling: de lasten zijn in 2026 € 152.000 gedaald.

- De kosten voor het in 2026 aflopende penvoerderschap van de Regiodeal zijn in 2026 met € 78.000 gedaald. Bij de baten geeft dit een tegenstellend effect.

In 2025 waren eenmalige kosten begroot voor:

- Het ontwikkelen van een visie bedrijventerreinen (€ 40.000, NJR2024)
- Centrumontwikkeling in Gorredijk (€ 30.000, PPB2025)

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur: de lasten zijn in 2026 € 56.000 gedaald.

- In de paragraaf Grondbeleid wordt dit taakveld toegelicht.

Baten:

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling: de baten zijn in 2026 € 78.000 gedaald.

- De baten voor het in 2026 aflopende penvoerderschap van de Regiodeal zijn in 2026 met € 78.000 gedaald.

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur: de baten zijn in 2026 € 42.000 gedaald.

- In de paragraaf Grondbeleid wordt dit taakveld toegelicht.

Reserves:

In de reserve Recreatie en Toerisme wordt de opbrengst van de toeristenbelasting gestort (€ 220.000).

Programma 4 | Onderwijs

Elk kind ontwikkelt zich optimaal.

Aansluiting op de arbeidsmarkt

Onderwijs biedt kansen aan alle jeugdigen. Daarbij is een goede aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt van belang. Vanaf medio 2026 geldt de wet ‘Van school naar duurzaam werk’. Samen met het onderwijs, StartWijzer en Werk en Inkomen helpen we jongeren tot 27 jaar met een afstand tot de arbeidsmarkt op weg naar economische zelfstandigheid.

Onderwijshuisvesting

Als gemeente hebben we een belangrijke rol in de huisvesting van scholen voor basis-, speciaal en voortgezet onderwijs. Samen met de schoolbesturen zijn we verantwoordelijk voor schoolgebouwen waarin het prettig is om te leren en te werken. We hebben een dekkend aanbod toegankelijke onderwijsgebouwen.

Leerlingenvervoer

Wanneer een kind geen onderwijs op korte afstand van huis kan volgen, dan kan de gemeente het vervoer van het kind naar de dichtstbijzijnde geschikte school vergoeden. Hierin onderzoeken we eerst de mogelijkheden van de leerling en de ouders zelf voor zelfstandig reizen met fiets, openbaar vervoer of eigen vervoer.

Bewegingsonderwijs

Elk kind kan gebruik maken van bewegingsonderwijs. De buurtsportcoaches verzorgen het bewegingsonderwijs voor alle basisscholen in Opsterland. Daarnaast zorgen ze voor de benodigde spelmaterialen.

Leerplicht

Elk kind heeft recht op onderwijs. Door de leerplichtambtenaar preventief in te zetten, zorgen we ervoor dat kinderen niet thuis komen te zitten en geen ontwikkelingsachterstand oplopen. We werken hierin nauw samen met de gemeenten binnen de regio de Friese Wouden en het Doorstroompunt startWijzer. Met elkaar signaleren we vroegtijdig welke kinderen dreigen uit te vallen.

Naast de preventieve rol en toezichthoudende taak, heeft de leerplichtambtenaar ook een handhavende taak. Als BOA is de leerplichtambtenaar bevoegd om o.a. te onderzoeken of er strafbare feiten gepleegd zijn en kan eventueel een proces verbaal opgemaakt worden. In de regio de Friese Wouden wordt gewerkt met regionale BOA's, zodat in elke gemeente dit goed is geregeld, de kwaliteit wordt geborgd en de kosten worden gedeeld.

Lokaal Educatieve Agenda (LEA)

In de LEA maken we afspraken en werken we samen met kinderopvangorganisaties, schoolbesturen, bibliotheek en jeugdgezondheidszorg over o.a. het onderwijsachterstandenbeleid, bevorderen gezonde leefstijl en samenwerking onderwijs en zorg. Het doel is dat al onze jeugdigen zich optimaal kunnen ontwikkelen in een kansrijke omgeving. We bepalen gezamenlijk waar we met elkaar de meeste impact kunnen hebben, maken hierbij heldere keuzes en brengen focus aan. We werken samen vanuit een breed gedragen visie en ambitie.

Kaderstellende documenten

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2022-2035
VVE Beleidskader SpelenderWijs 2020
Verordening bekostiging leerlingenvervoer 2025
Preventieagenda Opsterland 2021-2030

Reguliere werkzaamheden

- Zorgen voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE).
- Overleggen met onderwijsbesturen.
- Toezicht en handhaving kinderopvang.
- Zorgen voor leerlingenvervoer.
- Uitvoering leerplicht.
- Subsidiëren cultuureducatie op scholen.
- Faciliteren onderwijshuisvesting.

Thema Onderwijs

Doelstellingen

Kinderen hebben gelijke kansen om hun talenten te ontwikkelen

Kinderen hebben recht op gelijke kansen om zich met hun eigen individuele mogelijkheden te ontwikkelen. De omstandigheden waarin een kind opgroeit mogen daarbij niet bepalend zijn. Elk kind heeft waardevolle talenten: 'weten waar je goed in bent' is heel belangrijk. Door te werken aan talentontwikkeling neemt de weerbaarheid en veerkracht van kinderen toe. Ze ervaren meer zelfvertrouwen, voelen zich veilig in de klas en halen betere schoolresultaten.

Maatregelen

We monitoren het effect van de PeuterPlus-voorziening

In 2026 monitoren en evalueren wij het aantal peuters dat gebruik maakt van de PeuterPlus voorziening, de toeleiding, de samenwerking, de uitstroom richting het basisonderwijs en de tevredenheid van ouders. We monitoren ook of de voorziening zorgt voor minder doorverwijzingen naar specialistische jeugdhulp. Op basis van de evaluatie van de pilot wordt in 2026 een voorstel opgesteld voor eventuele aanpassingen en vervolgstappen.

Doelstellingen

Jongeren halen een startkwalificatie in het onderwijs of zijn aan het werk

We zetten er op in dat jongeren een baan vinden of een startkwalificatie in het onderwijs halen. Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger). Jongeren met een startkwalificatie hebben een betere positie op de arbeidsmarkt.

Maatregelen

We werken vanuit het regionaal actieplan Regio Zuidoost-Friesland Onderwijs & Gemeenten.

In 2026 versterken we de samenwerking tussen onderwijs en zorg in de regio Zuidoost-Friesland. We werken aan een gezamenlijk afwegingskader op basis van gedeelde visie, ambities en doelen, om de ondersteuning voor jeugdigen beter af te stemmen.

Doelstellingen

Er zijn voldoende geschikte onderwijsgebouwen en –voorzieningen

Met het Integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs waarborgen we als gemeente dat er genoeg geschikte onderwijshuisvesting in onze gemeente is.

Maatregelen

We voeren het integraal huisvestingsplan (IHP) uit

1. De gemeenteraad krijgt in 2026 het voorstel om een actuele versie van de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Opsterland vast te stellen.
2. We gaan in 2026 beoordelen of de beleidsuitgangspunten in het in 2022 vastgestelde IHP moeten worden herijkt.
3. We gaan verder met de planvorming voor de nieuwbouw van It Aventoer in Langezwaag.
4. De verwachting is dat de gemeenteraad eind 2025 of begin 2026 een besluit kan nemen over de toekenning van een krediet voor de vernieuwbouw van BHS Gorredijk. Daarbij houden we rekening met de besluiten die al zijn genomen over De Skâns. Hiermee kan de realisatiefase in 2026 worden opgestart.
5. De verwachting is dat de gemeenteraad eind 2025 of begin 2026 een besluit kan nemen over de toekenning van een krediet voor de vernieuwbouw van School Lyndensteyn in Beetsterzwaag. Hiermee kan de realisatiefase in 2026 worden opgestart.
6. Naar verwachting leggen we de gemeenteraad in 2026 een voorstel voor over de toekenning van een voorbereidingskrediet voor de uitbreiding van School Loevestein in Gorredijk.
7. Naar verwachting leggen we de gemeenteraad in 2026 een voorstel voor over de toekenning van een voorbereidingskrediet voor de nieuwbouw van Skoalle De Dúnwizer in Bakkeveen. Hierbij zijn we afhankelijk van de vaststelling van de locatiekeuze.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van de reserves voor programma 4 meegenomen.

Exploitatie x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	3.651	3.790	3.681	3.773	4.259	4.273
Baten	620	812	592	592	592	592
Saldo voor bestemming	-3.031	-2.978	-3.089	-3.181	-3.667	-3.681
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-3.031	-2.978	-3.089	-3.181	-3.667	-3.681

Specificatie per taakveld x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
4.1 Openbaar basisonderwijs	202	209	209	-
4.2 Onderwijshuisvesting	1.736	1.711	1.911	200
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.713	1.871	1.561	-309
Totaal lasten	3.651	3.790	3.681	-109
Baten				
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	-	-	-
4.2 Onderwijshuisvesting	60	113	113	-
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	560	700	479	-220
Totaal baten	620	812	592	-220
Saldo voor bestemming	-3.031	-2.978	-3.089	-111
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	-	-	-	-
Onttrekkingen reserves	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	0	0	0	0
Saldo na bestemming	-3.031	-2.978	-3.089	-111

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2026 € 111.000 nadeliger dan in 2025.

Lasten:

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting: de lasten zijn in 2026 € 200.000 gestegen.

- Vanaf 2026 starten de afschrijvingslasten van de school in Tijnje (€ 118.000) en De verbinding in Ureterp (€ 77.000).

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken: de lasten zijn in 2026 € 309.000 gedaald.

In 2025 waren eenmalige kosten begroot voor:

- De volumegroei van het leerlingenvervoer (€150.000, VJR2025).
- De specifieke uitkering Nationaal Programma Onderwijs (€220.000, VJR2025). De baten geven een tegengesteld effect.

In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 61.000 hoger.

Baten:

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken: de baten zijn in 2026 € 220.000 gedaald.

- In 2025 was de specifieke uitkering van het Nationaal Programma Onderwijs beschikbaar gesteld (€ 220.000, VJR2025).

Reserves:

In 2026 zijn geen reserve mutaties geraamd.

Programma 5 | Sport, cultuur en recreatie

Er is ruimte voor vrijetijdsbesteding, zowel door inwoners als recreanten.

Er is een goede culturele infrastructuur met verschillende musea en bibliotheken en evenementen. Voor de leefbaarheid van de dorpen is het bestaan van verenigingen essentieel. Sportbeoefening en vrijetijdsbesteding in verenigingsverband zijn daarom wezenlijke onderdelen van gemeentelijk beleid. Het accent ligt op gezondheid, sociale cohesie en participatie.

Kaderstellende documenten

Romte foar Taal 2021-2025
Beleidsnotitie "Cultuur Promotie wordt Cultuur Evenementen"
Beleidsnotitie Cultuureducatie 2023-2026
Bibliotheekbeleid 2023-2026
Afsprakenkader Sport 2022-2026
Preventieagenda Opsterland 2021-2030
Nota Kansen Benutten 2016-2020
Regionale Toeristische Ontwikkelstrategie Zuidoost Friesland 2022-2030
Bomenbeleidsplan 2020
Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025
Erfgoedverordening

Reguliere werkzaamheden

- Stimuleren en faciliteren culturele initiatieven.
- In stand houden cultureel erfgoed.
- Stimulearje dat ynwenners en meiwurkers it Frysk sprekke en brûke.
- Zorgen voor kwalitatief goede sportaccommodaties.
- Accounthouderschap toeristische sector.
- Regionale afstemming recreatie en toerisme.
- Onderhoud groene buitengebied.
- Extensief beheer bermen buiten de bebouwde kom (biodiversiteit).
- Terugplaatsen nieuwe bomen bij noodzakelijke bomenkap.
- Periodieke inspectie speeltuinen.
- Onderhouden gemeentelijke sportvelden.

Thema Cultuur

Doelstellingen

Het cultureel klimaat draagt bij aan de leefbaarheid van Opsterland

Voor inwoners en bezoekers van Opsterland is het beleven en genieten van cultuur een zinvolle en prettige vrijetijdsbesteding. Er zijn volop culturele initiatieven. Erfgoedorganisaties brengen het verleden dichtbij. De openbare bibliotheken dragen bij aan de participatie van onze inwoners.

Maatregelen

De gemeenteraad stelt een nieuw cultuurbeleid vast

Wij stellen in 2026 een nieuw cultuurbeleid op, waarin cultuureducatie en museumbeleid zijn opgenomen. We leggen dit voor aan de gemeenteraad.

De gemeenteraad stelt een nieuw Fries taalbeleid vast

Wij herijken het Fries taalbeleid en leggen dit voor aan de gemeenteraad.

We geven invulling aan de wet zorgplicht bibliotheken

In 2026 bereiden we ons voor op goede bibliotheken in gemeenten. Een nieuwe wet maakt het verplicht voor gemeenten om bibliotheken te regelen. Ook provincies moeten meewerken aan het opzetten van openbare bibliotheken voor iedereen. Zo krijgt elke inwoner toegang tot een openbare bibliotheek in de buurt.

Thema Recreatie en Toerisme

Inleiding

Opsterland is een aantrekkelijke groene gemeente waar het goed toeven is. Toerisme en recreatie zijn belangrijke instrumenten die de leefbaarheid bevorderen en de lokale economie stimuleren. Binnen de regio Zuidoost Fryslân werken we programmatisch samen aan “Het Andere Friesland”. We zetten in op meer kwaliteit. We benutten onze toeristische mogelijkheden zo veel mogelijk. We werken samen met de horeca en andere ondernemers in deze sector.

Doelstellingen

De kwaliteit van toeristische voorzieningen is (verder) ontwikkeld en verbeterd

We nemen in 2026 verschillende maatregelen om de kwaliteit van onze toeristische voorzieningen te verbeteren.

Maatregelen

De faciliteiten voor toeristen en recreanten worden meetbaar verbeterd

1. We verbeteren de fiets-, ruiter-, en MTB-netwerken in regionaal verband.
2. De opbrengsten uit de toeristenbelasting zetten we in voor (verdere) ontwikkeling van toeristische voorzieningen en activiteiten.
3. De Turfroute als toeristisch blauw lint door de regio: we verbeteren faciliteiten aan de wal in regionaal verband.
4. We zetten in op promotie, informatievoorziening en gastheerschap op regionaal niveau vanuit 'Het Andere Friesland'.

Thema Openbaar groen

Inleiding

We onderhouden de openbare ruimte op de manier die past bij de andere thema's uit dit programma: uitnodigend voor inwoners en toeristen. Ook dragen we met het onderhoud bij aan duurzaamheid. We vergroten de biodiversiteit, bijvoorbeeld door meer ruimte te geven aan bloeiende bloemen. Ook zorgen we voor herplant van bomen.

Doelstellingen

We investeren in de Mienskip en in vertrouwen in de gemeentelijke overheid

De openbare ruimte leent zich goed om ruimte te geven aan initiatieven van inwoners en organisaties. Daarmee wordt de mienskip sterker. En het vertrouwen in de lokale overheid wordt groter. Daarom zijn we zichtbaar en benaderbaar als mensen met initiatieven komen. We inspireren onze inwoners om betrokken te zijn bij hun leefomgeving.

Maatregelen

We stellen een plan op voor het beheren van invasieve soorten

In het Biodiversiteitsplan Opsterland 2026-2036 is vastgelegd dat we invasieve soorten bestrijden als er sprake is van bedreiging van de biodiversiteit. We gaan bepalen hoe en waar we dit het beste kunnen doen en leggen dit vast in een beheerplan.

Het beheer van ons openbaar groen is gericht op het vergroten van biodiversiteit. Hiervoor worden diverse beheersplannen opgesteld.

Waar dit kan zal extensief beheer in de dorpen worden toegepast, het beeld verandert van netjes (kreas) naar meer ruigte (rûch). Aandacht gaat vooral uit naar meer dood hout, gelaagdheid in beplanting, bermgras, oever- en waterbeplanting ’s winters laten staan, bladeren laten liggen, e.d.

Thema Sport

Doelstellingen

Wij hebben goede sportaccommodaties. Sporten is bereikbaar voor iedereen

Sport en bewegen zijn goed voor onze gezondheid. Daarom ondersteunen wij het verenigingsleven. We blijven de komende jaren meedoen aan de Regeling Brede Impuls Combinatiefuncties. Ook zetten we buurtsportcoaches in binnen het sociaal domein. We nemen sportaccommodaties op in het strategisch vastgoedbeleid.

Maatregelen

We monitoren het sportgedrag van onze inwoners

Vanuit het lokaal sportakkoord willen we inzicht in hoeveel inwoners van Opsterland bewegen of sporten. We hebben zicht op de bij het NOC*NSF aangesloten sportleden en via buurtsportcoaches alle sportende kinderen van groep 3 tot en met 8. Er is een groep waarvan we niet weten of ze sporten. Dit willen we inzichtelijk hebben. Het doel hiervan is om op basis van de verkregen data interventies op te zetten, waarmee wij meer inwoners kunnen laten sporten en bewegen.

Wij organiseren valpreventieve beweeginterventies

We organiseren samen met buurtsportcoaches, fysiotherapeuten en huisartsen de valpreventieve beweeginterventies. Het doel hiervan is dat ouderen sterker worden en steviger op hun benen komen te staan. Hierdoor wordt het risico op vallen verkleind, waardoor het aantal ouderen dat hierdoor gebruik dient te maken van zorg vermindert. We willen dat minimaal 150 ouderen van 65+ deelnemen die een verhoogd risico hebben op vallen.

Wij stimuleren de begeleiding in de kinderopvang en het peuteronderwijs om kinderen zoveel mogelijk te laten bewegen

We ontwikkelen samen met buurtsportcoaches een pakket om kinderen in kinderopvang en peuteronderwijs te stimuleren tot bewegen. Het doel is om jonge kinderen actief te betrekken bij beweging, wat hun gezonde ontwikkeling en welzijn bevordert.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van de reserves voor programma 5 meegenomen.

Exploitatie x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	7.659	7.006	7.167	6.977	6.680	6.667
Baten	1.396	811	669	669	669	669
Saldo voor bestemming	-6.262	-6.196	-6.498	-6.307	-6.011	-5.998
Mutaties reserves						
Lasten	-	143	-	-	-	-
Baten	450	427	177	373	177	177
Saldo na bestemming	-5.812	-5.912	-6.321	-5.934	-5.834	-5.821

Specificatie per taakveld

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
5.1 Sportbeleid en activering	552	537	493	-44
5.2 Sportaccommodaties	1.516	1.135	1.486	352
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	374	394	374	-20
5.4 Musea	456	90	156	65
5.5 Cultureel erfgoed	43	118	94	-24
5.6 Media	823	915	907	-8
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recr.	3.894	3.817	3.656	-161
Totaal lasten	7.659	7.006	7.167	161
Baten				
5.1 Sportbeleid en activering	412	378	368	-10
5.2 Sportaccommodaties	152	125	144	19
5.3 Cult.presentatie, -productie en -partic.	12	-	-	-
5.4 Musea	356	14	6	-8
5.5 Cultureel erfgoed	-	2	2	-
5.6 Media	76	30	30	-
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	388	262	119	-143
Totaal baten	1.396	811	669	-142
Saldo voor bestemming	-6.262	-6.196	-6.498	-302
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	0	-143	0	143
Onttrekkingen reserves	450	427	177	-250
Totaal mutaties reserves	450	284	177	-250
Saldo na bestemming	-5.812	-5.912	-6.321	-552

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2026 € 552.000 nadeliger dan in 2025.

Lasten:

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties: de lasten zijn in 2026 € 352.000 gestegen.

- Vanaf 2026 starten de afschrijvingslasten van het sport- en recreatiecentrum Kortezwaag (€ 505.000). Dit geeft hogere lasten.
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 42.000 lager.

In 2025 waren eenmalige kosten begroot voor:

- Een compensatie van € 49.000 voor het tekort in de exploitatiekosten voor sport- en recreatiecentrum Kortezwaag van het publieke deel over het jaar 2025 (PPB2024).
- Een bijdrage aan V.V. De Sweach voor de nieuwbouw (€ 60.000, NJR2024).

Taakveld 5.4 Musea: de lasten zijn in 2026 € 65.000 gestegen.

- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 73.000 hoger.

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie: de lasten zijn in 2026 € 161.000 gedaald.

- In 2025 waren kosten begroot voor de aanleg van recreatieve fietspaden Bakkeveen-Wijnjewoude (€ 250.000, VJR2025).
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 89.000 lager.

Baten:

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie: de baten zijn in 2026 € 143.000 gedaald.

- In 2025 waren baten begroot van de regiodeal ZO Friesland (€ 143.000, PPB2025).

Reserves: De kosten voor recreatie en toerisme worden onttrokken uit de reserve Recreatie en toerisme (€177.000).

Programma 6 | Sociaal domein

Inwoner voorop

In Opsterland willen wij dat het goed gaat met onze inwoners. Wij vinden het belangrijk dat iedereen een fijn leven kan hebben en zijn eigen keuzes kan maken. Daarom kijken we naar wat er allemaal speelt in onze gemeenten en wat we kunnen doen om te helpen.

Betaald werk

We gaan een extra inspanning leveren om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan een baan te helpen. We doen dit samen met onze partners in de arbeidsmarktregio. Hierdoor hebben minder mensen een bijstandsuitkering nodig en halen zij eigenwaarde uit het verdienen van eigen inkomen. In 2026 gaat de wet 'Van school naar duurzaam werk' in werking. Het doel van deze wet is om jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt de juiste begeleiding en ondersteuning te geven richting economische zelfstandigheid.

Armoede

We hebben als gemeente een beperkte rol bij het tegengaan van armoede. Die rol nemen we, bijvoorbeeld door meer in te zetten op schuldenpreventie. Een ander voorbeeld is dat we ervoor zorgen dat meer mensen die ervoor in aanmerking komen daadwerkelijk gebruik maken van onze gemeentelijke inkomensvoorzieningen. Vanaf 1 januari 2025 is de Participatiewet in balans in werking getreden. Het doel van de wet is gemeenten meer ruimte te geven om te handelen vanuit de menselijke maat.

Sociale basis

Wij willen gezondheid en welzijn zoveel mogelijk bevorderen en problemen zo vroeg mogelijk oplossen. Dit doen wij het liefst door het faciliteren en ondersteunen van de eigen familie, vrienden, het dorp en laagdrempelige vormen van hulp. We streven ernaar dat mensen eerder hulp krijgen, voordat problemen ernstig worden. Dit noemen wij de 'beweging naar de voorkant'.

Om goed in te spelen om deze veranderingen willen wij meer werken in het gedachtegoed van positieve gezondheid. De aandacht gaat uit naar wat de inwoner kan en wil, en wat hun leven betekenisvol maakt; niet meer naar de klachten en het probleem.

Jeugdhulp

Bij de jeugdhulp gaat het allereerst om de jeugdige en om wat die nodig heeft. Tegelijk besteden we een groot deel van onze begroting aan die jeugdhulp. Daarom houden we deze hulp bereikbaar én betaalbaar. Ook hier richten we ons nadrukkelijk op het voorkomen van (duurdere) zorg. Net zoals we dat bij de WMO/zorg doen, nemen we diverse maatregelen om dat te bereiken. Daarbij werken we nauw samen met de scholen.

Dorpen

Hoe we met onze dorpen omgaan, staat ook in dit programma van de begroting. Dorpenbeleid is hiervoor leidend voor de komende jaren. Daarnaast gaan we verder met de doarpspetearen (voorheen noemden we dit dorpstafels). Verder ronden de dorpen en de gemeente de actieplannen voor de dorpshuizen af.

Vluchtelingen

Nog steeds vragen zowel vluchtelingen uit Oekraïne als statushouders en vluchtelingen uit de rest van de wereld onze aandacht. De huisvesting van vluchtelingen en statushouders voeren wij projectmatig uit. ~~Dat staat daarom in de paragraaf projecten.~~

Kaderstellende documenten

Preventieagenda Opsterland 2021-2030
Beleidsnota nieuwe Wet inburgering 2022
Fryske Regiovisie Jeugd 2023
Verordening Hart voor de Jeugd 2024
Visie complementaire ondersteuning 2023
Kadernota Dorpshuizenbeleid 2021 - 2026
Dorpenbeleid 'Doarpen oan set' 2025
Nota Hert foar Opsterlân
Lokale Inclusie Agenda
Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Opsterland 2023

Beleidsplan Schuldhulpverlening 2025
Verordening beslistermijn schuldhulpverlening Opsterland 2023
Re-integratieverordening gemeente Opsterland 2023

Reguliere werkzaamheden

- Verstrekken bijstandsuitkeringen.
- Ondersteuning bij re-integratie naar regulier werk of werk via Caparis.
- Aanbieden jeugdhulp en andere ondersteuning voor kinderen, jongeren en gezinnen.
- Aanbieden ondersteuning WMO voor ouderen, mantelzorgers e.d. (bijvoorbeeld huishoudelijke hulp, hulpmiddelen, gehandicaptenparkeerplaats).
- Zorgen voor dagbesteding en begeleiding.
- Ondersteuning bij geldzorgen en schulden.
- Zorgen voor inburgering statushouders.
- Zorgen voor opvang vluchtelingen Oekraïne.
- Subsidiëren sociaal-cultureel werk.
- Bieden welzijnswerk (jongerenwerk e.d.).
- Ondersteuning dorpen, dorpshuizen en plaatselijk belangen.
- Behandeling klachten en bezwaren.

Thema Uitvoering sociale wetgeving

Doelstellingen

Minder inwoners leven van een bijstandsuitkering

We verlagen of stabiliseren het aantal bijstandsuitkeringen door middel van re-integratie. Dat doen we door inwoners te laten uitstromen uit de bijstand. We voorkómen dat in inwoners de bijstand instromen. Inwoners hebben mogelijkheden om deel te nemen of terug te keren naar de arbeidsmarkt. We vergelijken onze cijfers ook met vergelijkbare gemeenten in onze regio. Dat doen we op basis van de benchmark Divosa Werk en Inkomen.

Maatregelen

Caparis ontwikkelt zich verder naar een toekomstbestendig sociaal ontwikkelbedrijf

Caparis ontwikkelt zich tot een toekomstbestendig sociaal ontwikkelbedrijf. In 2026 realiseren we als gemeente 5 extra afspraakbanen en 2 extra plekken voor Beschut Werk. Ook doen inburgeraars werkervaring op bij Caparis. Met rijksimpulsgelden werken we aan een plan om de regionale infrastructuur van sociale ontwikkelbedrijven te versterken.

We bereiden voor op de implementatie van de wet ‘Van school naar duurzaam werk’

Het kabinet wil dat jongeren die school vroeg verlaten of moeite hebben met werk, vanaf 1 januari 2026 beter worden geholpen bij de stap van school naar werk. Landelijk komen er meer jongeren in de bijstand, omdat ze voortijdig uitvallen van school. Met de wet ‘Van school naar duurzaam werk’ worden daarom taken van scholen (mbo/pro/vso) en gemeenten aangepast of uitgebreid. Zo gaat de doelgroep kwetsbare jongeren voor gemeenten omhoog van 23 naar 27 jaar. We voeren deze taken uit binnen onze organisatie en werken hierbij samen met scholen en andere gemeenten in de regio.

We bereiden voor op de implementatie van de wet 'Participatiewet in balans'

Met de wet Participatiewet in Balans wil het kabinet de wet eerlijker en duidelijker maken. Mensen komen meer centraal te staan, met vertrouwen als uitgangspunt en aandacht voor wat iemand nodig heeft, ook buiten werk om. We voeren deze wet stap voor stap in vanaf 1 januari 2026, binnen onze organisatie. Ook passen we de re-integratieverordening aan op basis van de nieuwe wetswijzigingen.

Thema Maatschappelijke ondersteuning

Doelstellingen

Met preventie voorkomen en beperken we problemen en versterken we de zelfredzaamheid

Wij werken aan een samenleving met inwoners die samen redzaam zijn en zich op elkaar betrokken voelen. Een samenleving waarin iedereen zich goed kan ontwikkelen, in een gezonde en veilige omgeving. Inwoners die actief deelnemen aan de samenleving helpen mee aan de vitaliteit en het

welzijn van die samenleving. We zoeken oplossingen meer in de eigen leefwereld van inwoners dan in professioneel handelen. We gaan eerder en beter in gesprek met inwoners. We sluiten aan bij vraagstukken in en van het dorp. Zo zorgen we ervoor dat we toekomstbestendig voorzieningen aan onze inwoners leveren.

Maatregelen

We stellen een plan van aanpak op voor GALA en voeren dat uit

In 2026 ontvangen wij een specifieke uitkering (SPUK) voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). We stellen een plan van aanpak op voor de inzet van deze middelen, die grotendeels bestaande middelen onder één noemer samenvoegen. Dit plan van aanpak voegen we samen met het actieplan vanuit de Preventie Agenda. Hierdoor versterken het GALA-plan en de huidige preventieagenda elkaar. We werken samen met de dorpen aan een lokale aanpak.

We voeren het actieplan preventie uit

De omslag naar preventie is nodig om de zorg toekomstbestendig te maken. De Preventieagenda 2021-2030, met zeven actielijnen als uitgangspunt, werd in 2021 door de raad vastgesteld. Jaarlijks stellen we een actieplan preventie op, waarin we de actielijnen verder uitwerken met onze partners en inwoners.

Thema Jeugdhulp

Doelstellingen

Jeugdigen ontwikkelen zich zo goed mogelijk

Door vroegsignalering en preventie ondersteunen we (aanstaande) kwetsbare ouders en kwetsbare jeugdigen op een toegankelijke manier. We zijn waar de jeugdige is. En we hebben netwerkgerichte brede aanpak. Daarmee bereiken we het volgende:

- Ouders zijn veerkrachtig. Ze hebben minder professionele hulp nodig.
- Kinderen en ouders met een hulpvraag zijn sneller in beeld. Ze worden eerder geholpen.
- Het middelengebruik onder jeugdigen daalt. Ouders geven hierin het goede voorbeeld.
- Er is een doorgaande lijn in zorg en ondersteuning. (Jong)volwassenen raken niet tussen “wal en schip“.
- Lichte opgroei- of opvoedvragen lossen we zoveel mogelijk op in het dagelijks leven.
- De sociale en pedagogische basis voor jeugdigen in onze gemeente is in 2026 versterkt.

Maatregelen

We geven invulling aan de Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)-aanpak voor jeugdigen van 10 tot 18 jaar

We voeren de Preventieagenda uit waar OKO-deel van uitmaakt. In 2026 voeren wij de - in 2024 bepaalde - lokale speerpunten van OKO verder uit. Dit doen we door middel van participatie met onze inwoners. We werken regionaal samen en streven ernaar OKO provinciaal te borgen door het onderdeel te laten zijn van de Friese Preventie Aanpak.

We ontwikkelen de preventieve aanpak (Kansrijke start) door, voor kinderen tussen de -10 maanden en 2,5 jaar

We voeren de Preventieagenda uit. Onderdeel hiervan is dat we het plan van aanpak Kansrijke Start 2026 uitvoeren.

We versterken de mentale gezondheid van onze jongeren

In 2026 zetten we in op het versterken van de weerbaarheid van jeugdigen via weerbaarheidsgroepen, weerbaarheidstraining en klas brede interventies op school. We nemen deel aan MDT-Divers (2026–2029), waarmee jongeren van 12 tot 30 jaar ontwikkelkansen en passende begeleiding krijgen om mee te doen of verder te groeien in de samenleving.

Doelstellingen

Voor de meest kwetsbare jeugdigen en hun gezinnen is passende jeugdhulp beschikbaar

Soms hebben kinderen en gezinnen jeugdhulp nodig. We letten dan altijd op de situatie van het gezin waarin een jeugdige opgroeit. Het moet voor jeugdigen en hun ouders helder zijn waar jeugdhulp voor is en waarvoor niet. Met beperkte mensen en middelen maken wij duidelijke keuzes wie in aanmerking komt voor professionele jeugdhulp. Daarbij helpen wij de meest kwetsbaren altijd. Onze doelen zijn:

- Jeugdigen en hun gezinnen ontvangen zware jeugdhulp zo lang als dat nodig is.
- Professionals weten wanneer ze kwetsbare jeugdigen en hun gezinnen moeten verwijzen naar professionele jeugdhulp.
- Jeugdigen maken minder gebruik van residentiële jeugdhulp dan in 2023.

Maatregelen

We voeren de acties uit van de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028

In 2026 geven we verder uitvoering aan de acties en opgaven die voortvloeien uit de Hervormingsagenda Jeugd. We bereiden ons voor op de nieuwe aanbesteding specialistische jeugdhulp. Lokaal zetten we in op kortdurende, lichte ondersteuning door het gebiedsteam.

We voeren de acties uit van het actieprogramma Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2022-2026

In 2026 voeren we de actielijnen van de Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2022–2026 uit. We versterken de samenwerking in de regio en investeren in deskundigheid, onder meer via training in verklarende analyse voor onze gebiedsteams. We benutten de inzet van ervaringsdeskundigen via de SDF-pool en implementeren verbeteringen uit de evaluatie van het regionale ondersteuningsplan.

We voeren de acties uit van het Toekomstscenario Fryslân

In 2026 werken we verder aan de doelen uit het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming. We borgen en promoten de aanpak tegen geweld in afhankelijkheidsrelaties, vergroten de expertise van consulenten, en implementeren de visie gefaseerde ketenzorg. We zetten de Serious Game in om professionals te trainen in het signaleren en melden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Wij evalueren de aanpak gericht op het normaliseren van problematiek

In 2026 evalueren we onze aanpak om jeugdproblematiek bij jongeren en ouders te normaliseren. We blijven de afspraken met externe verwijzers over het gebruik van het opvoedkwadrant voor zorgindicaties monitoren. We controleren op onnodig langdurige intensieve jeugdhulp en sturen bij waar mogelijk.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van de reserves van programma 6 meegenomen.

Exploitatie x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	42.837	46.012	45.767	45.755	45.675	45.685
Baten	15.712	13.680	13.335	13.155	13.155	13.155
Saldo voor bestemming	-27.125	-32.332	-32.432	-32.600	-32.519	-32.529
Mutaties reserves						
Lasten	1.030	30	30	30	30	30
Baten	308	80	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-27.847	-32.282	-32.462	-32.630	-32.549	-32.559

Specificatie per taakveld

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	4.595	6.276	6.596	320
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	-	-	651	651
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorziening Jeugd	-	-	1.330	1.330
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorziening Interg	-	1.048	1.026	-22
6.3 Inkomensregelingen	10.718	11.356	11.539	183
6.4 WSW en beschut werk	3.524	3.396	3.287	-109
6.5 Arbeidsparticipatie	1.333	1.396	1.407	11
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	1.188	1.350	1.350	-
6.711 Hulp bij het huishouden (WMO)	3.255	3.594	3.564	-30
6.712 Begeleiding (WMO)	1.824	1.750	1.925	175
6.713 Dagbesteding (WMO)	704	1.125	1.150	25
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-	1.000	1.000	-
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-	5.844	5.161	-683
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-	2.500	2.500	-
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	-	250	250	-
6.791 PGB Wmo	-	225	225	-
6.792 PGB Jeugd	-	550	550	-
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	-	7	7	-
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	33	-	-	-
6.821 Jeugdbescherming	-	550	550	-
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	-	3.420	777	-2.643
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-	374	921	547
Vervallen taakvelden	15.663	-	-	-
Totaal lasten	42.837	46.012	45.767	-245
Baten				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	5.192	3.632	3.428	-204
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorziening Interg	-	16	-	-16
6.3 Inkomensregelingen	9.610	9.552	9.552	-
6.5 Arbeidsparticipatie	56	-	-	-
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	303	-	-	-
6.711 Hulp bij het huishouden (WMO)	-	230	230	-
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	-	250	125	-125
Vervallen taakvelden	551	-	-	-
Totaal baten	15.712	13.680	13.335	-345
Saldo voor bestemming	-27.125	-32.332	-32.432	-100
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	-1.030	-30	-30	0
Onttrekkingen reserves	308	80	0	-80
Totaal mutaties reserves	-722	50	-30	-80
Saldo na bestemming	-27.847	-32.282	-32.462	-180

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2026 € 180.000 nadeliger dan in 2025.

Lasten

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie: de lasten zijn in 2026 € 320.000 gestegen.

- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 452.000 hoger.
- De specifieke uitkering Oekraïne gelden 2026 is € 200.000 hoger. Bij de baten geeft dit een tegengesteld effect.
- Voor Inwonersparticipatie, Lokale aanpak Inclusie en Hert foar Opsterlân is in 2026 een bedrag opgenomen van € 85.000 (raadsvoorstel sept. 2025).

In 2025 waren eenmalig kosten begroot voor:

- De specifieke uitkering Inburgering € 350.000. Dit geeft bij de baten een tegengesteld effect.
- Jongerenwerk: serious game (€ 27.273, BGW 2024). Dit geeft bij de baten een tegengesteld effect.
- Jongerenwerk: weerbaarheidstrainingen (€ 30.000, PPB 2024).

Taakveld 6.21 en 6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen: de lasten zijn in 2026 € 1.981.000 gestegen.

- In 2025 zijn de directe personeelslasten aan de taakvelden 6.9 Coordinatie en beleid toegerekend. In 2026 zijn deze grotendeels aan taakveld 6.21 en 6.22 toegerekend.

Taakveld 6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen: de lasten zijn in 2026 € 22.000 gedaald.

- Voor het versterken van de lokale gemeentelijke toegang waren in 2025 kosten begroot (€ 90.000, BGW dec 2024).
- Het resterende budget Procesregie en zorg is in 2026 overgeheveld naar het personeelsbudget (€ 93.000, PPB 2025).
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 177.000 hoger.

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen: de lasten zijn in 2026 € 183.000 gestegen.

- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 183.000 hoger.

Taakveld 6.4 Begeleide participatie: de lasten zijn in 2026 € 109.000 gedaald.

- In 2026 wordt een uitstroom verwacht van werknemers SW bij Caparis (€ 111.000, PPB2024).

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie: de lasten zijn in 2026 € 11.000 gestegen.

- Voor extra inzet voor taken op het gebied van participatie waren in 2025 kosten begroot (€ 80.000, BGW dec 2023).
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 91.000 hoger.

Taakveld 6.711 Hulp bij het huishouden WMO: de lasten zijn in 2026 € 30.000 gedaald.

- Op basis van een kostprijsberekening van de inkoop WMO-tarieven per 1 juli 2026 nemen de lasten toe met € 100.000 (B2026).

In 2025 waren kosten begroot voor:

- Een OWO-projectleider Inkoop WMO (tot 1 juli 2026) en een kostprijsonderzoek (€ 40.000, VJR25).
- De volumestijging van huishoudelijke hulp (€ 100.000, VJR25).

Taakveld 6.712 Begeleiding WMO: de lasten zijn in 2026 € 175.000 gestegen.

- Op basis van een kostprijsberekening van de inkoop WMO-tarieven per 1 juli 2026 nemen de lasten toe met € 175.000 (B2026).

Taakveld 6.752: Jeugdhulp ambulant regionaal: de lasten zijn met € 683.000 gedaald.

- In 2025 waren aanvullende lasten jeugdzorg begroot (€ 450.000, BGW 2025). Vanwege aanvullende maatregelen op beleid en uitvoering waren deze kosten alleen voor jaar 2025 opgevoerd.
- Voor Kortdurende Lichte Ondersteuning (KLO) is een bedrag van € 133.000 in 2026 overgeheveld naar het personeelsbudget (PPB 2025).

- Door intensivering van contractmanagement Participatie/Inkomen, Jeugd en Zorg & Onderwijs is een inschatting gedaan van een inverdieneffect van in totaal € 300.000 t/m jaar 2027, oplopend vanaf jaar 2025 met € 100.000 (PPB2024).

Taakveld 6.91 en 6.92 Coordinatie en beleid WMO en Jeugd: de lasten zijn in 2026 € 2.096.000 gedaald.

- In 2025 zijn de directe personeelslasten aan de taakvelden 6.9 Coordinatie en beleid toegerekend. In 2026 zijn deze aan taakveld 6.21 en 6.22 toegerekend.

Baten

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie: de baten zijn in 2026 € 204.000 gedaald.

- De specifieke uitkering Oekraïne gelden is in 2026 € 200.000 hoger.
- De GALA middelen zijn in 2026 € 27.000 lager.

In 2025 waren eenmalig baten begroot voor:

- De specifieke uitkering Inburgering € 350.000.
- De serious game (€ 27.273, BGW 2024).

Taakveld 6.811 Beschermd Wonen: de baten zijn in 2026 € 125.000 gedaald.

- Deze mutatie is het gevolg van de overheveling van cliënten van Beschermd Wonen (BW) WMO naar BW WLZ en de aanpassing van de landelijke budgetten.

Reserves:

In 2026 wordt € 30.000 in de reserve Verbouw Dorpshuizen gestort.

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Opsterland behoudt en beheert haar hoogwaardig leefmilieu samen met inwoners en bedrijven.

Duurzaamheid

Duurzaamheid en minder gebruik van energie en grondstoffen zijn nodig om onze samenleving leefbaar te houden. Als gemeente geven we het goede voorbeeld. Bijvoorbeeld door het verduurzamen van gebouwen en het vergroten van de biodiversiteit. We houden daarbij rekening met wat gezichtsbepalend is of wat cultuurhistorisch waarde heeft.

Samenhang

De aandacht voor duurzaamheid heeft veel samenhang met een goede aandacht voor de natuur, de landbouw, de waterkwaliteit enzovoort. Bij het nemen van maatregelen houden we met die samenhang zo veel mogelijk rekening.

Gezondheid

Fysieke en mentale gezondheid zijn het fundament van persoonlijk welbevinden en van de kwaliteit van onze samenleving. Een goede gezondheid is voor de gemeente een middel om haar doelen te bereiken. Denk hierbij aan: regie op het eigen leven, kwaliteit van leven, meedoen in de maatschappij en gebruikmaken van sociale netwerken. De gemeente wil haar inwoners bewegen tot gezond gedrag door de gezonde keuzes de gemakkelijkste keuze te maken.

Kaderstellende documenten

Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)
Watertakenprogramma 2020 – 2025
Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving - Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 - 2024 OWO-gemeenten
Preventie- en handhavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022
Preventieagenda Opsterland 2021-2030
Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2018
Omgevingsvisie (2023)
Transitievisie Warmte gemeente Opsterland
Zonneplan Opsterland
Biodiversiteitsplan 2026-2030 ‘Rûch is it nije kreas’

Reguliere werkzaamheden

- Stimuleren gezondheidsprojecten, bijvoorbeeld via de buurtsportcoaches.
- Accounthouderschap dorpen voor energietransitie.
- Accounthouderschap groene ondernemers (bijvoorbeeld ontwikkelaars zonneparken).
- Onderhouden openbare verlichting.
- Onderhouden riolering en watergangen.

Thema Milieu

Inleiding

In het Nationaal Deltaprogramma 2022 staan plannen van de overheid. Het doel is om alle steden, dorpen en buitengebieden zo in te richten, dat we voorbereid zijn op de gevolgen van toenemende hitte, droogte en extreme neerslag. In 2015 hebben alle overheden samen al afgesproken dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en water robuust is ingericht. Zo mogen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de risico’s door extreem weer en overstromingen niet verder toenemen. We moeten de bestaande ruimte zo beheren en onderhouden dat de kans op schade en slachtoffers afneemt.

Met andere overheden in Fryslân hebben we de ‘klimaatstresstest’ uitgevoerd. Dat is een eerste stap naar een klimaat adaptieve (we passen ons aan het veranderende klimaat aan) en water robuuste (we kunnen het regenwater aan) omgeving. We hebben deze kwetsbaarheden nader onderzocht.

Nu zijn we toe aan het maken van keuzes voor mogelijke oplossingsrichtingen.

Doelstellingen

Er is een gezonde balans tussen natuurlijke duisternis en een veilige leefomgeving

Het verlichten van de openbare ruimte kent voor- en nadelen. Verlichting kan zorgen voor lichtvervuiling en het kost geld. Tegelijk kan verlichting helpen om de omgeving veilig en leefbaar te maken. We zorgen voor een goede balans tussen die twee.

Maatregelen

In 2030 is 100% van de huidige installatie voorzien van LED-verlichting

In 2030 is 100% van het huidige areaal voorzien van energiezuinige en duurzame LED-techniek. Dit geldt niet alleen voor de ‘normale’ lantaarnpalen, maar ook voor de verlichte wegwijzers, verlichting in reclamezuilen en abri’s en andere speciale verlichting.

Thema Duurzaamheid

Doelstellingen

De gemeente geeft het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid

Wij geven als gemeente het goede voorbeeld. Daarmee inspireren we onze inwoners, organisaties en bedrijven. We benutten kansen om onze gebouwen, ons wagenpark en ons gereedschap te verduurzamen en duurzaam in te kopen. Goede voorbeelden maken wij zichtbaar.

Maatregelen

In 2026 is de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch

We vergroenen ons gemeentelijk wagenpark en gereedschap. In 2026 is de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch (ten opzichte van 10% in 2022).

Wij nemen concrete maatregelen om onze gemeentelijke gebouwen te verduurzamen

Onze bedrijfsgebouwen voldoen met de aanpassingen van de laatste jaren ruimschoots aan de wettelijke duurzaamheidseisen. Bij het (groot) onderhoud aan gemeentelijk of maatschappelijk vastgoed benutten wij kansen om verder te verduurzamen. Concreet gaan we in 2026:

1. Een routekaart voor de verduurzaming van ons vastgoed opstellen. Dit doen we met geld vanuit Klimop Fryslân.
2. Gezamenlijk met het dorpshuis wordt het dorpshuis Terwispel gefaseerd verduurzaamd. We hebben een DUMAVA-subsidieaanvraag gedaan voor een eerste fase. In de tweede fase gaan we verder met het opstellen van renovatie en verduurzamingplannen.
3. De afronding van de verduurzaming van De Wier in Ureterp. Onderdeel hiervan is het plaatsen van extra zonnepanelen, het realiseren van een batterijopslag en de uitbreiding van kleedruimten en berging. Dit project is onderdeel van ‘Fryslân Bouwt Circulair'.
4. Verder gaan met het verduurzamen van MFA Langezwaag.

Wij organiseren en faciliteren campagnes op het gebied van duurzaamheid en energietransitie

In 2026 gaan wij door met het organiseren en faciliteren van campagnes. Dit doen wij om bewustwording, betrokkenheid en kennis op het gebied van duurzaamheid en energietransitie te behouden en vergroten. Dit doen wij door bijvoorbeeld met Natuur en Milieu Educatie en Junior Energiecoach op scholen, en met Webinars, informatie- en netwerkbijeenkomsten en energie(bespaar)markten.

Wij voeren het communicatieplan en de reductiemaatregelen van de CO2-prestatieladder uit

In 2024 hebben wij ons laten certificeren op de CO2 Prestatieladder Niveau 3. Hiermee hebben we onze CO2 Footprint in kaart gebracht, reductiemaatregelen opgesteld en een bijpassend communicatieplan vastgesteld. In 2026 gaan wij verder met het realiseren van de opgestelde reductiemaatregelen zoals de verduurzaming van De Wier en van onze openbare verlichting. We communiceren minimaal jaarlijks over de voortgang. Dit doen we zowel intern als extern, om alle betrokkenen zo goed mogelijk mee te nemen.

Doelstellingen

Wij halen in 2035 een energiebesparing van een equivalent van 150.000 MWh

Om in 2035 energieneutraal te zijn, realiseren we in 2035 een energiebesparing van 150.000 MWh ten opzichte van het jaar 2018. Eind 2026 hebben we daarvan 100.000 MWh gerealiseerd.

Maatregelen

We geven invulling aan het Soortenmanagementplan

Wij verwachten vanaf 2026 een vergunning van provincie Fryslân voor het Soortenmanagementplan te hebben. In 2026 geven wij invulling aan de resultaten van de ecologische onderzoeken die in 2024 en 2025 uitgevoerd zijn. Hierbij valt te denken aan communicatie op dit onderwerp richting onze inwoners en het uitvoeren van het mitigatieplan dat eind 2025 opgesteld wordt.

We geven uitvoering aan de specifieke uitkering lokale aanpak isolatie

In 2026 gaan wij verder met de uitvoering van de Lokale Aanpak Isolatie (LAI). Onze energiecoaches- en coöperaties zijn goed op de hoogte van de regeling en nemen een actieve houding in over het bereiken en ondersteunen van onze inwoners. De vier OWO-Energieverkenners ontzorgen de doelgroep LAI bij het verduurzamen van hun woning. Hiervoor bieden zij ook in 2026 energiemaatwerk- en financieel adviezen aan en brengen zij de gemeentelijke subsidieregeling ‘Plus op de LAI’ voor huishoudens met een laag inkomen verder onder de aandacht.

We maken met drie dorpen/energiecoöperaties plannen om aardgas te besparen

We ondersteunen en faciliteren dorpen die aan de slag zijn of willen met verduurzamingsacties en andere campagnes die bijdragen aan energie- en aardgasbesparing. Wij werken samen met de dorpen een uitvoeringsplan uit dat past bij de omgeving. Dit doen we als onderdeel van ons uitvoeringsprogramma van de transitievisie warmte.

Wij bouwen het OWO-Energiebureau verder uit

Het is belangrijk dat informatie en advies over energiebesparing laagdrempelig toegankelijk is. Daarvoor hebben wij het OWO-Energiebureau. Dit bestaat uit een netwerk van lokale energiecoaches, energie- en financieel adviseurs, het digitale (telefonische) duurzaamheidsloket en Energieverkenners. We gaan dit netwerk in 2026 verder uitbouwen en verstevigen.

1. Er zijn nu in totaal zo'n 40 energiecoaches in bijna alle dorpen van onze gemeente. Dit aantal houden we in stand door opleiding, bijscholing en ondersteuning.
2. Er zijn binnen de OWO-gemeenten vier Energieverkenners actief. Zij adviseren inwoners die recht hebben op de subsidieregeling Lokale Aanpak Isolatie bij het verduurzamen van hun woning. Zij vormen het OWO-Energiebureau Light.
3. We breiden het OWO-Energiebureau Light uit met vrijwillige energiefixers. De in eind 2025 aan te nemen coördinator voor het Energiebureau zet dit op poten.
4. We subsidiëren het opstellen van energiemaatwerk- en financieel adviezen voor de doelgroep Lokale Aanpak Isolatie. De adviseurs die we hiervoor inschakelen komen uit de regio.
5. We blijven voorlopig gebruik maken van het digitale/telefonische loket van Duurzaam Bouwloket en onderzoeken wat ervoor nodig is om dit onder te brengen in het OWO-Energiebureau.
6. We breiden het OWO-Energiebureau uit met een ondersteuner, om de administratieve taken deels weg te nemen bij de energieverkenners en om telefonische vragen van inwoners rondom de LAI te kunnen beantwoorden. Zo werken we toe naar een effectief en efficiënt OWO-Energiebureau.

Doelstellingen

Wij realiseren in 2035 een equivalent van 450.000 MWh duurzaam opgewekte energie

Opsterland is in 2035 energieneutraal. Daarvoor is aan de ene kant energiebesparing nodig, Aan de andere kant hebben we een duurzame opwek van 450.000 MWh energie nodig. Dit bereiken we met energie uit zon, wind en groen gas uit mono-mestvergisting en energieopslag.

Maatregelen

We gaan onderzoek doen ten behoeve van het ontlasten van het energienetwerk en starten waar mogelijk met de uitvoering van oplossingsrichtingen

Tijdens piekmomenten zit het elektriciteitsnetwerk aan de grens van de capaciteit. Dat heeft consequenties voor plannen en projecten van bedrijven, maatschappelijke organisaties en de gemeente. Door de pieken af te zwakken kan het netwerk beter benut worden. Dat kan onder andere door het beter afstemmen van vraag en –aanbod en opslag van energie in lokale energiesystemen. De Friese Energietafel (FET) neemt daartoe het voortouw, onder andere door onderzoeken, werkgroepen en projecten op te starten. Als dat voor de FET of ons meerwaarde heeft, zullen wij daarin actief bijdragen. Lokale initiatieven die bijdragen aan het beter benutten van het energienetwerk stimuleren en faciliteren we.

We stemmen af met en faciliteren Liander bij het versterken van het elektriciteitsnetwerk

Er vinden werkzaamheden plaats aan het elektriciteitsnetwerk om de capaciteit en betrouwbaarheid daarvan te vergroten. Het netwerk bestaat uit drie spanningsniveaus: hoogspanning, middenspanning en laagspanning. Op elk van deze spanningsniveaus stemmen wij af en faciliteren wij Liander. Zo onderzoeken wij samen een geschikte locatie voor het nieuwe 110kV onderstation rondom Drachten. Ook faciliteren we Liander bij de versterking van de middenspanningstracés bij o.a. Bakkeveen, Wijnjewoude en Nij Beets en bij de bouw van vijf nieuwe stations. In 2025 is gestart met het project Buurtaanpak. Deze aanpak richt zich op het versterken van het laagspanningsnet in de dorpen door onder andere de verdubbeling van het aantal trafo's. Hiervoor hebben wij intern een projectleider aangesteld die Liander hierbij faciliteert. In 2026 continueren we deze samenwerking. Daarmee speelt de gemeente een belangrijke rol in de communicatie, participatie en ruimtelijke inpassing.

Wij actualiseren de Transitievisie Warmte en werken dit uit in een Warmteprogramma

In 2025 is gestart met het opstellen van het Warmteprogramma als opvolger van de Transitievisie Warmte die eind 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld. Het Warmteprogramma beschrijft de aanpak van het isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Er staat hoe en hoe snel onze buurten, wijken en dorpen in de komende 10 jaar het gebruik van aardgas voor verwarming afbouwen. De bedoeling is om in de eerste helft van 2026 een ontwerp-Warmteprogramma op te leveren, dat voortbouwt op de inzichten die in 2025 zijn opgedaan. Het definitieve Warmteprogramma moet uiterlijk eind 2026 door het college worden vastgesteld. Het Warmteprogramma moet elke 5 jaar geactualiseerd worden.

Wij faciliteren en stimuleren initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen

Initiatieven van dorpen of andere initiatiefnemers die aan de opwek en opslag van duurzame energie omarmen we. We bekijken per initiatief hoe wij dit kunnen ondersteunen.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van reserves van programma 7 meegenomen.

Exploitatie x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	10.061	14.384	9.610	9.526	9.543	9.584
Baten	8.497	12.927	8.170	8.113	8.163	8.220
Saldo voor bestemming	-1.564	-1.456	-1.441	-1.413	-1.380	-1.364
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	325	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-1.239	-1.456	-1.441	-1.413	-1.380	-1.364

Specificatie per taakveld x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
7.1 Volksgezondheid	2.052	2.074	2.173	99
7.2 Riolering	2.494	2.120	2.466	346
7.3 Afval	3.095	3.255	3.649	394
7.4 Milieubeheer	2.200	6.653	1.039	-5.614
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	219	281	284	2
Totaal lasten	10.061	14.384	9.610	-4.773
Baten				
7.1 Volksgezondheid	348	316	249	-67
7.2 Riolering	3.396	3.141	3.160	19
7.3 Afval	3.661	4.007	4.512	505
7.4 Milieubeheer	920	5.223	-	-5.223
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	173	241	249	8
Totaal baten	8.497	12.927	8.170	-4.758
Saldo voor bestemming	-1.564	-1.456	-1.441	16
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	325	0	0	0
Totaal mutaties reserves	325	0	0	0
Saldo na bestemming	-1.239	-1.456	-1.441	16

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2026 € 16.000 voordeliger dan in 2025.

Lasten:

Taakveld 7.1 Volksgezondheid: de lasten zijn in 2026 € 99.000 gestegen.

- De GALA middelen 2026 zijn € 67.000 lager dan in 2025. De baten geven een tegengesteld effect.
- De bijdrage aan de Veiligheidsregio is voor 2026 opgehoogd met € 33.000 (VJR 2025).
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 132.000 hoger.

Taakveld 7.2 Riolering: de lasten zijn in 2026 € 346.000 gestegen.

- In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.3 Afval: de lasten zijn in 2026 € 394.000 gestegen.

- In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.4 Milieubeheer: de lasten zijn in 2026 € 5.614.000 gedaald.

In 2025 waren eenmalige kosten begroot voor:

- Een specifieke uitkering voor Lokale Aanpak Isolatie (€ 3.239.000, NJR 2024). De baten geven een tegengesteld effect.
- De regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat en Energiebeleid (€ 1.170.000). De baten geven een tegengesteld effect.
- Subsidies vanuit het duurzaamheidsprogramma maatschappelijk vastgoed (€ 210.000, BGW dec. 2024).
- De aanpak energiearmoede (€ 457.000, NJR 2024). De baten geven een tegengesteld effect.
- Het opstellen van het biodiversiteitsplan en een maatregelen-/actieplan (€ 60.000, VJR 2025).
- Impuls wateroverlast en droogte (€ 288.000, VJR 2025). De baten geven een tegengesteld effect.
- Soortenmanagementplan (€ 68.000, BGW dec '24). De baten geven een tegengesteld effect.

In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 121.000 lager.

Baten:

Taakveld 7.1 Volksgezondheid: de baten zijn in 2026 € 67.000 gedaald.

- De GALA middelen 2026 zijn € 67.000 lager dan in 2025.

Taakveld 7.3 Afval: de baten zijn in 2026 € 505.000 gestegen.

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.4 Milieubeheer: de baten zijn in 2026 € 5.223.000 gedaald.

In 2025 waren eenmalige baten begroot voor:

- Een specifieke uitkering voor Lokale Aanpak Isolatie (€ 3.239.000, NJR 2024).
- De regeling Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat en Energiebeleid (€ 1.170.000).
- De aanpak energiearmoede (€ 457.000, NJR 2024).
- Impuls wateroverlast en droogte (€ 288.000, VJR 2025).
- Soortenmanagementplan (€ 68.000, BGW dec. 2024).

Reserves:

In 2026 zijn geen reserve mutaties geraamd.

Programma 8 | Bouwen, wonen en gronden

Plattelandsgemeente

Opsterland is een plattelandsgemeente met 16 vitale dorpen en een uniek en gevarieerd landschap.

Omgevingswet

Sinds 2024 treedt de Omgevingswet geleidelijk in werking. Deze wet vraagt van ons als gemeente anders denken en handelen. We zorgen voor een goed samenspel tussen de gemeente en de samenleving. In de Omgevingsvisie 2015 - 2030 hebben we daarvoor al belangrijke stappen gezet. We hebben in 2023 een actuele Omgevingsvisie vastgesteld, passend bij de Omgevingswet.

Wonen

De gemeenteraad heeft in 2023 de Woonvisie Opsterland vastgesteld. De Woonvisie geeft richting bij het maken van prestatieafspraken met woningcorporaties en bij het maken van afspraken met andere maatschappelijke partners en met de dorpen. De Woonvisie is - voor zover het om wonen gaat - bepalend voor dorpsvisies, voor het gemeentelijk grondbeleid. Tot slot stuurt de Woonvisie in de keuze op welke locaties woningbouw gewenst en mogelijk is. Actueel zijn verder de afspraken met het Rijk over de verdeling van de woningbouwplannen.

Omgevingsplan

Ons Omgevingsplan is actueel. Het tijdelijke omgevingsplan is opgebouwd uit voormalige bestemmingsplannen, in de periode tot eind 2031 moeten we alle regels in het nieuwe deel van het Omgevingsplan opnemen. Op https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/ (landelijke website) is ons Omgevingsplan raadpleegbaar.

Initiatieven

We ondersteunen, als dat kan en past, ideeën en/of initiatieven voor ruimtelijke ontwikkeling.

Regionaal

Wij hebben als gemeente belang bij een toekomstbestendig Friesland. Daarvoor is goede bereikbaarheid noodzakelijk. Met het Deltaplan voor het Noorden (en de Lelylijn) willen het Rijk, de vier noordelijke provincies en gemeenten de bereikbaarheid en het wonen en werken in Noord-Nederland verbeteren. Grootschalige verstedelijking van onze gemeente is bij het verbeteren van bereikbaarheid niet het doel.

Kaderstellende documenten

Omgevingsvisie 2023
Woonvisie (2023)
Welstandsnota Opsterland (laatste wijziging 2009)
Regionale woningbouwafspraken Zuidoost Fryslân 2022-2026
Regionale Woondeal 2020 - 2030
Nota grondbeleid (2025)
Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020-2024 OWO-gemeenten
Omgevingsplan

Reguliere werkzaamheden

- Diverse planologische producten
- Uitvoering grondbeleid en grondzaken
- Accounthouderschap initiatieven samenleving
- Planbegeleiding
- Accounthouderschap en prestatieafspraken Woningcorporaties en huurdersorganisatie

Thema Ruimtelijke ordening

Doelstellingen

De gronden in Opsterland hebben een functie die is afgestemd op de functie van de andere (aangrenzende) gronden

De nadruk ligt op de taken die we als gemeentelijke overheid hebben. Daarnaast speelt een aantal ontwikkelingen op een hoger niveau. Denk aan NOVEX en NOVEX-Lelylijn en aan het Nationaal en het Fries Programma Landelijk Gebied, de energie-infrastructuur en de Blauwe Drager.

Maatregelen

Opstellen ruimtelijk kwaliteitsbeleid

Behoefte aan nieuw beleid omgevingskwaliteit

Door de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 is er behoefte aan nieuw beleid over omgevingskwaliteit (welstand) voor bouwinitiatieven. De wet vraagt om een meer integrale benadering met ruimte voor maatwerk. Hiermee voorzien we in een behoefte die ook zonder Omgevingswet bestaat. Het huidige beleid is toe aan actualisering, nieuwe tijden en nieuwe inzichten vragen om nieuw beleid. Denk bijvoorbeeld aan het verduurzamen van woningen, zonnepanelen en zon-oriëntatie bij nieuwbouw of aan nieuwe (biobased) bouwmaterialen: dit vraagt om eigentijds beleid omgevingskwaliteit.

In OWO-verband is via een pilot ervaring opgedaan met een nieuwe methode voor omgevingskwaliteit/welstand. Er is daarbij verschil gemaakt tussen de sneltoets-methode en de gespreks-methode. De sneltoets-methode houdt in dat de vergunningverleners aan de hand van de sneltoetscriteria de meest voorkomende initiatieven zelf kunnen beoordelen. De gespreks-methode houdt in dat een bouwplan wordt beoordeeld vanuit zijn specifieke context (gebiedsdoelen en ontwerpvragen) in een gesprek met de initiatiefnemer en de adviescommissie omgevingskwaliteit.

OWO-samenwerking voor nieuw beleid omgevingskwaliteit

In OWO-verband gaan we de komende periode samenwerken om tot nieuw beleid omgevingskwaliteit te komen. Er ligt begin 2026 een gezamenlijk projectplan. Aan de hand daarvan wordt in 2026 gewerkt aan de drie nieuwe nota's omgevingskwaliteit. We kiezen daarbij voor eenzelfde systematiek, waarbij de kaders per gebied kunnen verschillen. Eindresultaat is een eigen Nota Omgevingskwaliteit voor Opsterland (eind 2026/1e helft 2027). We maken voor het opstellen van de nota gebruik van een deskundig bureau.

Sneltoetscriteria

In 2026 gaan we ook aan de slag met het evalueren en uitbreiden van de in 2024 vastgestelde sneltoetscriteria.

Opstellen Ruimtelijk Ontwikkelings Perspectief (ROP)

In 2023 heeft de raad de omgevingsvisie voor Opsterland vastgesteld, en sinds de invoering van de Omgevingswet hebben we ervaring opgedaan met deze wet en de mogelijkheden die deze wet ons biedt voor betere toekenning van functies aan de ruimte in Opsterland. Uitgangspunt is dat we een samenhangend beeld hebben van de verschillende toekomstige ruimtevragers en de plekken waar die het beste gesitueerd kunnen zijn, waardoor we met ieder ruimtelijk initiatief de kwaliteit van de leefomgeving gaan verbeteren. Dit werken we uit in een ROP die we vastleggen en willen aanbieden aan de raad in 2026.

Deze ROP zal ook nuttig zijn als er gewerkt gaat worden aan de volgende actualisering van de omgevingsvisie en uiteindelijk door kunnen klinken in het omgevingsplan voor Opsterland. Hierdoor 'bliuwt Opsterlân Opsterlân', benutten we de ruimte optimaal en geven we initiatiefnemers meer duidelijkheid waar in Opsterland een nieuw initiatief wel en geen kans van slagen heeft.

Thema Landschap, Natuur, Biodiversiteit, Landbouw en Erfgoed

Doelstellingen

Het behoud van waardevolle historische objecten is geborgd in beleid

In 2023 zijn we gestart met gemeentelijk monumentenbeleid. Dit bouwen we verder uit. Onder andere door een begin te maken met het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. Dit gebeurt met medewerking van de eigenaren.

Maatregelen

We hebben instrumenten voor het behoud van waardevolle historische objecten en erfgoed

In 2023 heeft de gemeenteraad een Erfgoedverordening vastgesteld die afgestemd is op de Omgevingswet. We zetten in 2026 de volgende stappen als vervolg op de gezette stappen in 2024 en 2025.

1. In 2026 gaan we verder met het ontwikkelen van een cultuurhistorische waardenkaart.
2. We werken in 2026 verder aan een beleidsnotitie cultuurhistorie. Daarmee beschermen we cultuurhistorisch waardevolle relicten. We werken ook aan een landschapsbiografie met kernkwaliteiten.
3. We werken in 2026 verder aan de uitwerking van de resultaten van de inventarisatie historische interieurs.
4. De aanwijzing van gemeentelijke monumenten wordt afgerond.
5. Er wordt een nieuwe notitie gebouwd erfgoed geschreven, met een paragraaf over duurzaam erfgoed, en voorgelegd aan de raad.
6. Er wordt een uitvoeringsprogramma archeologie geschreven onder andere om de bewustwording van archeologie te vergroten.

Doelstellingen

We behouden landschappelijk en cultuurhistorisch kenmerkende elementen

In de ruimtelijke omgeving zijn gezichtsbepalende kenmerken en de landschappelijke en cultuurhistorische elementen op juiste waarde geschat. Wij behouden die voor toekomstige generaties.

Maatregelen

We onderzoeken de mogelijkheid om een beschermde status te geven aan beeldbepalende delen van het landschap

We onderzoeken de mogelijkheid om een beschermde status te geven aan beeldbepalende delen van het landschap. In 2026 wordt hieraan een vervolg gegeven door het uitwerken van cultuurhistorische waardenkaarten en beleid voor cultuurhistorische landschapsaspecten met een afgewogen beschermingsregime. Qua gebouwd erfgoed, ook beeldbepalende onderdelen van het landschap, gaan we kijken of er een beschermingsregime wenselijk is voor de panden die karakteristiek zijn en of de bescherming van naoorlogs gebouwd erfgoed gewenst is.

Thema Grondexploitatie - niet bedrijventerreinen en vastgoed

Doelstellingen

Wij hebben een toekomstgericht woonklimaat

We hebben een toekomstgericht woonklimaat. Dat sluit aan bij de ontwikkeling van de bevolkingssamenstelling. Het draagt bij aan de leefbaarheid van de woonomgeving.

In de Regionale Woondeal Zuidoost Fryslân heeft Opsterland vijf zogenoemde sleutelprojecten opgevoerd (Loevestein fase 5 Gorredijk, Aylvalân Bakkeveen, Fûgelliet noord Ureterp, Terwispel Kolderveen en Langezwaag noord). Dit zijn projecten die een bijdrage leveren aan de volkshuisvestelijke doelen (voldoende betaalbare woningen, corporatiewoningen en wonen en zorg voor ouderen). Rijk, provincie en gemeente vinden dat we daar tijd en geld in moeten steken. Binnen deze vijf sleutelprojecten realiseren wij 410 woningen.

In de Woonvisie gemeente Opsterland staat verder dat we in elk dorp woningbouw mogelijk maken binnen de rode contouren (zoals opgenomen in de provinciale omgevingsverordening). Zo kunnen we bestaande initiatieven ondersteunen en binnenstedelijke mogelijkheden (zoals vrijkomende scholen) benutten.

Maatregelen

We zetten verdere stappen in de sleutelprojecten woningbouw

1. Opsterland moet Opsterland blijven, we richten ons op inbreiding boven uitbreiding en plannen 1000 nieuwe woningen in Opsterland voor de verschillende doelgroepen van 2026 tot 2035.
2. We gaan proberen ruimte te creëren in ruimtelijk beleid om zo (tijdelijk) meer betaalbare (huur) woningruimte te realiseren voor alleenstaande jongeren tussen de 20 en 35 jaar.
3. In 2026 zullen de nieuwbouwwoningen in sleutelprojecten Langezwaag Noord in Langezwaag en Fugelliet Noord in Ureterp naar verwachting opgeleverd worden.
4. Kolderveen in Terwispel en Loevestein in Gorredijk worden gefaseerd opgeleverd waarvan een significant deel in 2026.
5. Daarnaast blijven we in 2026 aan het werk met de voorbereiding en uitvoering van woningbouwprojecten in de overige dorpen zoals Tynje, Nij Beets en Beetsterzwaag, De voortgang wordt transparant vermeld op https://www.opsterland.nl/woningbouw. Daarin voeren we actief grondbeleid.
6. Ontwikkeling van Aylvalân Bakkeveen wordt gehinderd door het uitblijven van echte oplossingen voor het stikstofprobleem in Natura2000-gebieden. Als gemeente blijven we zoeken naar mogelijke oplossingen hiervoor binnen de bestaande spelregels.
7. Overeenkomstig de Omgevingsvisie en woonvisie geven we nadere invulling aan uitvoering van de 1e herijking van de Regionale woondeal waarbij de hoeveelheid woningen die we plannen is gebaseerd op de prognose van de Provinsje Fryslân.
8. Indien de Wet versterking regie volkshuisvesting per 1 januari 2026 van kracht wordt, maken we een volkshuisvestingsprogramma als vervanging van de huidige Woonvisie.
9. In 2026 wordt invulling gegeven aan de gemeentelijke uitvoeringsagenda van de vastgestelde regionale woonzorgvisie.\
10. We maken met woningcorporaties lange termijn afspraken met als doel om in 2029 30% van de nieuwbouw sociale woningbouw te laten zijn.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties voor de reserves van programma 8 meegenomen.

Exploitatie x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	2.089	2.226	3.132	3.515	2.490	2.186
Baten	2.276	1.160	1.664	2.220	871	943
Saldo voor bestemming	187	-1.066	-1.468	-1.295	-1.620	-1.243
Mutaties reserves						
Lasten	431	-	-	-	-	-
Baten	31	207	274	40	-	-
Saldo na bestemming	-214	-859	-1.194	-1.255	-1.620	-1.243

Specificatie per taakveld x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
8.1 Ruimtelijke ordening	609	628	921	292
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	358	556	1.022	466
8.3 Wonen en bouwen	1.122	1.041	1.190	149
Totaal lasten	2.089	2.226	3.132	907
Baten				
8.1 Ruimtelijke ordening	376	-	-	-
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	891	698	993	295
8.3 Wonen en bouwen	1.009	462	672	210
Totaal baten	2.276	1.160	1.664	505
Saldo voor bestemming	187	-1.066	-1.468	-402
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	-431	0	0	0
Onttrekkingen reserves	31	207	274	67
Totaal mutaties reserves	-400	207	274	67
Saldo na bestemming	-214	-859	-1.194	-335

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2026 € 335.000 nadeliger dan in 2025.

Lasten:

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening: de lasten zijn in 2026 € 292.000 gestegen.

- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 390.000 hoger.
- De kosten voor ruimtelijke plannen zijn € 63.000 lager (PPB2025).

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen): de lasten zijn in 2026 € 466.000 gestegen.

- In de paragraaf Grondbeleid wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen: de lasten zijn in 2026 € 149.000 gestegen.

- De afschrijvingslasten zijn € 79.000 hoger door hoofdzakelijk de wijkvernieuwing in Gorredijk.
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 40.000 hoger.
- Invoeringskosten van de Omgevingswet zijn € 30.000 hoger dan in 2025 (PPB2025).

Baten:

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen): de baten zijn in 2026 € 295.000 gestegen.

- In de paragraaf Grondbeleid wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen: de baten zijn in 2026 € 210.000 gestegen.

- De baten voor de omgevingsvergunningen activiteit bouw zijn vanaf 2026 verhoogd (€ 210.000, B2026).

Reserves:

De kosten voor de implementatie van de omgevingswet worden onttrokken uit de reserve Ruimtelijke plannen €274.000 (PPB2025).

Paragrafen

Lokale heffingen

Lokale heffingen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de lokale heffingen, de onderbouwing daarvan en het bijbehorend beleid. Lokale heffingen kunnen onderverdeeld worden in wel- en niet gebonden bestedingen. Lokale heffingen die niet gebonden zijn, vormen algemene dekkingsmiddelen en hebben geen vooraf aangewezen bestemming. In Opsterland is dat alleen de onroerende-zaakbelastingen (OZB). Lokale heffingen waarvan de besteding gebonden is, zijn heffingen waarbij sprake is van een duidelijke relatie tussen de gemeentelijke dienstverlening en de belasting. Hiertoe behoren onder andere de rioolheffing, afvalstoffenheffing en leges. Voor deze categorie worden de tarieven dusdanig vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten maximaal gelijk zijn aan de geraamde toerekenbare lasten (kostendekkend).

De totale belastingopbrengst van de gemeente Opsterland zoals opgenomen in de primaire begroting 2026 bedraagt € 14,1 miljoen (2025: € 12,8 miljoen). Hiervan is € 5,3 miljoen bestemd voor de algemene dekking. De overige belastingopbrengsten van € 8,8 miljoen betreffen rechten en leges die in rekening worden gebracht voor door de gemeente verstrekte diensten.

Lokale belastingen en heffingen

Progr.		x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
	Leges publiekszaken		588	588	588	-
0	Onroerendezaakbelasting		5.010	5.101	5.315	214
1	Algemeen plaatselijke verordening		8	10	10	-
3	Toeristenbelasting		278	220	220	-
7	Begrafenisrechten		173	168	168	-
7	Afvalstoffenheffing (excl. kwijtscheldingen)		3.073	3.184	4.033	849
7	Rioolheffing, baten		3.299	3.141	3.160	19
8	Leges omgevingsvergunning		1.056	432	642	210
Totaal			13.485	12.844	14.136	1.292

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De hoogte van de OZB is een combinatie van de waarde in het economische verkeer van een pand en het vastgestelde tarief. De waarde van alle onroerende zaken wordt jaarlijks vastgesteld op grond van de Wet WOZ. In de begroting wordt gerekend met een verhoging van de OZB-opbrengsten van 2,6% conform meicirculaire 2025. De verhoging wordt voor de OZB (in afwijking van de andere heffingen) toegepast op de totale opbrengst van de OZB en niet op het tarief. Reden hiervoor is dat bij de berekening van de tarieven ook met de waardeontwikkeling van de onroerende zaken rekening moet worden gehouden. Dit is landelijk de gebruikelijke werkwijze.

Voor de berekening van de verwachte opbrengst voor 2026 wordt uitgegaan van de laatst bekende gerealiseerde opbrengst. Voor de begroting 2026 is dat het resultaat 2024. Die gerealiseerde opbrengst 2024 wordt vervolgens geïndexeerd met het indexatiepercentage begroting 2025 (=2,8%). Hier wordt 0,5% areaaluitbreiding (= nieuwgebouwde woningen en niet woningen gerealiseerd in 2025) bij opgeteld. Dit is de geprognosticeerde opbrengst 2025. Deze verwachte baat wordt vervolgens geïndexeerd met 2,6%.

De OZB wordt geheven naar de waarde van de onroerende zaken in het economische verkeer in de gemeente, die op basis van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) wordt vastgesteld. Voor 2026 is de waardepeildatum 1 januari 2025. Hogere WOZ-waardes betekenen bij een gelijkblijvende opbrengst een lager belastingtarief.

Riolering

Met de rioolheffing kunnen de kosten worden verhaald die de gemeente maakt voor de uitvoering van de zorgplichttaken voor afval-, hemel- en grondwater. Ook klimaatadaptieve maatregelen volgens het Watertakenprogramma 2025 - 2029 worden hierin meegenomen. Daarnaast zijn er bijkomende kosten zoals veegkosten, kosten voor btw, overhead en perceptiekosten die aan de rioolheffing worden toegerekend. Voor de tariefberekening wordt volgens het Watertakenprogramma 2025 - 2029 uitgegaan van maximale kostendekkendheid. Als de kosten hoger zijn dan de heffingen dan wordt dat deel onttrokken aan de Voorziening Riolering.

Het tarief voor een meerpersoonshuishouden in 2026 is € 259 (2025: € 259)
Het tarief voor een eenpersoonshuishouden in 2026 is € 197 (2025: € 197)

Riolering

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begroting 2026	Mut B25<>B26
Directe kosten				
Totaal van de gemeentelijke lasten	2.394	2.349	2.466	-117
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-83	-	-	-
Netto directe kosten taakveld	2.311	2.349	2.466	-117
Indirecte kosten				
Btw	393	404	404	0
Overhead en rente	500	187	170	17
Kwijtscheldingen	95	120	120	-
Netto indirecte kosten taakveld	988	710	694	17
Totale lasten	3.299	3.059	3.160	-100
Totale heffingen				
Rioolheffing	3.299	3.141	3.160	-19
Totale heffingen	3.299	3.141	3.160	-19
Dekkingspercentage	100%	103%	100%	

Afval

De gemeente heeft een wettelijke inzamelplicht voor het afval van huishoudens. Gemeenten mogen op grond van artikel 15.33 van de Wet milieubeheer voor de inzameling van het afval een afvalstoffenheffing invoeren. Deze mag maximaal kostendekkend zijn. Opsterland werkt met gedifferentieerde tarieven, ook wel Diftar genoemd. Dat betekent dat niet iedereen evenveel afvalstoffenheffing betaalt. De hoogte van de afvalstoffenheffing wordt bepaald door een vast deel per perceel en het aantal keer dat uw container is geleegd. Vanaf 2026 is het variabele deel niet alleen meer afhankelijk van het aantal keer dat de container aan de weg wordt gezet maar ook van het aantal kilo's afval dat wordt aangeboden, het Diftar+ systeem.

In 2025 ontving de gemeente een eenmalige inzamelingsvergoeding over voorgaande jaren van de stichting Nedvang . Deze vergoeding is teruggeven en verrekend met het tarief per perceel. Het tarief kon daardoor eenmalig voor 2025 met € 31 worden verlaagd. Hierdoor was het tarief per perceel niet € 199 maar €168.

In 2026 stijgen de kosten van de afvalverwerking. Hierdoor stijgen ook de tarieven voor de afvalstoffenheffing. Voor 2026 stijgt het vaste tarief met € 7 van € 199 naar € 206. Het variabele tarief voor de grijze container wordt € 1 per lediging en € 0,30 per kilo. Uitgaande van cijfers van onze buurgemeenten die al ervaring met Diftar+ hebben, mag worden aangenomen dat de grijze container gemiddeld 13,5 keer per jaar wordt aangeboden en een gemiddeld gewicht heeft van 20 kilo, terwijl de groene container gemiddeld 6 keer per jaar wordt aangeboden dan is de gemiddelde afvalstoffenheffing afgerond € 307 per jaar (begroting 2025: € 259). Hierin is € 4 begrepen voor de uitvoering van de luiermotie.

Afval

x € 1.000	Realisatie 2024	Begroting 2025	begroting 2026	Mut B25<>B26
totaal van de gemeentelijke lasten	3.191	3.268	3.712	-444
totaal van de gemeentelijke baten: niet zijnde heffingen	-280	-433	-479	46
Netto directe kosten taakveld	2.911	2.835	3.233	-398
indirecte kosten				
btw	616	650	732	-82
overhead en rente	39	18	18	0
kwijtscheldingen	90	100	100	0
netto indirecte kosten taakveld	745	768	850	-82
totale lasten	3.656	3.603	4.083	-480
totale heffingen				
Afvalstoffenheffing	2.126	2.175	2.617	-442
overig	-20	0	0	0
nedvang	0	390	0	390
Afvalstoffenheffing restafval	1.026	967	1.379	-412
Afvalstoffenheffing gft	31	42	88	-46
totale heffingen	3.163	3.574	4.083	-509
Dekkingspercentage	87%	99%	100%	

Omgevingsvergunningen

In onderstaande tabel staan de berekeningen van kostendekkendheid van de heffingen omgevingsvergunningen. De kostendekkendheid komt uit op 76%. De kostendekkendheid varieert jaarlijks door de omvang van bouwactiviteiten. De berekening van de tarieven geschiedt extracomptabel. Bij de kosten zijn de directe personeelskosten en de materiële kosten opgenomen die samenhangen met het verstrekken van de diensten waarvoor leges geheven wordt. Denk hierbij aan de uren van van de medewerkers bij Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) en Ruimtelijke Ordening (RO). De basis voor de toerekening van deze kosten zijn de teamplannen en historische cijfers. De overhead wordt via een opslag op de directe personeelskosten toegerekend. De BTW is niet als kostenelement mee te wegen, daar het overgrote deel van de kosten de eigen personele kosten betreft, waarvoor geen BTW verschuldigd is. De wel toerekenbare BTW maakt slechts een klein onderdeel uit van de kosten.

Omgevingsvergunningen

x € 1.000	Realisatie 2024	Begroting 2025 (primair)	Begroting 2026
Directe kosten			
Totaal van de gemeentelijke lasten	631	902	690
Totaal van de gemeentelijke baten; niet zijnde heffingen	-	-	-
Netto directe kosten taakveld	631	902	690
Indirecte kosten			
Btw	0	-	-
Overhead en rente	281	222	153
Netto indirecte kosten taakveld	281	222	153
Totale lasten	912	1.124	843
Totale heffingen			
Heffingen	1001	432	642
Totale heffingen	1001	432	642
Dekkingspercentage	110%	38%	76%

Lokale lastendruk

De lokale lastendruk voor 2026 kan niet eerder vastgesteld worden dan na vaststelling van de tarieven. Bij het vaststellen van de tarieven zal rekening worden gehouden met de uitgangspunten uit het coalitieakkoord en de aangekondigde maatregelen.

De tarieven van afval en riolering voor het jaar 2026 zijn al wel bekend. Het tarief voor de OZB aanslag wordt gebaseerd op de woz-waarde op peildatum 1 januari 2025.

- Afval vast tarief € 206,- (2025 € 168 (feitelijk € 199), 2024 € 157)
- Rioolheffing € 259,- (2025 € 259, 2024 € 277)

De “Atlas van de lokale lasten 2025” (COELO) geeft voor onze gemeente het volgende rangnummer (nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 345 de hoogste):

- 2025: 11
- 2024: 24
- 2023: 49

Kwijtscheldingsbeleid
Voor de onroerendezaakbelastingen en de heffingen voor riool- en afvalstoffenheffing, zoals die elk jaar gecombineerd worden opgelegd, kan kwijtschelding worden verkregen. Bij kwijtschelding vindt een vermogenstoets en een inkomenstoets plaats. De gemeente moet hiervoor een norm vaststellen. Deze norm wordt gerelateerd aan de bijstandsnorm. In onze gemeente is de kwijtscheldingsnorm gelijk aan de bijstandsnorm (100%).

Rekenvoorbeeld

De ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten laat het volgende beeld zien voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning met een gemiddelde WOZ-waarde van € 346.000 (1-1-'24). Voor de afvalstoffenheffing gaan we er van uit dat de grijze container gemiddeld 13,5 keer per jaar wordt aangeboden en een gemiddeld gewicht heeft van 20 kilo, terwijl de groene container gemiddeld 6 keer per jaar wordt aangeboden.

Lokale lastendruk

Voorbeeld: Meerpersoonshuishouden /Koophuis

x €	2024	2025	2026
OZB-eigenaar	303	311	321
Afval vast	157	168	208
Afval variabel	81	81	102
Rioolheffing	277	259	259
	818	820	890
Landelijk (bron: Coelo)	994	1.053	nb

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Een juist oordeel over de toereikendheid van de weerstandscapaciteit kan alleen maar worden gegeven als er een juist en volledig beeld bestaat van de risico's, de kans hierop en de eventuele financiële gevolgen. Daartoe wordt jaarlijks een risicoprofiel opgesteld.

Kaderstellende documenten

Beleidskader reserves en voorzieningen
Beleidskader vaststelling bedrag post onvoorzien

Risicobeheersing

In onderstaande tabel benoemen we de risico's en schatten daarbij de factoren "kans" (dat het risico zich voordoet) en "invloed" (de impact als het risico zich voordoet) in. De genoemde maximale financiële gevolgen zijn relatief. Een risico met een groot maximaal financieel gevolg kan op basis van de "kans" en "invloed" een relatief beperkte invloed op het aan te houden minimale weerstandscapaciteit hebben. Omgekeerd kan een klein maximaal financieel gevolg een grote invloed hebben. De grootste risico's, op basis van de invloed op de weerstandscapaciteit, zijn:

De belangrijkste risico's met de geschatte "kans" en de "invloed"

Risico		x €1.000	Kans	Max fin. effect	Invloed	Totaal risico
1	Specifieke uitkeringen fluctueren en worden gekort		50%	1.000	17%	500
2	Onzekerheid werving personeel		45%	600	9%	270
3	Effecten invoering Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb)		45%	750	11%	338
4	Borgstellingen		1%	18.187	6%	182
5	Mogelijke WW-verplichtingen personeel		25%	1.200	10%	300
6	Financiële tegenvallers projecten		60%	10.000	5%	150
7	Effect fluctuerende energieprijzen		50%	250	4%	125
8	Tegenvallende resultaten grondexploitaties		15%	1.000	5%	150
9	Effecten hoge inflatie op exploitatielasten		40%	750	10%	300
10	Afwijking inschattingen ramingen		70%	1.000	23%	700
Totaal				34.737	100%	3.014

Toelichting op de risico's

1. Specifieke uitkeringen fluctueren: Een steeds groter deel van de inkomsten die de gemeente ontvangt zijn in de vorm van specifieke uitkeringen (SPuK's). De omvang van deze specifieke uitkeringen is niet constant. Ook zijn er kortingen aangekondigd (bezuinigingsmaatregel rijk) maar nog niet doorgevoerd. Elk jaar wordt de omvang van een SPuK opnieuw vastgesteld. Een specifieke uitkering kent vaak een bestedingsregiem. Om het te besteden is echter wel capaciteit nodig en deze is vaak niet zo flexibel als de mate en snelheid waarin een SPuK kan variëren. Het effect kan zijn dat een aanpassing in het lopende begrotingsjaar vaak niet meer is op te vangen door bij te sturen wat tot een negatief rekeningresultaat kan leiden.
2. Onzekerheid werving personeel: De arbeidsmarkt is overspannen. Dat maakt het moeilijk om als gemeente tijdig nieuwe medewerkers aan te trekken. Ook het vasthouden van medewerkers is een uitdaging. Het mogelijk risico is dat er niet voldoende eigen personeel beschikbaar is voor het uitvoeren van het vastgestelde beleid. Om toch de doelen te realiseren is dan aanvullende inhuur noodzakelijk wat meer kosten met zich meebrengt dan eigen personeel.
3. Effecten invoering omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor bouwen (Wkb): De Omgevingswet en de Wkb zijn definitief ingevoerd. Een effect is dat door de wijziging een aantal legesinkomsten vervallen maar dat een deel van de werkzaamheden (o.a. registratie) wel moeten worden uitgevoerd. Omdat alleen voor de aanvragen na invoering van de nieuwe

wetgeving de nieuwe legestarieven gelden. Naar verwachting neemt het risico in 2026 af omdat er steeds beter zicht komt op de werkzaamheden en dat vertaalt zich in een betere bepaling van de hoogte van de leges.

4. Borgstellingen: De gemeente staat borg voor de leningen die de Stichting Waarborg Woningbouw de woningcorporaties verstrekt. Deze borgstelling is in breed landelijk verband met alle gemeenten afgesproken. Het optreden van het risico is echter zeer beperkt.
5. Mogelijke WW-verplichtingen personeel: Als een arbeidsovereenkomst met wederzijdse goedkeuring wordt ontbonden of het contract niet wordt verlengd dan kan er sprake zijn van een WW-verplichting. De gemeente is hier niet voor verzekerd en is dus zelf WW-risicodrager. Op voorhand is niet bekend of en zo ja in welke mate er sprake is van een WW-verplichting en daarom is deze ook niet begroot.
6. Financiële tegenvallers projecten: Projecten kennen risico's. Deze risico's worden in de projecten zelf benoemd. Het risico op de risico's is niet financieel afgedekt in de projecten. Een aantal risico's, zoals hyperinflatie, rampen en oorlogen, zijn te generiek en daarom worden ze op een hoger niveau algemeen afgedekt. De reden dat ondanks de omvang van het risico het effect beperkt is komt doordat de meeste projecten in 40 of 50 jaar worden afgeschreven. Hierdoor is het af te dekken risico een stuk lager, een factor 40 c.q. 50.
7. Effecten fluctuerende energieprijzen: Het risico richt zich op uitschieters die nu niet te voorzien zijn maar als ze zich voordoen onontkoombaar zijn.
8. Tegenvallende resultaten grondexploitaties: Het resultaat van de grondexploitaties is afhankelijk van de mate waarin er verkocht kan worden en of er gronden beschikbaar zijn. Ook externe ontwikkelingen zoals de stikstof problematiek en hogere bouwkosten kunnen het resultaat beïnvloeden.
9. Effecten inflatie op exploitatielasten: Een hoge inflatie wordt gedeeltelijk vertaald in een bijstelling in de algemene uitkering. Hierdoor kan er in het lopende jaar een verschil ontstaan die tot een tegenvaller bij het opstellen van de jaarrekening kan leiden.
10. Afwijking inschattingen ramingen: Door strakker te begroten wordt het risico op afwijkingen van de begroting groter. Er wordt niet zonder meer vanuit gegaan dat mogelijke ontwikkelingen zich voor zullen doen, door monitoring en tussentijdse rapportages.

Weerstandsvermogen

Beheersing van de hiervoor genoemde risico's

Financiële consequenties die voortvloeien uit het actueel worden van bovengenoemde risico's worden opgenomen in de jaarstukken (verantwoording) en komen via het resultaat ten laste van de algemene reserve. Zoals hierna aangegeven is het niveau van de algemene reserve voldoende.

Bepalen weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is berekend op € 3,0 miljoen. De weerstandscapaciteit is € 28,6 miljoen. Dit betekent dat wij in staat zijn om met de huidige weerstandscapaciteit ook grotere risico’s het hoofd te bieden. Naast de incidentele weerstandscapaciteit is er ook een structurele weerstandscapaciteit in de begroting opgenomen namelijk de post onvoorzien (€ 37.500). In onderstaande tabellen wordt de (incidentele) weerstandscapaciteit en het verloop van de algemene reserve weergegeven. De bedragen zijn geactualiseerd tot het moment van opstellen van de begroting.

Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Jaarlijks worden de risico’s geïnventariseerd. Daarnaast berekenen we het beschikbare weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen moet minimaal de berekende risico’s kunnen dekken.

Incidenteel weerstandsvermogen	x € 1.000
Algemene reserve ultimo 2024	**23.549**
Mutaties 2025	**-**
Resultaat 2024	5.503
Resultaatbestemming	-443
Totaal algemene reserve	**28.609**
Totaal incidenteel weerstandvermogen 1-1-2026	**28.609**

Kengetallen

Kengetallen hebben een signalerende functie, geven inzicht in de financiële positie en over de weerbaarheid en wendbaarheid van een gemeente. Ons streven is minimaal te voldoen aan categorie B. Over het algemeen kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest.

Als de uitkomst van één van de kengetallen uit de pas schiet, wil dat niet zeggen dat we financieel niet (langer) gezond zijn. Het is een mogelijke indicatie dat er (aanvullende) beheersmaatregelen moeten worden getroffen of herijkt.

Kengetal		Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote				
	a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
	b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130%	> 130%
Solvabiliteitsratio		> 50%	20 - 50%	< 20%
Structurele exploitatieruimte		Eerste jaar en meerjarig > 0%	Begroting en meerjarig 0%	Begroting en meerjarig < 0%
Grondexploitatieruimte		< 20%	20 - 35%	> 35%
Belastingcapaciteit		< 95%	95 - 105%	> 105%

Kengetallen		Realisatie 2024	Begr.2025 (primair)	Begr.2025 (incl wijz.)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Netto schuldquote								
	a. zonder correctie doorgeleende gelden	9,1%	36,6%	21,9%	39,2%	54,5%	68,5%	72,2%
	b. met correctie doorgeleende gelden	9,4%	36,8%	22,2%	39,5%	54,8%	68,8%	72,5%
Solvabiliteit		43,9%	40,3%	43,9%	45,4%	41,7%	37,3%	35,1%
Structurele exploitatieruimte		5,4%	1,4%	-1,5%	0,4%	1,0%	0,6%	1,7%
Grondexploitatie		0,7%	0,2%	0,2%	0,1%	0,2%	-0,5%	0,0%
Belastingcapaciteit		81,3%	81,3%	81,3%	80,3%	80,3%	80,3%	80,3%

Toelichting kengetallen

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie:

Netto Schuldquote

We verwachten dat de netto schuldquote in 2026 stijgt ten opzichte van 2025. De schuldquote van Opsterland bevindt zich ruim binnen de in de theorie genoemde (en door de VNG gehanteerde) grens van 130 procent.

Netto Schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden)

Het kengetal van de netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen aan derden) is bij Opsterland nagenoeg gelijk aan het kengetal netto schuldquote.

Solvabiliteitsratio

We verwachten dat de solvabiliteit van de gemeente stijgt ten opzichte van de begroting 2025. De komende jaren wordt een daling verwacht. Solvabiliteit is de verhouding tussen leningen en eigen vermogen (reserves). De daling komt doordat de gemeente de komende jaren een of meerdere leningen moet aantrekken om het investeringsprogramma uit te voeren. Het solvabiliteitspercentage is aanvaardbaar.

Structurele exploitatieruimte

Een positief percentage betekent dat incidentele lasten deels uit structurele middelen wordt gedekt. Een negatief percentage houdt in dat structurele lasten incidenteel gedekt worden. Het kengetal drukt dus niet uit of sprake is van een begrotingstekort of –overschot. Een overzicht van de incidentele lasten en baten is opgenomen in de financiële begroting.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft inzicht in de waarde van de gronden ten opzichte van de totale baten van de gemeente. Het percentage geeft aan dat Opsterland geen bovenmatige risico's op de grondexploitaties loopt afgezet tegen de omvang van de begroting. Daar komt bij dat de gemeente met de algemene reserve ook nog over voldoende weerstandsvermogen beschikt.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit wordt berekend met de tarieven voor een meerpersoonshuishouden. Bij een percentage hoger dan 100 zijn de woonlasten hoger dan het landelijk gemiddelde. Bij een percentage lager dan 100 zijn ze lager. De woonlasten bevinden zich op een stabiel en landelijk gezien laag niveau.

Frauderisico's en continuïteit

Bij de beoordeling van de continuïteit is sprake van formele continuïteit en een materiele beoordeling.

De formele continuïteit gaat over het voortbestaan van de organisatie. Op dat vlak heeft het Rijk harde waarborgen getroffen. De continuïteit staat niet ter discussie. In het uiterste geval kan een artikel 12 Financiële-verhoudingswet besluit genomen worden. Daar is bij de gemeente Opsterland geen sprake van.

Materieel kan het wel zo zijn dat activiteiten niet of anders moeten worden vormgegeven. Dat kan leiden tot aanpassing in taken, activiteiten, beleid, projecten of doelstellingen. Politieke keuzes daarin kunnen leiden tot bijvoorbeeld afwaardering van activa of de noodzaak om voorzieningen te treffen. Als dat grote financiële effecten heeft, moeten deze punten in de jaarstukken (continuïteitsbeoordeling of risicoparagraaf) worden betrokken.

Om misbruik en oneigenlijk gebruik te constateren is er misbruik en oneigenlijk gebruik beleid. Het misbruik en oneigenlijk gebruik beleid wordt actueel gehouden en jaarlijks toegepast. Om fraude te kunnen constateren zijn er frauderisicoanalyses en controles. Bij de jaarstukken worden de bevindingen weergegeven.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van een groot deel van de openbare ruimte. Deze ruimte is opgebouwd uit onze kapitaalgoederen. Dit zijn onder andere de wegen, riolering, bruggen, verlichting, openbaar groen en gebouwen. De kwaliteit van deze kapitaalgoederen heeft invloed op de beleving door inwoners, bezoekers en ondernemers bij hun activiteiten in de openbare ruimte. Daarnaast vertegenwoordigen de kapitaalgoederen een aanzienlijke waarde en brengt vroegtijdige vervanging onnodige kosten met zich mee. Het is daarom belangrijk dat we goed op deze kapitaalgoederen passen om de leefbaarheid en veiligheid te waarborgen en kapitaalverlies te voorkomen.

De kaders voor het onderhouden van de arealen verhardingen, openbare verlichting, civiele kunstwerken en het openbare groen zijn vastgelegd in het Beeldkwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte 2021-2025. Het onderhoud van deze arealen is daarbij gedifferentieerd naar gebruik; netjes waar het moet, sober waar het kan. Hierin is gezocht naar een verantwoorde balans tussen kosten enerzijds en een prettige leefomgeving anderzijds.

De kaders voor het beheren onderhouden van de riolering en daarbij horende (zuiverings)installaties zijn vastgelegd in het Gemeentelijke Watertakenprogramma 2025-2029. Naast de verankering van de zorgplicht voor de inzameling van het afvalwater, hemelwater en grondwater voorziet het plan in kaders voor de klimaatadaptatie en andere gemeentelijke watertaken.

Het gemeentelijke vastgoed dat nog in overeenstemming met de functie in gebruik is wordt in stand gehouden door preventief onderhoud binnen de daarvoor gestelde bestek kwaliteit.

Legenda ambitie kapitaalgoederen

	Technische staat (Heel)	Verzorging (netheid)	Rapportcijfer
Zeer hoog	Perfect, heel, niets kapot	Brandschoon	9,5-10
Hoog	Weinig op aan te merken	Schoon	7,5-9,4
Basis	Lichte schade, een en ander op aan te merken	Matig schoon, niet storend	5,5-7,4
Laag	Duidelijk schade, veel op aan te merken	Vuil, storend	3,5-5,4
Zeer laag	Ernstige schade, kapot, onveilig	Zeer vuil, duidelijk, storend	0-3,4

Verharding en openbare verlichting

Kerncijfers en kwaliteitsambitie

De gemeente heeft ongeveer 2,81 miljoen m2 verharding in beheer. Deze bestaat voor 51% uit dicht asfaltbeton, 41% elementenverharding (klinkers, tegels e.a.), 3 % cementbeton en 5% overige soorten verharding. De totale verharding vertegenwoordigt een geschatte waarde van € 175 mln. In de gemeente staan ongeveer 4.400 lantaarnpalen, waarvan 4.121 in beheer en eigendom van de gemeente. De overige palen zijn in beheer en eigendom van de Provincie Fryslân, Rijkswaterstaat, woningcorporaties en VvE's. De ondergrondse infrastructuur die hierbij hoort is voor het grootste deel in eigendom van netbeheerder Liander. Van het areaal bestaat ongeveer 80% uit energiezuinige LED-armaturen. De totale vervangingswaarde van de installatie bedraagt ongeveer € 6 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal van verhardingen en openbare verlichting weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Verharding en openbare verlichting

	Omvang	Kwaliteitsambitie						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Rijbanen	204 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Parkeerstroken / overig	17 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Fietspaden	26 ha	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Voetpaden	34 ha	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Openbare verlichting	4.121 stuks	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Toekomst

Uit de laatste inspectie is naar voren gekomen dat het areaal er op plaatsen onvoldoende bijligt. Op deze plekken zijn schadebeelden geconstateerd die volgens de verwachte levensduur van de betreffende wegvakken niet zijn voorzien. Deze schades zijn voornamelijk aangetroffen op de wegen in het westen van de gemeente (veengronden) en zijn gerelateerd aan de lange droge periodes van de afgelopen jaren. We blijven deze schadebeelden nauwlettend monitoren en voeren proeven uit om ervaring op te doen met lichtere wegen.

Riolering

Kerncijfers

De gemeente is voor een (groot) deel verantwoordelijk voor de inzameling, transport en verwerking van afvalwater, hemelwater en grondwater. Hiervoor zijn drie verschillende systemen in de gemeente aanwezig: vrijevervalriolering, drukriolering en individuele systemen voor de behandeling van afvalwater (IBA's). Van de vrijevervalriolering bestaat nog ongeveer 70% uit een gemengd systeem. Bij de rest is sprake van scheiding tussen hemelwater (HWA) en afvalwater (DWA). Het totale systeem vertegenwoordigt een geschatte waarde van € 186 mln.

In de tabel hieronder is een overzicht weergegeven van het volledige areaal.

Riolering

	Omvang
Vrijvervalriolering	227 km
Straat- en trottoirkolken	12.046 stuks
Bergbezinkvoorzieningen	5 stuks
Overstorten	39 stuks
Drukriolering / persleiding	137 km
Minigemalen	523 stuks
Hoofdgemaal	30 stuks
Tunnelgemaal	6 stuks
IBA-systeem (individuele behandeling afvalwater)*	114 stuks

Kwaliteitsambitie

Het gewenste kwaliteitsniveau van de installatie is vastgelegd in het Gemeentelijke Watertakenprogramma 2025-2029. Met het voortzetten van het huidige beleid wordt de installatie op de vastgestelde niveaus onderhouden.

Kwaliteitsambitie Riool

		Centrum	Woongebied	Bedrijventerrein	Buitengebied
Afvalwater	Inzameling	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Hoog > Basis	Basis
	Transport	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog
Hemelwater	Inzameling (overtollig)	Basis > Hoog	Basis > Hoog	Basis > Hoog	nvt
	Verwerking (in riolering)	Basis	Basis	Basis	nvt
	Verwerking (in openbare ruimte)	Basis	Basis	Basis	nvt
Grondwater	Inzameling	Basis	Basis	Basis	nvt
	Verwerking	Basis	Basis	Basis	nvt

Toekomst

De voorziening geeft voldoende dekking voor de uitvoering van de gestelde ambities. Bij de te nemen onderhoudsmaatregelen wordt rekening gehouden met de klimaatverandering. Gestreefd wordt naar het voorkomen of beperken van wateroverlast en hittestress.

Vaarwegen en kunstwerken (water)

Kerncijfers en kwaliteitsambitie

In de gemeente liggen twee grote vaarroutes. De civiele kunstwerken die hierbij horen zijn deels in beheer en eigendom van de gemeente. Daarbuiten zijn diverse (kleinere) civiele kunstwerken. Van drie tunnels die in eigendom zijn van de Provincie Fryslân of Rijkswaterstaat heeft de gemeente het dagelijkse beheer. Het totale areaal vertegenwoordigd een vervangingswaarde van ongeveer € 165 mln.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor de civiele kunstwerken weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Civiele kunstwerken

	Omvang	Kwaliteitsambitie						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bruggen (vast)	31 stuks	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis
Bruggen (hout)	85 stuks	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis	Basis
Bruggen (beweegbaar)	17 stuks	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis
Vaarrecreatieve voorzieningen	33 stuks	Basis	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis
Waterwerken	7 stuks	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	Basis	*N.v.t.*	*N.v.t.*	*N.v.t.*
Tunnels*	7 stuks	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	*N.v.t.*	*N.v.t.*	*N.v.t.*
Kademuren	6838 m1	Basis	*N.v.t.*	Basis	Basis	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis
Beschoeiingen	5791 m1	*N.v.t.*	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	Basis	*N.v.t.*	Basis

Toekomst

Voor kunstwerken is geen verwachte vervangingspiek. Tot en met 2040 betreft de theoretische vervanging ongeveer €19 mln. Op dit moment is er geen sprake van kapitaalvernietiging aan vaste en houten bruggen.

Groen

Kerncijfers en kwaliteitsambities

Opsterland is een groene gemeente met een diversiteit aan openbaar groen. De werkzaamheden aan het openbaar groen worden deels uitgevoerd door de eigen dienst en Caparis.

In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor groen weergegeven met daarbij de vastgestelde kwaliteitsambitie.

Openbaar groen

	Omvang	Kwaliteitsambitie						
		Bedrijventerrein	Begraafplaats	Buitengebied	Centrum	Groengebied	Hoofdstructuur	Woongebied
Bomen	51.337 stuks	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Natuurlijke beplanting	9.600 are	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)	Basis (bio)
Cultuurlijke beplanting	702 are	Laag	Hoog	Laag	Basis	Basis	Basis	Basis
Hagen	106 are	Basis	Hoog	Laag	Basis	Laag	Basis	Basis
Gras	30.338 are	Laag (bio)	Hoog	Laag (bio)	Basis	Laag (bio)	Laag (bio)	Laag (bio)
Bermen		Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	N.v.t.	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watergangen (waterlopen en sloten)	442 km	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Watervlakte (vijvers)	1.423 are	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)	Basis (bio)
Parkmeubilair	559 stuks	Basis	Hoog	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis

Gebouwen

Kerncijfers en beheer

De gemeente heeft divers vastgoed in eigendom en beheer en heeft een herbouwwaarde van ongeveer € 63 mln. Het grootste deel (90%) van de gebouwen wordt onderhouden op basis van de kwaliteit ‘instandhouding’. Dit betekent dat aan de gebouwen werkzaamheden worden verricht om het gebouw te behouden in de staat waarin het zich bevindt. Deze gebouwen voldoen wat betreft het onderhoud aan de gestelde bestek kwaliteit. De overige gebouwen (10%) zijn niet meer in gebruik of zullen binnenkort niet meer in gebruik zijn en worden verkocht of gesloopt. Aan deze gebouwen wordt het minimaal noodzakelijke onderhoud gepleegd. Deze gebouwen zijn meestal al geheel afgeschreven, als dit niet het geval is, is de boekwaarde lager dan de marktwaarde.

Voor het planmatig onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar. Er is jaarlijks een zodanige dotatie aan de voorziening dat deze toereikend is voor het gemiddelde van het planmatig onderhoud voor de komende 10 jaar. In onderstaande tabel is het gemeentelijke areaal voor gebouwen weergegeven.

Gemeentelijk vastgoed

	Omvang
Bedrijfsvoering	11
Maatschappelijk	17
Monumentaal	8
Voormalige scholen en leegstaande gebouwen	5
Opvang Oekraïners	5
Dorpshuizen	7
Overig	13
Totaal	66

Toekomst

Overbodig vastgoed wordt afgestoten (sloop of verkoop). Voor het in stand houden van de gemeentelijke gebouwen is een voorziening beschikbaar.

Financiering

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de taken financiering, cashmanagement en renterisicobeheer. Deze taken hebben als doel de gemeente te voorzien van voldoende vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en de gemeente te beschermen tegen ongewenste financiële risico's.

Beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille

In de financiële verordening heeft de raad het college bestuurlijk mandaat gegeven voor het uitoefenen van de financieringsfunctie. Het college zorgt daarbij voor:

1. Het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van tijdelijke overtollige gelden;
2. Het beheersen van de risico's verbonden aan de financieringsfunctie, zoals renterisico's, koersrisico's en kredietrisico's.
3. Het beperken van de kosten van leningen en het bereiken van voldoende rendement op uitzettingen.
4. Het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities.

Kaderstellende documenten

Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (2024).
Nota reserves en voorzieningen (2025).

Rentelasten, rentebaten, renteverdeling

De door de gemeente betaalde en ontvangen rente wordt per saldo verantwoord op Algemene dekkingsmiddelen.

Financieringsbehoefte

De financieringsbehoefte is vastgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Voor komend jaar wordt niet verwacht dat er een nieuwe langlopende lening aangetrokken hoeft te worden.

Renteverwachtingen 2026

Een belangrijke variabele bij de uitvoering van het financieringsbeleid is de toekomstige renteontwikkeling. De keuze tussen korte en lange looptijden wordt mede bepaald door de verwachte renteontwikkelingen. Het gewogen gemiddelde rentepercentage in 2026 is 0,51%

Renterisicobeheer

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld, dat aan renteherziening onderhevig is. De wetgever heeft in de Wet financiering decentrale overheden (Fido) eisen gesteld aan het renterisico dat een gemeente in enig jaar mag lopen. Deze eisen komen tot uitdrukking in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Het college zorgt ervoor dat de gemeente verantwoord en goedkoop financiert binnen de gegeven normen.

Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet houdt in, dat maximaal 8,5% van de totale begroting met kort geld gefinancierd mag zijn. Voor 2026 is dit voor onze gemeente maximaal € 8,6 miljoen (2024 € 8,4 miljoen). Normaliter wordt getracht tot aan de kasgeldlimiet via kortlopende leningen te financieren omdat de rente voor kortlopende leningen lager is dan die van langlopende leningen. Eind 2020 hebben we echter een langlopende lening afgesloten waardoor we verwachten in 2026 nog steeds geen kortlopende lening te hoeven afsluiten.

Renterisiconorm
De renterisiconorm houdt in dat maximaal 20% van het totaal van de begroting aan een renteherziening onderhevig mag zijn. Dit betekent dat we maximaal over € 20,2 miljoen renterisico mogen lopen. Het totaal op de langlopende leningen af te lossen bedrag in 2026 bedraagt € 4,6 miljoen. We voldoen aan de renterisiconorm.

Renteschema
Er is voor 2026 geen rente geen toegerekend aan de verschillende taakvelden op basis van de boekwaarde van de activa. Dit doordat het verplicht schatkistbankieren op dit moment meer oplevert dan dat we kwijt zijn aan de rentes voor de lopende leningen. Deze situatie is van tijdelijke aard door de geplande investeringen in de komende jaren. Rente aan het grondbedrijf is toegerekend op basis

van het gewogen gemiddelde rentepercentage afgezet tegen de waarde van de bouwgrondexploitaties.

Liquiditeiten

Ook in de toekomst zullen wij een beroep moeten blijven doen op de kapitaalmarkt. Aan de hand van de vastgestelde begroting 2026 wordt een meerjarige liquiditeitenplanning opgesteld. Op deze wijze hebben we sturing op onze financieringsbehoefte en de daaraan verbonden kosten.

Schatkistbankieren

Door de wet over schatkistbankieren zijn de decentrale overheden verplicht het grootste deel van hun liquide middelen aan te houden in de schatkist. De hoogte van deze drempel bedraagt 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal en bedraagt voor onze gemeente voor 2026 ongeveer € 759.000 (2025 ongeveer € 741.000).

Renterisiconorm vaste schuld

x € 1.000	2026	2027	2028	2029
Omvang begroting (stand primaire begroting)	101.517	100.963	99.162	98.638
Grondslagpercentage	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	20.303	20.193	19.832	19.728
Renteherziening	0	0	0	0
Aflossingen	3.800	2.400	3.150	4.150
Rente risico	2.400	3.150	3.900	4.150
Toets renterisico				
Renterisiconorm	20.303	20.193	19.832	19.728
Totaal rente risico	2.400	3.150	3.900	4.150
Ruimte (+)/Overschrijding (-)	17.903	17.043	15.932	15.578

Bedrijfsvoering

Inleiding

De hoofdpunten van beleid worden beschreven in de programma's van de begroting. Het realiseren van die beleidsdoelen kan alleen met de inzet van diverse middelen als personele inzet, financiële middelen en administratie, communicatie, ICT, onderzoek, informatievoorziening en archivering, juridische adviezen, inkoop, huisvesting en andere ondersteunende faciliteiten. De inzet dient effectief, efficiënt en integer te zijn.

De bedrijfsvoering en de ontwikkeling daarvan hangt nauw samen met vraagstukken rondom sturing en control. Met de woorden: "zijn we in control" wordt bedoeld of de besturing van de ambtelijke organisatie beheerst wordt. Lopen de processen zoals ze moeten lopen en zijn ze efficiënt ingericht, worden de processen en de kosten beheerst en zijn (financiële) risico's benoemd, zijn risicobeheersmaatregelen tijdig getroffen, zijn de te behalen resultaten helder en smart geformuleerd, boeken we de resultaten die zijn afgesproken, wordt er op de juiste momenten verantwoording afgelegd? Al deze zaken hebben permanent aandacht.

Bedrijfsvoering gaat daarnaast ook over innovatie: kunnen we de processen slimmer organiseren en kan het beter en goedkoper? In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de belangrijkste ontwikkelingen die in de gemeentelijke bedrijfsvoering spelen.

Kaderstellende documenten

Organisatiebesluit (2021)
OWO-Visie (2021)
Inwonersparticipatiebeleid
Inwonersparticipatieverordening
Bestuursovereenkomst OWO-samenwerking 2024
Inkoop en aanbestedingsbeleid OWO 2018
Uitvoeringsnotitie inkoop en aanbestedingen 2021
Normenkader rechtmatigheid (wordt jaarlijks door het college vastgesteld)

Accountantscontrole en rechtmatigheid

Normenkader
Het normenkader bestaat uit alle wet- en regelgeving, die van belang zijn voor de rechtmatigheidsverantwoording en de accountantscontrole. Het normenkader per 31 december wordt jaarlijks door de raad vastgesteld.

Controleplan
Het controleplan van de accountant wordt met de auditcommissie van de raad afgestemd.

Rechtmatigheidsverantwoording
In de rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre het begrotings-, voorwaarden- en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd.

- *Begrotingscriterium*: De financiële handelingen moeten passen binnen door de raad vastgestelde budgetten, zoals opgenomen in de begroting.
- *Voorwaardencriterium*: Het gaat daarbij om toetsing of de financiële beheershandelingen (recht, hoogte en duurbepalingen) zijn verricht in overeenstemming met wet- en regelgeving.
- *Misbruik en oneigenlijk gebruik*: Het gaat om bijvoorbeeld toetsing op juistheid en volledigheid van gegevens die door derden zijn verstrekt met het oog op het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van regelingen. Dit kan zowel intern als extern gebeuren.

Om uitspraken over de rechtmatigheid te kunnen doen, is er onder andere een interne controle ingericht. Jaarlijks worden de materiële geldstromen gecontroleerd. De accountant beoordeelt de rechtmatigheidsverantwoording bij de jaarrekening op getrouwheid. Dat betekent dat de accountant controleert of de uitspraken in de rechtmatigheidsverantwoording een goed beeld geven.

Informatiebeveiliging

De gemeente heeft een grote hoeveelheid aan informatie van onder andere: inwoners, medewerkers en samenwerkingspartners. Informatie is een van de belangrijkste bedrijfsmiddelen van de gemeente. Het beschermen van deze informatie is van groot belang in de huidige digitale samenleving. De ontwikkelingen in de digitale wereld, waaronder de komst van kunstmatige intelligentie (AI), hebben

effect op de gemeentelijke dienstverlening en vragen om een continue doorontwikkeling van onze informatiebeveiliging.

Als gemeente werken we met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO bestaat uit maatregelen op organisatorisch, fysiek en technisch gebied en geldt voor de gehele overheid. Daarnaast zijn er specifieke wetten die eisen stellen op het gebied van privacy en informatiebeveiliging. De gemeente volgt de ontwikkelingen in wet- en regelgeving nauwgezet en vertaalt deze naar de eigen organisatie. Zoals de komst van de Cyberbeveiligingswet en de doorontwikkeling van de BIO. Daarnaast wordt in 2026 aandacht gegeven aan het voortzetten van de implementatie van de aanbevelingen uit het onderzoek van de Rekenkamer naar informatiebeveiliging dat in 2025 is opgeleverd.

ENSIA-audit
Met de ENSIA-audit zijn we als gemeente in staat om te kijken hoe de organisatie ervoor staat op het gebied privacy en informatiebeveiliging. De audit wordt jaarlijks uitgevoerd en bestaat uit een zelfevaluatie en een toetsing door een externe IT-auditor. Door het zicht op de stand van zaken kunnen concrete acties worden genomen om de beveiliging van de informatie van onze inwoners verder te versterken. ENSIA sluit aan op de gemeentelijke planning & control-cyclus en heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren. Ook in 2026 wordt de ENSIA-audit uitgevoerd.

Openbaarheidsparagraaf

Inleiding

De Wet open overheid (Woo) kent drie doelstellingen:

1. Het openbaar maken van informatie op verzoek.
2. Het actief openbaar maken van informatie.
3. Het in goede, geordende en toegankelijke staat brengen en houden van alle overheidsdocumenten.

Het openbaar maken van informatie op verzoek en het in goede, geordende en toegankelijke staat brengen en houden van overheidsdocumenten zijn geen nieuwe verplichtingen. Deze bestonden al onder de Wet openbaarheid van bestuur, de voorganger van de Woo. Ook de Archiefwet geeft aan dat overheidsdocumenten in goede en geordende staat moeten zijn. We werken in OWO-verband samen aan de invoering van het actief openbaar maken van informatie en het in goede, geordende en toegankelijke staat brengen en houden van documenten.

Waar staan we?

Vanaf 1 november 2024 moeten voor de gemeenten onderstaande informatiecategorieën van de Wet open overheid (Woo) verplicht openbaar gemaakt worden, onder voorbehoud dat de Koninklijke Besluiten genomen zijn.

Dit betreft:

- Wetten en algemeen verbindende voorschriften.
- Overige besluiten van algemene strekking.
- Organisatie en werkwijze.
- Bereikbaarheidsgegevens.

Naar verwachting zijn medio 2026 alle vier informatiecategorieën geïmplementeerd.

Wat gaan we in 2026 doen?

Het openbaar maken van informatie op verzoek

Het afhandelen van Woo-verzoeken wordt door de gemeenten uitgevoerd. Woo verzoeken hoeven op dit moment nog niet actief openbaar gemaakt worden. In 2025 zijn de acties hiervoor afgerond en we zijn erop voorbereid.

Het actief openbaar maken van informatie

Het is op dit moment nog niet bekend wanneer de volgende informatiecategorieën actief openbaar moeten worden gemaakt. We volgen het Rijk en de VNG actief om zo bekend te zijn met deze planning om daar vervolgens ook aan te gaan voldoen om zo ook de overige informatiecategorieën tijdig openbaar te maken.

Het in goede, geordende en toegankelijke staat brengen en houden van alle overheidsdocumenten

We werken aan het verbeteren van de informatiehuishouding. Dit doen we o.a. door het wegwerken van de achterstanden en het implementeren van een kwaliteitssysteem voor informatie- en archiefbeheer. We zetten (de komende jaren) vervolgstappen naar een e-depotvoorziening. De Visie e-depot OWO-samenwerking is in het voorjaar 2024 vastgesteld.

Verbonden partijen

Inleiding

In de verschillende programma's worden maatschappelijke effecten beoogd die (mede) door externe organisaties worden verwezenlijkt. In een aantal daarvan heeft de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang. In deze paragraaf wordt van deze organisaties een overzicht gegeven.

Definitie verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een *bestuurlijk* én een *financieel* belang heeft.

Van een *financieel belang* is sprake als:

- Een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat.
- De gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een *bestuurlijk belang* als de burgemeester, een wethouder of een raadslid van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of namens de gemeente stemt.

Visie op en de beleidsvoornemens betreffende verbonden partijen

De gemeente heeft met het oog op het beperken van regelgeving geen afzonderlijke Kadernota verbonden partijen vastgesteld. Visie en beleid op verbonden partijen zijn daarom terug te vinden in deze paragraaf.

De gemeente voert overheidstaken uit en wil doelen bereiken in de samenleving. Dit moet effectief en efficiënt. In een aantal gevallen kan de gemeente deze taken en/of doelen niet of moeilijk zelf uitvoeren en is er een noodzaak om met andere gemeenten, provincie of waterschap samen te werken. De gemeente Opsterland voert hierbij een terughoudend beleid. Verbonden partijen worden alleen aangegaan als dit door de wet verplicht wordt gesteld of als er een ondubbelzinnig gemeentelijk belang is, gerelateerd aan grensoverschrijdende belangen en/of de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering van de taken.

Bij deelname aan een verbonden partij moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

1. De op te richten verbonden partij moet bij uitstek het instrument zijn om het gemeentelijke doel te realiseren.
2. Er moet een gedegen afweging plaatsvinden over de vorm van de verbonden partij (praktisch en beperken van bestuurlijke drukte).
3. De verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden moet helder en duaal omschreven worden.
4. Bij het aangaan van verbonden partijen moet volstrekte duidelijkheid bestaan over zaken als werkwijze, zeggenschapsverhoudingen, winst- en risicoverdeling en te leveren (toetsbare) prestaties.
5. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de inzichtelijkheid en beheersbaarheid van (financiële) risico's.
6. Er moeten voldoende waarborgen in de regeling worden opgenomen voor democratische legitimatie (bij overdracht raadsbevoegdheden) en voor controle en beïnvloeding door o.a. inzichtelijke en transparante begrotingen en verantwoordingen, het verstrekken van relevante en adequate informatie (nieuwsbrieven en tussenrapportages) en door controlemechanismen als financiële adviescommissies en rekenkameronderzoek.

Kaderstellende documenten

De diverse gemeenschappelijke regelingen en daaraan ten grondslag liggende collegebesluiten en raadsbesluiten.

Overzicht verbonden partijen

Lijst verbonden partijen

- Gemeenschappelijke regelingen:
  - Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden
  - Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou
  - Sociale werkvoorziening Fryslân te Drachten
  - Recreatieschap De Marrekrite te Leeuwarden
  - Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem) te Leeuwarden
  - Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten te Drachten
- Vennootschappen:
  - Caparis NV te Drachten
  - NV Afvalsturing Fryslân
  - NV Fryslân Miljeu
  - NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

Lijst van verbonden partijen

1. Gemeenschappelijke regelingen

Belang

	Gemeenschappelijke regeling	Vestigingsplaats	Bijdrage (x € 1.000,-)		Portefeuille (eigenaar / inhoud)
1.1	samenwerking sociaal domein Friese gemeenten	Leeuwarden	291	(B 2026).	Libbe de Vries
1.2	Veiligheidsregio Fryslân (VRF)	Leeuwarden	3.879	(B 2026).	Andries Bouwman en Libbe de Vries
1.3	Recreatieschap Marrekritte	Uitwellingerga	30	(B 2026).	Rob Jonkman
1.4	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)	Grou	526	(B 2025).	Marcel van Opzeeland
1.5	Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem)	Leeuwarden	nihil		Marcel van Opzeeland
1.6	Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten	Drachten	nihil		Marcel van Opzeeland
1.7	Sociale Werk Voorziening	Drachten	7		Libbe de Vries

Vermogensstructuur en resultaat

	Gemeenschappelijke regeling		Eigen vermogen per 1-1 2024	Eigen vermogen per 31-12 2024	Vreemd vermogen per 1-1 2024	Vreemd vermogen per 31-12 2024	Resultaat 2024
1.1	samenwerking sociaal domein Friese gemeenten	in € 1.000,-	-	-	-	-	-
1.2	Veiligheidsregio Fryslân (VRF)	in € 1.000,-	8.868	10.662	82.448	87.344	3.643
1.3	Recreatieschap Marrekritte	in € 1.000,-	4.328	4.256	4.894	6.861	128
1.4	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)	in € 1.000,-	1.279	840	5.327	4.784	-361
1.5	Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem)	in € 1.000,-	257	383	453	425	123
1.6	Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten	in € 1.000,-	6.531	6.593	1.538	5.007	61
1.7	Sociale Werk Voorziening	in € 1.000,-	-	-	4.210	2.088	-

2) Vennootschappen en coöperaties

Belang

	Vennootschappen en coöperaties	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Aandeel	Boekwaarde
2.1	a. Afvalsturing Friesland N.V. (OMRIN)	Leeuwarden	Rob Jonkman	€ 54.000 (120 aandelen) bruto dividend 2024: € 5.258.	54000
2.2	b. N.V. Fryslân Miljeu	Leeuwarden	Rob Jonkman	€ 51.670 (11.381 aandelen) bruto dividend 2024: € 55.530.	52000
2.3	Caparis NV	Drachten	Rob Jonkman en Libbe de Vries	12,5% aandelenkapitaal, 25% zeggenschap	3000
2.4	N.V. Bank Nederlandse gemeenten(BNG)	Den Haag	Rob Jonkman	66.651 aandelen a € 2,50 nominaal. Het brutodividend over 2024 was € 167.294.	151000

Vermogensstructuur en resultaat

	Vennootschappen en coöperaties		Eigen vermogen per 1-1 2024	Eigen vermogen per 31-12 2024	Vreemd vermogen per 1-1 2024	Vreemd vermogen per 31-12 2024	Resultaat 2024
2.1	Afvalsturing Friesland N.V. (OMRIN)	in € 1.000,-	78.528	83.562	106.366	131.694	7.130
2.2	N.V. Fryslân Miljeu	in € 1.000,-	11.572	13.030	26.299	30.506	1.621
2.3	Caparis NV	in € 1.000,-	7.594	6.260	20.089	20.720	-1.335
2.4	N.V. Bank Nederlandse gemeenten(BNG)	in € 1.000.000,-	4.721	4.777	110.819	123.164	294

Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden		
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Een gemeenschappelijke regeling met de 18 Friese gemeenten. Zowel bestuurlijk als ambtelijk bestaan er gremia waarin (één van de) OWO-gemeente(n) vertegenwoordigd is/zijn: · Deelname in Algemeen Bestuur (AB) van de VRF (drie burgemeesters); · Deelname in Dagelijks Bestuur (DB) van de VRF (burgemeester Ooststellingwerf); · Deelname in Bestuurscommissie Veiligheid van de VRF (drie burgemeesters); · Deelname in Agendacommissie Veiligheid van de VRF (burgemeester Ooststellingwerf); · Deelname in Bestuurscommissie Gezondheid (drie portefeuillehouders); · Deelname in Agendacommissie Gezondheid (Heerenveen); · Deelname in POOK (Plenair Overleg Oranje Kolom) drie gemeentesecretarissen; . Deelname in ambtelijk regionaal overleg (zowel VRF-breed als in district Zuidoost) Ambtenaren Openbare Orde en Veiligheid (AOV'ers)).	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	Veiligheidsregio Fryslân (VRF) is een samenwerkingsverband van de Friese gemeenten, Brandweer Fryslân, GGD Fryslân en andere partners. In de VRF werken zij samen aan brandweerzorg, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Zo willen we (gezondheids)risico's zo veel mogelijk beperken en het beleid van gemeenten op het gebied van gezondheid en veiligheid bevorderen.	
Financieel belang x€1.000,-	Bijdrage 2024 € 3.542 (Realisatie 2024), € 3.879 (begroting 2026) Gezondheid € 1.441 (Realisatie 2024), € 1.597 (begroting 2026) Crisis € 154 (Realisatie 2024), € 192 (begroting 2026) Brandweer € 1.947 (Realisatie 2024), € 2.090 (begroting 2026)	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen: 1-1-2024 € 8.868 31-12-2024 € 10.661	Vreemd vermogen: 1-1-2024 € 82.448 31-12-2024 € 87.344
Resultaat x € 1.000	€ 3.643 (2024)	
Risico's	Als de VRF afwijkt van afspraken over de begroting, krijgen de gemeenten achteraf alsnog de rekening gepresenteerd. Dit risico beheersen we intern door periodiek de uitgaven te monitoren en bij bestuurlijk en ambtelijk overleg input te leveren. Daarnaast bespreken we de begroting en de jaarrekening van de VRF in de planning- en controlcyclus van de VRF. Daarnaast is zien we jaarlijks een verder toenemende gemeentelijke bijdrage, veelal veroorzaakt door autonome ontwikkelingen die ook de VRF raken. De prijsstijgingen gecombineerd met een takendiscussie blijven onderwerp van gesprek.	
Programma	1 Veiligheid; 4 Onderwijs; 6 Sociaal domein; 7 Volksgezondheid en milieu	
Portefeuillehouder	Andries Bouwman	

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Grou		
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Alle Friese gemeenten, de provincie Fryslân en het Wetterskip Fryslân.	
	Vertegenwoordiging in algemeen bestuur door wethouder Marcel Opzeeland.	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	Deelname aan de FUMO is wettelijk verplicht gesteld voor alle Friese gemeenten. Hiermee wordt beoogd de uitvoering van de milieuregelgeving te professionaliseren, te uniformeren en de afstemming met andere handhavingspartners (Justitie) te verbeteren. In het basistakenpakket is vastgelegd voor welke activiteiten (van bedrijven en instellingen) de FUMO haar werkzaamheden moet uitvoeren. De gemeente blijft het bevoegd gezag.	
	De FUMO voert voor de gemeente gedeeltelijk het omgevingsrecht uit: de vergunningverlening en het toezicht van het milieucomponent van grote en complexe bedrijven en instellingen.	
Financieel belang x € 1.000	Bijdrage Opsterland 2025 € 526	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2024 € 1.279	1-1-2024 € 5.327
	31-12-2024 € 840	31-12-2024 € 4.784
Resultaat x € 1.000	€-361 (2024)	
Risico's	De Gemeenschappelijke Regeling brengt een inherent risico mee, dat alle deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.	
	We voeren toezicht op de uitvoering van de taken door de FUMO. Op bestuurlijk niveau in het Algemeen Bestuur. Op ambtelijk niveau door deelname aan de Controllersgroep en het Opdrachtgeversoverleg. We hebben enkel de wettelijk verplichte basistaken in de FUMO ondergebracht. Niet de plustaken. Daarmee zijn we niet aansprakelijk voor de risico's die met de uitvoering van plustaken gepaard gaan. Dat er risico's kleven aan een dergelijke regeling blijkt uit de laatste wijziging van de regeling. Er wordt vanaf 2022 door de deelnemers betaald voor de verkregen diensten in plaats van het huidige abonnementstarief per aantal bedrijven. Hiermee wordt er dus alleen betaald als er ook daadwerkelijk een dienst van de FUMO wordt verkregen. Deze wijziging in de financieringssystematiek heeft voor onze gemeente een forse verhoging van de bijdrage betekend.	
Programma	7 Volksgezondheid en milieu; 8 Bouwen, wonen en gronden	
Portefeuillehouder	Marcel van Opzeeland	

Gemeenschappelijke Regeling Sociale Werkvoorziening Fryslân te Drachten		
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Er nemen naast Opsterland nog 7 gemeenten deel. Vertegenwoordiging in dagelijks en algemeen bestuur: wethouder de Vries	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	De taken vanuit de voormalige Wet sociale werkvoorziening (WSW) moeten door ons als gemeente worden uitgevoerd. Op basis van efficiency en financiële redenen zijn deze taken uitbesteed aan de GR. Vanaf 1 januari 2015 is nieuwe instroom in de WSW niet meer mogelijk. Dit heeft tot gevolg dat de WSW alleen nog van kracht blijft voor de huidige werknemers met een vaste aanstelling. Voor de toekomst heeft de GR besloten de WSW verantwoord en versneld af te bouwen, met aandacht voor de positie van de huidige werknemers. Dit doen we door een gezamenlijk beschutwerkbedrijf (met 8 deelnemende gemeenten) in stand te houden.	
	Vanaf 1-1-2020 zijn de activiteiten van de GR veranderd waarbij geen sprake meer is van de uitvoering van de WSW. Door de gemeente is een DVO (dienstverleningsovereenkomst) afgesloten met Caparis voor de uitvoering van deze activiteiten. Vanaf 2020 is daarom de bijdrage aan de GR vrijwel nihil.	
Financieel belang	Bijdrage	opgenomen bij Caparis NV
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2024 € 0	1-1-2024 € 4.210
	31-12-2024 € 0	31-12-2024 € 2.088
Resultaat x € 1.000	€ 0 (2024)	
Risico's	Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor uitstaande geldleningen van de GR.	
Programma	6 Sociaal domein	
Portefeuillehouder	Libbe de Vries	

Marrekritte		
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemende partijen	Provincie Fryslân en 13 Friese gemeenten. Vertegenwoordiging in het dagelijks bestuur door wethouder Jonkman	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	Het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van 13 deelnemende Friese gemeenten (excl. Ooststellingwerf en de vier eilanden) en de provincie Fryslân met als doel een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op water en land te bewerkstelligen. Voor waterrecreatie betreft dit onderhoud en beheer van aanlegvoorzieningen, boeien en bakens, het baggeren van waterwegen en de afvoer van recreatieafval. Voor landrecreatie worden Toeristische Overstap Punten (TOP's) en het fiets-en wandelknooppuntennetwerk beheerd.	
Financieel belang x € 1.000	bijdrage 2026: € 29	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2024 € 4.328	1-1-2024 € 4.894
	31-12-2024 € 4.256	31-12-2024 € 6.861
Resultaat x € 1.000	Resultaat 2024 € 128	
Risico's	De risico's zijn in beginsel niet heel groot. Wel is er een inherent risico bij een gemeenschappelijke regeling dat de deelnemers moeten bijspringen bij eventuele tekorten.	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Hûs en Hiem) te Leeuwarden		
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Een Gemeenschappelijke Regeling van deelnemende gemeenten op het gebied van de bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. Vertegenwoordiging in het dagelijks bestuur door wethouder van Opzeeland.	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	De commissie Ruimtelijke Kwaliteit Hûs en Hiem, welstandadvisering en monumentenzorg heeft als doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeente te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. Betrokken gemeenten moeten op grond van de nieuwe Omgevingswet een onafhankelijke commissie benoemen die zich uitspreekt over verbouwingen, sloop of verplaatsing van rijksmonumenten. Daarnaast adviseert deze commissie ook over meer kwaliteitsvragen dan monumenten alleen.	
Financieel belang	Voor de dienstverlening biedt de gemeente geen vergoeding aan deze GR. Leges die de GR - Hûs en Hiem bij de gemeente in rekening brengt worden één op één doorberekend naar de aanvrager. De Gemeenschappelijke Regeling is budgetneutraal.	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2024 € 257	1-1-2024 € 453
	31-12-2024 € 383	31-12-2024 € 425
Resultaat x € 1.000	€ 123 (2024)	
Risico's	In feite loopt de gemeente geen risico. Kosten gemaakt door de commissie worden één-op-één in rekening gebracht bij de aanvrager. Daarnaast is de financiële positie van de regeling gezond. Wel is het zaak alert te blijven bij maatschappelijke ontwikkelingen.	
Programma	8 Bouwen, wonen en gronden	
Portefeuillehouder	Marcel van Opzeeland	

Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten		
Gemeenschappelijke regeling		
Deelnemers	Gemeenten Opsterland en Smallingerland	
Bestuurlijk belang	Het te behartigen belang is het ontwikkelen en exploiteren van het bedrijvenpark Drachten en het verzorgen van een optimale afstemming van alle hiermee samenhangende aspecten en bevoegdheden van de beide deelnemers, de gemeenten Smallingerland en Opsterland.	
Zeggenschap	50%	
Financieel belang	Er wordt geen exploitatiebijdrage betaald. De activiteiten binnen de GR worden door medewerkers van de beide gemeenten verricht.	
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2024 € 6.531	1-1-2024 € 1.538
	31-12-2024 € 6.593	31-12-2024 € 5.007
Resultaat x € 1.000	€ 61 (2024)	
Risico's	De prognoses van de resultaten zijn gebaseerd op aannames (restant looptijd, tempo van verkopen, fasering woonrijp maken). De verwachtingen, waar de resultaten op zijn gebaseerd zijn zo goed mogelijk onderbouwd. Echter hoe langer de looptijd van de exploitatie, hoe minder betrouwbaar de prognoses en dus ook het berekende resultaat zijn. Beide gemeenten zijn op basis van de afgesproken verdeelsleutel aansprakelijk voor eventuele verliezen. We gaan er op basis van de huidige verwachtingen vanuit dat er sprake is van een winstgevende exploitatie.	
Programma	3 Economie	
Portefeuillehouder	Marcel van Opzeeland	

Caparis NV		
Vennootschappen en Coöperaties	Naamloze vennootschap	
Deelnemers	Heerenveen, Leeuwarden,Opsterland, en Smallingerland	
Bestuurlijk belang	De gemeente Opsterland is aandeelhouder van het sociaal ontwikkelbedrijf Caparis NV. Caparis helpt de gemeente bij de bemiddeling van mensen naar regulier werk of biedt mensen een beschutte werkplek (sociale werkvoorziening, afspraakbanen en beschut werk). De gemeente Opsterland heeft hiervoor dienstverleningsovereenkomsten afgesloten voor de uitvoering van deze activiteiten.	
Zeggenschap	12,5% aandelenkapitaal, 25% zeggenschap	
Financieel belang	Bijdrage € 3476 (2026)	
(x1.000)		
Omvang van het vermogen x € 1.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2024 € 7.594	1-1-2024 € 20.089
	31-12-2024 € 6.260	31-12-2024 € 20.720
Financieel resultaat	€-1335 (2024)	
(x1.000)		
Risico's	Caparis NV is omgevormd naar een sociale onderneming. We blijven aansprakelijk voor mogelijke tekorten op de bedrijfsvoering die ontstaan bij de NV. Door ons geringe aandeel (12,5%) in de nieuwe NV blijft het risico qua omvang beperkt. Onze invloed wordt wel groter omdat in de nieuwe NV de vier eigenaren elk een gelijke stem krijgen.	
Ontwikkelingen	Caparis wil hét Talentbedrijf van Fryslân worden. De komende jaren ligt het accent op drie centrale thema's: talentontwikkeling, rendement en leiderschap. Doelstelling is om in 2030 het eerste circulaire talentbedrijf van Nederland te zijn. Door de nieuwe cao Sociale Werkvoorziening (SW) kunnen medewerkers nog eerder met vroegpensioen, waardoor de krimp van de voormalige sociale werkvoorziening nog harder gaat. Om blijvend ontwikkelkansen te geven aan zowel de nieuwe doelgroep vanuit de Participatiewet als de huidige sociale werkvoorziening-medewerkers is instroom van nieuwe doelgroepen (zowel afspraakbanen als beschut werk) noodzakelijk om de infrastructuur overeind te kunnen houden. Hiervoor zijn nieuwe afspraken gemaakt om meer mensen vanuit de Participatiewet bij Caparis te plaatsen. Indien dit niet lukt zullen er andere keuzes moeten worden gemaakt voor de toekomst van Caparis.	
Programma	6 Sociaal domein	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

	Omrin: a. Afvalsturing Friesland N.V. (OMRIN) te Leeuwarden b. N.V. Fryslân Miljeu te Leeuwarden	
Vennootschappen en Coöperaties	Naamloze vennootschappen	
Invloed	Gemeente is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders door wethouder Jonkman.	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	Omrin (Afvalsturing (a)en Fryslân Miljeu(b)) is het bedrijf van en voor gemeenten voor de reinigingstaken. Zij verwerkt het ingezamelde huishoudelijke afval en exploiteert de gemeentelijke milieustraat. Het bedrijf wil als totaaloplosser de gehele afvalketen bestrijken (van kringloop tot storten). Samen met de aandeelhouders wordt het beleid bepaald.	
Financieel belang	Aandelenkapitaal: a. € 54.000 (120 aandelen) b. € 51.670 (11.381 aandelen) Dividend Afvalsturing Fryslan bruto dividend 2024: € 5.258. Fryslan Milieu bruto dividend 2024: € 55.530	
Omvang van het vermogen x € 1.000.000	Afval sturing Eigen vermogen: 1-1-2024 € 79 31-12-2024 € 84 Fryslân Miljeu Eigen vermogen: 1-1-2024 € 12 31-12-2024 € 13	Vreemd vermogen: 1-1-2024 € 106 31-12-2024 € 132 Vreemd vermogen: 1-1-2024 € 26 31-12-2024 € 31
Resultaat x € 1.000	Afvalsturing Fryslan 2024 € 7.130 Fryslan Milieu 2024 € 1.621	
Risico's	De risico’s zijn beperkt. Op beleidsniveau is voor ons voldoende vertegenwoordiging en beslissingsbevoegdheid aanwezig. De onderneming heeft een gezonde financiële positie.	
Programma	7 Volksgezondheid en milieu	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

N.V. Bank Nederlandse gemeenten te Den Haag		
Vennootschappen en Coöperaties	Naamloze vennootschap	
Gemeentelijk belang en openbaar belang	De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven krediet te verstrekken aan of onder garantie van Nederlandse overheden. Daarmee speelt de bank een essentiële rol in de financiering van door overheden gewenste maatschappelijke investeringen. De aandeelhouders van de BNG zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.	
Financieel belang	66.651 aandelen a € 2,50 nominaal. Het brutodividend over 2024 was € 167.294.	
Vermogen x € 1.000.000	Eigen vermogen:	Vreemd vermogen:
	1-1-2024 € 4.721	1-1-2024 € 110.819
	30-12-2024 € 4.777	30-12-2024 € 123.164
Resultaat x € 1.000.000	€ 294 (2024)	
Risico's	Het aangaan en beheersen van risico's is inherent aan de bedrijfsvoering van een bank. Zonder het accepteren van een bepaalde mate van krediet-, markt-, liquiditeits- en operationeel risico is het voeren van een bankbedrijf niet mogelijk. BNG Bank kent alleen een bankenboek en geen handelsboek. Het risicobeheer van BNG Bank is gericht op handhaving van het veilige risicoprofiel van de bank. Dit profiel komt tot uitdrukking in hoge externe kredietratings. Om deze reden hanteert BNG Bank een strak kapitalisatiebeleid, met ondergrenzen voor de leverage ratio en de Tier 1-ratio. Deze grenzen bepalen in combinatie met de beperking van de dienstverlening zoals vastgelegd in haar statuten het werkgebied en de actieradius van de bank. In haar jaarverslag beschrijft en rapporteert de Bank uitgebreid haar risicomanagement. Dit jaarverslag is beschikbaar via www.bngbank.nl/jaarverslag.	
Programma	0 Bestuur en ondersteuning	
Portefeuillehouder	Rob Jonkman	

Grondbeleid

Inleiding

De hoofdlijnen van het grondbeleid zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid. Dit beleid staat ten dienste van de programma's 3 Economie (bedrijventerreinen) en 8 Bouwen, Wonen en Gronden (niet-bedrijventerreinen). Volgens de nota Grondbeleid wordt de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks vastgelegd in de paragraaf grondbeleid.

In de begroting zijn de baten en lasten van de bouwgrondexploitatie, en de daarmee samenhangende financiële risico's, als incidenteel opgenomen. Doordat (bouw-)grond een grote (boek-)waarde vertegenwoordigt, heeft het grondbeleid invloed op het weerstandsvermogen (hoogte van eigen vermogen). Door de grond marktconform te waarderen en door voorzieningen te vormen voor verwachte tekorten, zijn de financiële risico's beheersbaar.

In de nota Grondbeleid 2025 is vastgesteld dat de keuze voor het voeren van een actief of faciliterend grondbeleid bij het ontwikkelen van nieuwe locatieplannen jaarlijks gedaan wordt in deze paragraaf grondbeleid. Evenals in de voorgaande paar jaren zal in 2026 een actief grondbeleid worden gevoerd op gemeentelijke grond om de woningbouw te stimuleren. Bij ontwikkelingen op particuliere gronden zal de gemeente faciliterend en ondersteunend optreden. In nagenoeg alle dorpen zijn op dit moment gronden in eigendom voor woningbouw. De ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvestigingen concentreren zich in de dorpen Gorredijk en (in mindere mate) Wijnjewoude. Voor de uitbreiding van Overtoom worden nu gronden verworven tussen de Badweg en de Hans de Jongwei in Gorredijk. Het bedrijventerrein Drachten-Azeven is onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Exploitatiemaatschappij Bedrijvenpark Drachten en valt daarom buiten het kader van deze paragraaf. Ook hier worden gronden verworven voor de uitbreiding van Azeven zuid.

In financieel opzicht wordt een gedegen koers gevaren. Dit uit zich in de navolgende zaken:

- Exploitaties worden zorgvuldig en behoedzaam opgezet, zo wordt bij het investeren in het bouw- en woonrijp maken van locatie(s) bijvoorbeeld rekening gehouden met de verwachte grondopbrengsten.
- Het streven is betalingen optimaal gedekt te houden door inkomsten; dit verlaagt het (rente-)risico.
- Winstbepaling en winstneming vindt plaats volgens de geldende verslaggevingsvoorschriften (BBV).
- De buffer van de algemene reserve geeft dekking voor de financiële risico's.

Kaderstellende documenten
Nota Grondbeleid 2025
Financiële Verordening Opsterland 2024

Ontwikkelingen grondbedrijf

1. Economische situatie en meerjarenperspectief

In 2026 en de daaropvolgende jaren zal de prognose van het financiële resultaat zich stabiliseren ten opzichte van de prognose in de begroting van 2025. Door de aantrekkende woningmarkt is er een toename van de vraag naar (koop-)woningen. Zowel in de begroting van 2026 als in het meerjarenperspectief 2027-2029 zijn de verkopen behoedzaam geraamd.

2. Bouwgrond in exploitatie (BIE)

Er zijn, verspreid over de verschillende dorpen, acht bouwgrondcomplexen in exploitatie bestaande uit woningbouwlocaties en het bedrijventerrein Gorredijk industrie (Overtoom en Tolbaas). De boekwaarde was per 31 december 2024 ongeveer € 0,97 miljoen inclusief de gevormde voorziening voor de complexen Loevestein fase 4 zuid (€ 0,09 miljoen), Terwispel Kolderveen fase 2 (€ 0,19 miljoen) en Gorredijk industrie (€ 0,11 miljoen).

Prognose van het meerjarige resultaat

Het verwachte nog te realiseren resultaat voor de BIE is - € 0,2 miljoen (negatief) en is gebaseerd op recente verkoopprognoses. In de tijd uitgezet zullen de resultaten naar verwachting als volgt worden gerealiseerd:

Verwachte exploitatieresultaten	
x € 1.000.000	Verwacht resultaat
In het begrotingsjaar 2026	0,1
In de jaren 2027 t/m 2029	-0,2
In de jaren ná 2029	-0,1
Totaal	-0,2

3. Belangrijke ontwikkelingen/wijzigingen in de prognose van het resultaat

Het begrote nog te realiseren resultaat vanaf 2026 voor de BIE is € 97.000 lager dan in de begroting 2025. Dit wordt veroorzaakt door de verwachte negatieve resultaten in de complexen Loevestein fase 4 zuid en Terwispel Kolderveen fase 2. De helft van het verwachte tekort in Terwispel Kolderveen fase 2 zal gedekt worden uit de toegekende WBI-subsidie.

Het begrote resultaat voor de bouwgrondexploitatie is in het jaar 2026 € 112.000. Dat is € 147.000 lager dan begroot is voor 2025 (€ 259.000). Dit is veroorzaakt doordat in 2024 meer winst genomen is in de complexen Loevestein 4 west Gorredijk (meevallende kosten) en Ureterp noord (laatste bouwkavel verkocht). Zie Programma 8 Bouwen, wonen en gronden, onderdeel 8.2 Grondexploitatie niet-bedrijventerreinen.

4. Algemene risico's in de grondexploitatie

Het nemen van risico's is inherent aan grondexploitaties. De volgende risico's zijn van belang:

- Conjunctuur- en renterisico's, waardoor de vraag naar bouwgrond kan afnemen en extra rentekosten kunnen ontstaan.
- Verandering in woon- en werkvoorkeuren en behoeftes, tussen het tijdstip van het tot stand komen van het plan en het moment van aanbieden van de bouwgrond, waardoor het product niet meer aansluit op de vraag.
- Het niet tijdig kunnen verwerven van gronden en het stijgen van aankoopprijzen.
- Milieurisico's.
- Planschadeclaims.
- Hogere prijsstijgingen en lagere opbrengststijgingen dan voorzien in exploitatieberekeningen.
- Archeologische risico's.
- Onvoldoende mogelijkheden in de met de provincie overeengekomen woningbouwruimte.

De risico's worden beheerst door het uitvoeren van (markt)onderzoeken, door te zorgen voor flexibiliteit in het proces en door vroegtijdige verwerving van grond tijdens de planontwikkeling. Daarnaast wordt de financiële ontwikkeling van de onderhanden complexen jaarlijks beoordeeld ten opzichte van de door de gemeenteraad vastgestelde exploitaties (kredieten). Als de risico's leiden tot verwachte negatieve resultaten, zijn hiervoor voorzieningen gevormd.

Actuele risico's in de bouwgrond in exploitatie

In de lopende grondexploitaties is het risico aanwezig dat toekomstige gebiedsontwikkelingen minder winstpotentie zullen hebben dan verwacht, bijvoorbeeld doordat de boekwaarden hoog opgelopen zijn door de gemaakte kosten, zoals bouwrijp maken, of door tegenvallende verkoopopbrengsten.

5. Nog te realiseren resultaten bouwgrond in exploitatie

Eind juni 2025 waren nog 12 gemeentelijke kavels voor woningbouw te koop in de lopende bouwgrond exploitaties (BIE). Het gaat hier om:

- 4 kavels in Siegerswoude (Uthôf).
- 8 kavels in Wijnjewoude (Meester Geertswei).

Er is op deze locaties 5.644 m2 bouwgrond beschikbaar voor woningbouw. Dit is exclusief 11.000 m2 grond in Terwispel Kolderveen waarop een geurcirkel (milieucirkel) van een boerderij ligt. Door deze beperking is deze grond voor onbepaalde tijd niet beschikbaar voor woningbouw. Terwispel Kolverveen fase 2, die niet onder deze beperking valt, is in 2024 in ontwikkeling genomen door de gemeente.

Op bedrijventerrein Tolbaas in Gorredijk waren eind juni 2025 nog 7 kavels (16.116 m2) te koop. Enkele van deze kavels zijn gereserveerd of onder optie. Op bedrijventerrein Overtoom zijn alle kavels verkocht.

Nog te realiseren resultaten onderhanden complexen

x € 1.000	Verwacht resultaat 2026	Verwacht resultaat ná 2026 *)	Totaal nog te realiseren resultaat *)	Looptijd
Woningbouwlocaties:				
Gorredijk - Loevestein fase 4 - west	3	104	107	2026
Gorredijk - Loevestein fase 4 - zuid	0	-95	-95	2030
Siegerswoude - Uthôf	18	0	18	2027
Terwispel - Kolderveen fase 1	9	1	10	2027
Terwispel - Kolderveen fase 2	0	-377	-377	2028
Ureterp - Noord	82	137	219	2027
Wijnjewoude - Meester Geertswei 6 / vm OBS It Twaspan	0	1	1	2027
Totaal woningbouwlocaties	112	-230	-118	0
Bedrijventerreinen:				
Gorredijk - Industrie	0	-107	-107	2028
Totaal bedrijventerreinen	0	-107	-107	0
Totaal nog te realiseren resultaat	112	-337	-225	0

*) Het verwachte verlies is afgedekt door een voorziening. Het verwachte verlies in Terwispel – Kolderveen fase 2 is voor 50% afgedekt door een WBI-subsidie.

Investeringen

Inleiding

Meerjaren investeringsprogramma (MIP)

De komende jaren staan grote investeringen op de agenda die vragen om een goed afwegingskader en inzicht in de financiële gevolgen, zowel voor de exploitatie als voor onze vermogenspositie. Sinds de begroting 2025 wordt een Meerjaren Investeringsprogramma (MIP) aangeboden bij de begroting. Met dit MIP houden wij inzicht in de toekomstige investeringsbehoefte(n) van de gemeente en de financiële consequenties.

De jaarschijven uit het MIP zijn op basis van huidige inzichten voor prijspeil en fasering in onderstaand overzicht opgenomen. Vooralsnog is het volledige krediet in het uitvoeringsjaar opgenomen, later zal dit nader worden gespecificeerd wanneer een beter beeld van voorbereiding en uitvoeringsperiode bekend is.

A = Investering wordt direct beschikbaar gesteld bij de vaststelling van de begroting.
B = Volgt een apart raadsvoorstel of investering wordt opgenomen in latere begroting.

De kapitaallasten en mutaties in reserves en voorzieningen zijn volledig verwerkt in de meerjarenbegroting. Onder de tabel worden de geplande investeringen voor 2026 nader toegelicht.

Lopende investeringen

De besteding van de al beschikbaar gestelde kredieten komen jaarlijks bij de jaarrekening terug en als er afwijkingen ontstaan gedurende de uitvoering worden deze separaat aan u voorgelegd of opgenomen in een tussentijdse rapportage.

Overzicht geplande investeringen

bedragen x 1.000

	Omschrijving	2026	2027	2028	2029	2030	Afschr.
B	Nieuwbouw Burg. Harmsma school	5.718					50
B	IHP: It Avontoer LG (De Hoekstien en De Wjukslach)		3.372				50
B	IHP: De Dúnwizer BN (Betrouwen en de Oanrin)				3.659		50
B	IHP: Doarpsskoalle NS (De Arke & De Jasker)					3.807	50
B	IHP: De Sinnewizer WE					4.350	50
B	IHP: School Lyndensteyn BG		11.038				50
A	Vervangen beton Leppedyk Nijbeets	200					1
A	Vervangen rijbaan Hegedyk Langezwaag / Gorredijk	200					1
A	PPB'25 Vervanging Bleekersbrege	1.059					20
A	PPB'25 Bermschade Bûtewei LN	205					1
A	PPB'25 Bermschade Dwarswyk BN	30					1
A	PPB'25 Bermschade Bûtewei UP	149					1
A	PPB'25 Fietspad De Dulf - Mersken	153					1
A	PPB'25 Fietsstraat Nije Drinte Wei	43					1
A	PPB'25 Onderzoeken oevers en kades	795					60
A	Tractie 2026	230					10
B	Tractie 2027		230				10
B	Tractie 2028			230			10
B	Tractie 2029				230		10
B	Tractie 2030					230	10

	Omschrijving	2026	2027	2028	2029	2030	Afschr.
B	Kunstwerken 2026 (conform mjop)	1.301					div
B	Kunstwerken 2027 (conform mjop)		1.492				div
B	Kunstwerken 2028 (conform mjop)			3.993			div
B	Kunstwerken 2029 (conform mjop)				639		div
B	Kunstwerken 2030 (conform mjop)					5.238	div
A	Riolering 2026 (conform GWP 2024)	5.720					div
B	Riolering 2027 (conform GWP 2024)		5.292				div
B	Riolering 2028 (conform GWP 2024)			1.588			div
B	Riolering 2029 (conform GWP 2024)				788		div
B	Riolering 2030 (conform GWP 2024)					854	div
	Totaal	**15.803**	**21.423**	**5.811**	**5.316**	**14.478**	

Burgemeester Harmsma school

De Singelland Burgemeester Harmsma School (BHS) in Gorredijk is een school voor voortgezet onderwijs in de gemeente Opsterland. In het IHP is rekening gehouden met vernieuwbouw van (een deel van) het schoolgebouw. Het voorste bouwdeel heeft een functiewijziging gekregen en wordt geschikt gemaakt voor De Skâns. De gemeenteraad heeft hierover op 18 september 2023 een besluit genomen. Hiermee kan de BHS de plannen voor de vernieuwbouw concretiseren.

Het schoolbestuur heeft echter besloten geen gebruik te willen maken van een bij de gemeente aan te vragen voorbereidingskrediet. Zij stellen voor eigen risico en kosten een aanbestedingsgereed bouwplan op, waarna een bouwkrediet bij de gemeenteraad wordt aangevraagd. Daarbij houden we rekening met de besluiten die al zijn genomen over De Skâns. Hiermee kan de realisatiefase in 2026 worden opgestart.

Integraal Huisvestingsplan onderwijs (IHP)

De gemeente Opsterland baseert haar meerjarenraming voor investeringen in onderwijshuisvesting op de VNG-normbedragen, die jaarlijks worden geïndexeerd. Dit is conform de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs gemeente Opsterland en de uitgangspunten uit het Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2022–2035. De VNG-normbedragen worden afgegeven als uitgangspunt voor de stichtingskosten van bouwprojecten. In de praktijk blijkt echter dat deze normbedragen bij (ver)nieuwbouw, renovatie en uitbreiding van schoolgebouwen onvoldoende aansluiten bij de werkelijke kosten van huisvestingsprojecten.

Daarom wordt in de meerjarenraming voor investeringen in (ver)nieuwbouw en/of uitbreiding van onderwijshuisvesting te rekenen met een opslag van 25% over de VNG-normvergoeding, zodat wij onze wettelijke en beleidsmatige opgave op het gebied van onderwijshuisvesting ook in de komende jaren verantwoord kunnen realiseren. De toeslag van gemiddeld +25% is een indicatie. Projectspecifieke omstandigheden kunnen zorgen voor afwijkingen van dit percentage. Bij de planvorming van projecten en de definitieve aanvraag van het investeringskrediet moet dit per geval duidelijk worden.

Tractie

Voor 2026 wordt het jaarlijks krediet voor de vervanging van diverse tractiemiddelen beschikbaar gesteld.

Kunstwerken

Vervangingsmaatregelen voor kunstwerken die als investering worden uitgevoerd worden apart aan u voorgelegd op basis van een budgetraming.
Volgens het meerjaren onderhoudsprogramma kunstwerken worden de volgende werkzaamheden in 2026 uitgevoerd:

- Beweegbare brug Klein Groningen (OD_029).
- Aanleg steiger Nieuwe Vaart (OD_235).
- Damwand (OD_321, OD_462 en OD_494).
- Walbeschoeing (OD469, OD_471 en OD_475).

Riolering

Op basis van het Gemeentelijk Watertaken Programma staan de volgende werkzaamheden voor 2026 geraamd:

- Project 1: Bakkeveen - Boskleane.
- Project 6: Beetsterzwaag - F. Andrealaan e.o.
- Project 7: Beetsterzwaag - Vlaslaan e.o.
- Project 15: Gorredijk - De Hoop.
- Jaarlijks budget voor afkoppelen - planperiode.
- Jaarlijks budget renovatie riolering (groot onderhoud) - planperiode.
- Reserveringsbudget vervanging gemalen mechanische riolering.

OWO samenwerking

Inleiding

De OWO-samenwerking is uniek te noemen. De samenwerking in de drie afdelingen, de samenwerking op het regionale of provinciale speelveld én de samenwerking op terreinen waar dit vanzelfsprekend of kostenefficiënt is, werkt.
De OWO-samenwerking werkt continue aan uitvoering van de opdracht in de bestuursovereenkomst:

- De OWO-afdelingen verder te optimaliseren en expertisedeling tussen medewerkers te stimuleren.
- Samenwerking op complexe opgaven en beleidsterreinen aan te gaan wanneer deze samenwerking bijdraagt aan de doelstellingen.
- Samen extern op te trekken richting gezamenlijke deelnemingen en bij bovenlokale vraagstukken wanneer deze samenwerking bijdraagt aan de doelstellingen.

Algemene ontwikkelingen

Gemeenteraadsverkiezingen 2026:
In 2026 wordt er een introductiemoment georganiseerd om alle raadsleden van de OWO-gemeenten kennis te laten maken met de OWO-samenwerking.

10 jaar OWO-samenwerking:
De OWO-samenwerking bestaat 10 jaar. In 2026 wordt dit jubileum gevierd.

Onze prioriteiten voor 2026

De OWO-afdelingen verder optimaliseren en expertisedeling stimuleren
De drie OWO-afdelingen werken samen met de afdelingen binnen de drie huizen aan de afhandeling van binnenkomende (aan)vragen, aan de uitvoering van gemeentelijk beleid of aan de ondersteuning van de bedrijfsvoering. Door complexer wordende wetgeving en een veranderende samenleving is het takenpakket van de OWO-afdelingen de afgelopen periode uitgebreid. In 2026 worden daarom de afspraken en processen tussen de OWO-afdelingen en de drie huizen geactualiseerd zodat deze weer beter aansluiten op de huidige praktijk.

De OWO-afdelingen stappen uiterlijk begin 2026 over op een OWO-huisstijl (inclusief briefpapier en enveloppen) om zo de herkenbaarheid van de OWO-samenwerking en efficiency in de uitvoering verder te verbeteren.

Actuele ontwikkelingen binnen de OWO-afdelingen:

- Vanuit de OWO-afdeling Beheer en registratie gaan de drie gemeenten per 2026 over op een nieuw belastingportaal waar inwoners en ondernemers zelf op kunnen inloggen om bijvoorbeeld de WOZ-waarde te bekijken. Ook wordt het mogelijk een bezwaarschrift tegen de WOZ-beschikking of gemeentelijke belastingen in te dienen. Later in 2026 volgen ook het verzoek tot kwijtschelding, het aanvragen van de automatische incasso en de aangifte toeristenbelasting. Het wordt eenvoudiger en de afhandeling gaat sneller en nauwkeuriger.
- Met de invoering van de omgevingswet is het wettelijk verplicht een gemeentelijk Uitvoerings- en handhavingsstrategie (U&H-strategie) op te stellen. Dit is de opvolger van het VTH-beleidsplan. In de U&H-strategie wordt beschreven hoe de OWO-gemeenten de komende jaren uitvoering geven aan haar taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). In 2026 start OWO-VTH met het uitvoeren van haar werkzaamheden volgens de U&H-strategie.
- Bij de OWO-afdeling Bedrijfsvoering ligt de focus op de ondersteuning van de drie gemeenten zodat zij hun werkzaamheden goed kunnen uitvoeren. Hierbij is betrouwbare dienstverlening, transparant werken en efficiënt samenwerking altijd uitgangspunt. In de 2e helft van 2026 volgt de nieuwe informatievisie (de i-visie). Deze visie verbindt externe ontwikkelingen (zoals AI, Common Ground) met ambities, opgaven en wensen vanuit de gemeenten zoals de verdere transitie van de ICT-afdeling van een beheer- naar een regieorganisatie.
- De Woo (Wet open overheid) vraagt dat gemeenten steeds meer actief openbaar maken. De drie gemeenten volgen hierbij het tijdpad vanuit de rijksoverheid. OWO-Bedrijfsvoering levert een ondersteunende rol aan de drie huizen bij de invoering van de Woo.

Samenwerking op complexe opgaven en beleidsterreinen aan te gaan

Aanpak ondermijning

In OWO-verband wordt er structureel samengewerkt om ondermijning aan te pakken. Er vinden regelmatig controles plaats op illegale bewoning en er wordt actief deelgenomen aan integrale acties met bijvoorbeeld politie, OM en anderen. Agrariërs blijven een belangrijke doelgroep die we samen met het LTO benaderen om hen voor te lichten over ondermijning en het herkennen van signalen. Er is een landelijke trend dat drugslabs zich verplaatsen van het buitengebied naar de bebouwde kom, waar meer anonimiteit is.

Nieuw evenementenbeleid

In het op te stellen OWO-evenementenbeleid staat waar evenementen kunnen plaatsvinden en aan welke voorwaarden evenementen moeten voldoen. Doel hiervan is helderheid te creëren voor organisatoren, vergunningverleners en inwoners. Het opstellen van het beleid is een langlopend project waarbij we optrekken met onder andere politie, Veiligheidsregio en evenementenorganisatoren. Naar verwachting wordt het beleid in het 3e kwartaal van 2026 aan de drie gemeenteraden voorgelegd.

Uitvoering Omgevingswet: Omgevingsplannen en Nota Omgevingskwaliteit

Het gezamenlijk werken aan de nieuwe omgevingswet blijft waardevol. De komende periode staat in het teken van het opstellen van onder andere de nota Omgevingskwaliteit en de Omgevingsplannen. In de nota Omgevingskwaliteit staan de kwaliteitseisen van onze omgeving beschreven. In het omgevingsplan staan vervolgens algemene regels voor de fysieke leefomgeving. Iedere gemeente krijgt uiteindelijk één nota Omgevingskwaliteit en één Omgevingsplan. Dit is een traject dat nog jaren in beslag neemt.

Informatieveiligheidsbeleid en BIO II

De drie gemeenten werken in OWO-verband aan nieuw informatieveiligheidsbeleid en het voldoen aan de nieuwe Baseline Informatiebeveiliging Overheid II (BIO II). De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is het basisnormenkader voor informatiebeveiliging binnen alle overheidslagen (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen).

Energietransitie: het OWO-Energiebureau

Ook rondom de energietransitie werken we in OWO-verband samen. Binnen het OWO-Energiebureau werken energieverkenners die de subsidieregeling Lokale Aanpak Isolatie uitvoeren en met inwoners in gesprek gaan hoe zij hun woning kunnen verduurzamen. In 2026 wordt besloten welke activiteiten in het OWO-Energiebureau een plek krijgen.

Samen extern op te trekken

Fumo

De OWO trekt actief samen op in afstemming met de Fumo. Vanuit de OWO-afdeling VTH, maar ook bestuurlijk wordt er afgestemd over de gezamenlijke koers en inzet richting Fumo. In 2026 wordt er in OWO-verband toegewerkt naar een eenduidige advisering richting colleges en gemeenteraden over de begroting van de Fumo.

Sociaal domein Friesland

Binnen OWO wordt er zowel bestuurlijk als ambtelijk samen opgetrokken en afgestemd over het Sociaal domein Friesland. Vergaderingen worden structureel afgestemd zodat er binnen het Sociaal domein Friesland met één OWO-mond gesproken wordt. Hierdoor zijn de drie gemeenten een stevige gesprekspartner.

Financiële begroting

Overzicht van baten en lasten

Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

Voor het opstellen van de financiële begroting hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De baten van belastingen en heffingen zijn voor 2026, waar mogelijk geïndexeerd met het percentage CPI (consumentenprijs index) van 2,6%.
- De loonsom wordt begroot volgens de CAO-gemeenten 2025-2027.
- Overige indexaties (subsidies e.d.) 2,6%.

Wij werken in onze kostenraming niet met algemene indexen. Er is voor het betreffende begrotingsjaar (in dit geval 2026) zo reëel mogelijk geraamd. Dit prijsniveau houden we constant in de meerjarenraming. Hiermee sluiten wij aan bij de methodiek die we hanteren bij het ramen van de algemene uitkering ("constante prijzen").

Totaaloverzicht per programma

De begrote baten en lasten zijn als volgt over de diverse programma's verdeeld. De financiële analyses zijn per programma opgenomen in de beleidsbegroting.

Programmaplan begroting 2026			
x € 1.000	Baten	Lasten	Saldo
0 Bestuur en ondersteuning	1.388	5.000	-3.612
1 Veiligheid	10	2.906	-2.896
2 Verkeer en vervoer	264	6.619	-6.354
3 Economie	366	628	-262
4 Onderwijs	592	3.681	-3.089
5 Sport, cultuur en recreatie	669	7.167	-6.498
6 Sociaal domein	13.335	45.767	-32.432
7 Volksgezondheid en milieu	8.170	9.610	-1.441
8 Bouwen, wonen en Gronden (VHROSV)	1.664	3.132	-1.468
Algemene dekkingsmiddelen	75.381	972	74.409
Overhead	35	16.035	-16.000
Resultaat voor bestemming	101.874	101.517	357
0 Bestuur en ondersteuning	0	0	0
1 Veiligheid	0	0	0
2 Verkeer en vervoer	0	0	0
3 Economie	0	220	-220
4 Onderwijs	0	0	0
5 Sport, cultuur en recreatie	177	0	177
6 Sociaal domein	0	30	-30
7 Volksgezondheid en milieu	0	0	0
8 Bouwen, wonen en gronden	274	0	274
Totaal mutaties reserves	451	250	201
Resultaat na bestemming	102.325	101.767	558

Totaaloverzicht baten en lasten

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	99.439	107.401	101.517	100.963	99.162	98.638
Baten	104.817	106.074	101.874	102.102	99.134	100.196
Saldo voor bestemming	5.378	-1.327	357	1.139	-28	1.558
Mutaties reserves						
Lasten	4.952	456	250	250	250	250
Baten	5.077	1.078	451	413	177	177
Saldo na bestemming	5.503	-706	558	1.302	-101	1.485

Programma 0 - Bestuur en ondersteuning

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	23.088	23.697	22.007	21.474	21.199	20.906
Baten	75.358	75.929	76.804	76.605	75.262	76.100
Saldo voor bestemming	52.270	52.232	54.796	55.131	54.064	55.194
Mutaties reserves						
Lasten	3.212	63	-	-	-	-
Baten	2.930	363	-	-	-	-
Saldo na bestemming	51.989	52.532	54.796	55.131	54.064	55.194

Programma 1 - Veiligheid

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	2.516	2.772	2.906	2.906	2.906	2.906
Baten	8	10	10	10	10	10
Saldo voor bestemming	-2.508	-2.762	-2.896	-2.896	-2.896	-2.896
Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-2.508	-2.762	-2.896	-2.896	-2.896	-2.896

Programma 2 - Verkeer en vervoer

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	6.799	6.678	6.619	6.303	5.919	5.953
Baten	295	258	264	264	264	264
Saldo voor bestemming	-6.504	-6.419	-6.354	-6.038	-5.654	-5.688
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	1.033	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-5.471	-6.419	-6.354	-6.038	-5.654	-5.688

Programma 3 - Economie

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	740	838	628	734	491	478
Baten	654	486	366	472	147	241
Saldo voor bestemming	-86	-352	-262	-262	-344	-237
Mutaties reserves						
Lasten	278	220	220	220	220	220
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-365	-572	-482	-482	-564	-457

Programma 4 - Onderwijs

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	3.651	3.790	3.681	3.773	4.259	4.273
Baten	620	812	592	592	592	592
Saldo voor bestemming	-3.031	-2.978	-3.089	-3.181	-3.667	-3.681
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	-	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-3.031	-2.978	-3.089	-3.181	-3.667	-3.681

Programma 5 - Sport, cultuur en recreatie

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	7.659	7.006	7.167	6.977	6.680	6.667
Baten	1.396	811	669	669	669	669
Saldo voor bestemming	-6.262	-6.196	-6.498	-6.307	-6.011	-5.998
Mutaties reserves						
Lasten	-	143	-	-	-	-
Baten	450	427	177	373	177	177
Saldo na bestemming	-5.812	-5.912	-6.321	-5.934	-5.834	-5.821

Programma 6 - Sociaal domein

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	42.837	46.012	45.767	45.755	45.675	45.685
Baten	15.712	13.680	13.335	13.155	13.155	13.155
Saldo voor bestemming	-27.125	-32.332	-32.432	-32.600	-32.519	-32.529
Mutaties reserves						
Lasten	1.030	30	30	30	30	30
Baten	308	80	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-27.847	-32.282	-32.462	-32.630	-32.549	-32.559

Programma 7 - Volksgezondheid

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	10.061	14.384	9.610	9.526	9.543	9.584
Baten	8.497	12.927	8.170	8.113	8.163	8.220
Saldo voor bestemming	-1.564	-1.456	-1.441	-1.413	-1.380	-1.364
Mutaties reserves						
Lasten	-	-	-	-	-	-
Baten	325	-	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-1.239	-1.456	-1.441	-1.413	-1.380	-1.364

Programma 8 - Bouwen, wonen en gronden

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	2.089	2.226	3.132	3.515	2.490	2.186
Baten	2.276	1.160	1.664	2.220	871	943
Saldo voor bestemming	187	-1.066	-1.468	-1.295	-1.620	-1.243
Mutaties reserves						
Lasten	431	-	-	-	-	-
Baten	31	207	274	40	-	-
Saldo na bestemming	-214	-859	-1.194	-1.255	-1.620	-1.243

Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten x €1.000	Progr.	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Baten							
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3	147	122	80	231	-94	-
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	8	891	698	993	1.548	199	271
Verkoop grond	0	660	30	30	30	30	30
Oekraïne baten	div	5.103	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Onttrekkingen aan de reserves							
Totaal onttrekkingen aan reserves		4.900	901	274	236	-	-
Totaal incidentele baten		11.701	4.750	4.377	5.045	3.135	3.301
Lasten							
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3	171	277	221	372	154	141
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	8	358	556	1.022	1.448	717	413
Aankoop Grond	0	152	-	-	-	-	-
Oekraïne lasten	div	2.557	2.800	3.000	3.000	3.000	3.000
Dotaties in de reserves:							
Totaal stortingen in reserves		4.702	206	-	-	-	-
Totaal incidentele lasten		7.939	3.839	4.243	4.820	3.871	3.554
Totaal incidenteel resultaat		3.762	911	134	226	-736	-252

Toelichting Incidentele baten en lasten

Voor het bepalen van het structureel evenwicht van de begroting is het van belang om te weten wanneer uitgaven als structureel of als incidenteel worden beschouwd. Omdat de gemeente structurele taken uitvoert, zijn structurele baten en lasten de regel. Incidentele baten en lasten zijn de uitzondering.
Deze uitzonderingen van incidentele baten en lasten worden volledig opgenomen in het verplichte overzicht van incidentele baten en lasten. Zowel in de begroting en de meerjarenraming als in de jaarrekening.

Bij het bepalen of een post als incidenteel aangemerkt kan worden, dienen de uitgangspunten van het BBV gehanteerd en toegelicht te worden. In de toelichting moet daarom tenminste het volgende zijn opgenomen:

- Waarom deze begrotingspost naar de aard van de raming als incidenteel aangemerkt is.
- De duur waarvoor de begrotingspost geraamd is, waarbij er sprake moet zijn van een duidelijke en onvoorwaardelijke einddatum.

Resultaat grondexploitatie
Mutaties grondexploitaties zijn naar de aard van de raming incidenteel. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie dient in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen te worden. Betreft het verwachte resultaat op grondexploitatie plus een dekking voor de rente van de kapitaalverstrekking en de dekking voor de gemaakte uren ontwikkeling, projecten, uitvoering en beheer.

Normvergoeding en lasten opvang Oekraïne
Vanwege de nog onbekend looptijd van de normvergoeding worden de lasten en baten voor de opvang van de Oekraïners als incidenteel aangemerkt.

Reserves

Reserve ruimtelijke plannen
Er wordt € 274.000 onttrokken aan de reserve ruimtelijke plannen zoals besloten in de perspectiefbrief 2025. Hiervan wordt € 194.000 geraamd voor implementatie omgevingswet en € 80.000 voor de nieuwe nota omgevingskwaliteit.

Uiteenzetting financiële positie

Balans

Balans ontwikkeling						
x €1.000						
Activa	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	989	943	779	754	709	642
Materiële vaste activa	68.728	79.434	96.918	114.240	122.782	128.687
Financiële vaste activa	2.723	2.723	2.723	2.723	2.723	2.723
Totaal vaste activa	72.440	83.101	100.420	117.717	126.214	132.052
Vlottende activa						
Voorraden	973	973	973	973	973	973
Uitzettingen <1 jr	31.426	14.088	7.062	7.062	7.062	7.062
Liquide middelen	557	557	557	557	557	557
Overlopende activa	10.118	10.118	10.118	10.118	10.118	10.118
Totaal vlottende activa	43.074	25.735	18.710	18.710	18.710	18.710
Totaal activa	115.514	108.836	119.130	136.427	144.924	150.762

Passiva	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029
Vaste passiva						
Eigen vermogen	50.692	49.365	49.722	50.861	50.833	52.391
Voorzieningen	9.940	8.501	8.818	9.187	5.567	5.427
Vaste schulden	29.200	25.400	35.000	46.850	57.950	58.800
Totaal vaste passiva	89.832	83.266	93.539	106.897	114.350	116.618
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden	4.996	4.885	4.905	8.845	9.890	13.458
Overlopende passiva	20.685	20.685	20.685	20.685	20.685	20.685
Totaal vlottende passiva	25.682	25.570	25.591	29.530	30.575	34.144
Totaal passiva	115.513	108.836	119.130	136.427	144.924	150.762

EMU-Saldo

De begroting is opgesteld in overeenstemming met een stelsel van baten en lasten.

Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het begrote EMU-saldo van onze gemeente voor 2026 komt uit op € 15,7 miljoen negatief, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven groter zijn dan de inkomsten. Dit wordt vooral veroorzaakt door grote geplande investeringen.

Het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden is gesteld op 0,4%. Er is geen onderverdeling naar gemeenten, provincies en waterschappen vastgesteld. Het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

		Berekend EMU-saldo x € 1.000	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1	(+)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	5.378	-1.327	357	1.139	-28	1.558
2	(-)	Mutatie (im)materiële vaste activa	9.438	10.661	17.319	17.297	8.497	5.838
3	(+)	Mutatie voorzieningen	-1.014	-1.438	316	369	-3.620	-139
4	(-)	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.078	-	-	-	-	-
6	(-)	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-	-	-
		Berekend EMU-saldo	-6.152	-13.426	-16.646	-15.789	-12.145	-4.419

Reserves

Reserves

	x € 1.000	31-12-2024	31-12-2025	af	bij	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029
Algemene reserve	prog								
Buffer	0	7.500	7.500	-	-	7.500	7.500	7.500	7.500
Vrij besteedbaar	0	21.552	20.403	-	558	20.961	22.262	22.162	23.647
Totaal algemene reserve		29.052	27.903	-	558	28.461	29.762	29.662	31.147
Kapitaallasten dekkingreserves									
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	0	3.000	3.000	-	-	3.000	3.000	3.000	3.000
Werkplek van de toekomst	0	335	398	-	-	398	398	398	398
Projecten	0	10.000	10.000	-	-	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal kapitaallasten dekkingreserves		13.335	13.398	-	-	13.398	13.398	13.398	13.398
Bestemmingsreserves									
Organisatiedoelstellingenfonds	0	257	257	-	-	257	257	257	257
Opvang en begeleiding ontheemden	0	4.172	4.172	-	-	4.172	4.172	4.172	4.172
Recreatie en toerisme	3	644	580	-177	220	623	470	513	556
Verbouw dorpshuizen	6	158	188	-	30	218	248	278	308
Energietransitie	7	595	595	-	-	595	595	595	595
Duurzaamheid	7	1.433	1.433	-	-	1.433	1.433	1.433	1.433
Komplannen (va 25: Ruimtelijke plannen)	8	747	-	-	-	-	-	-	-
Invoering omgevingswet (van25: Ruimtelijke plannen)	8	299	-	-	-	-	-	-	-
Ruimtelijke plannen	8	-	839	-274	-	565	525	525	525
Totaal bestemmingsreserves		8.305	8.064	-451	250	7.863	7.700	7.773	7.846
Totaal reserves		50.692	49.365	-451	808	49.722	50.860	50.833	52.391

Structurele reserve onttrekkingen en stortingen

In principe zijn mutaties in reserves incidenteel tenzij er redenen zijn om deze structureel te ramen. In de onderstaande tabel worden de geraamde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves weergegeven.

Structurele reserve mutaties						
x €1.000						
Progr.		2025	2026	2027	2028	2029
Onttrekkingen						
Recreatie en toerisme	5	177	177	177	177	177
Totaal onttrekkingen aan de structurele reserves:		177	177	177	177	177
Stortingen						
Economie	3	220	220	220	220	220
Sociaal domein	6	30	30	30	30	30
Totaal stortingen in de structurele reserves:		250	250	250	250	250
Totaal structurele reserve mutaties		-73	-73	-73	-73	-73

Voorzieningen

Voorzieningen									
x € 1.000	31-12-2024	1-1-2025	31-12-2025	Stortingen	Besteding	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029
Voorziening wethouderspensioenen	3.815	3.815	3.674	38	-183	3.529	3.377	-	-
Voorziening strategisch personeelsplan (SPP)	50	50	-	-	-	-	-	-	-
Voorziening verlofsparen	79	79	139	80	-	219	319	319	439
Voorziening beheersplan kunstwerken	1.400	1.400	179	1.000	-915	264	601	601	51
Voorziening onderhoud gebouwen	704	704	298	693	-658	333	264	264	304
Voorziening begraafrechten	679	679	726	120	-81	765	796	796	834
Voorziening nog uit te voeren werken	157	157	157	-	-	157	157	157	157
Voorziening Riolering	3.001	3.001	3.328	223	-	3.551	3.671	3.671	3.642
Voorziening btw bcf 2019-2022	53	53	-	-	-	-	-	-	-
Totaal voorzieningen	9.940	9.940	8.501	2.153	-1.837	8.818	9.187	5.567	5.427

Bijlage: Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Het verplicht overzicht met de geraamde baten en lasten per taakveld. In deze tabel zijn bij een aantal taakvelden geen baten en lasten opgenomen. Dat komt omdat deze activiteiten zoals parkeerbelasting en economische havens en waterwegen niet voorkomen. Daardoor zijn er in de begroting ook geen inkomsten of uitgaven opgenomen die onder deze taakvelden vallen.

Baten en lasten begroting 2026 per taakveld

x € 1.000		Baten	Lasten	Saldo
0.1	Bestuur	-	2.116	-2.116
0.10	Mutaties reserves	451	250	201
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	280	-280
0.2	Burgerzaken	588	1.639	-1.051
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	253	1.064	-810
0.4	Overhead	35	15.903	-15.868
0.5	Treasury	757	141	616
0.61	OZB woningen	3.608	972	2.635
0.62	OZB niet-woningen	1.708	-	1.708
0.64	Belastingen overig	64	-	64
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkering	69.791	-	69.791
0.8	Overige baten en lasten	-	40	-40
0	**Bestuur en ondersteuning**	77.255	22.406	54.849
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-	2.354	-2.354
1.2	Openbare orde en veiligheid	10	553	-543
1	**Veiligheid**	10	2.906	-2.896
2.1	Verkeer en vervoer	264	7.406	-7.141
2.5	Openbaar vervoer	-	8	-8
2	**Verkeer en vervoer**	264	7.414	-7.149
3.1	Economische ontwikkeling	65	241	-177
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	80	221	-141
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-	89	-89
3.4	Economische promotie	221	76	146
3	**Economie**	366	628	-262
4.1	Openbaar basisonderwijs	-	209	-209
4.2	Onderwijshuisvesting	113	1.911	-1.798
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	479	1.561	-1.082
4	**Onderwijs**	592	3.681	-3.089

Bijlage: Overzicht verplichte beleidsindicatoren

Overzicht verplichte BBV beleidsindicatoren

Het is voor gemeenten verplicht om een vaste lijst van beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en jaarstukken. Als bijlage voor deze begroting zijn diverse overzichten per programma opgenomen waarin de prestaties van de gemeente Opsterland worden vergeleken met het landelijk gemiddelde.

Op de website waarstaatjegemeente.nl vindt u meer uitleg over deze indicatoren en kan naar behoefte met elke gemeente in Nederland een vergelijking gemaakt worden. Voor programma 0 - Bestuur en Dienstverlening - zijn een vijftal beleidsindicatoren opgenomen die op basis van eigen informatie zijn berekend.

Beleidsindicatoren programma 0: Bestuur en ondersteuning

		2022	2023	2024	B2025	B2026
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	8,1	8,5	8,6	8,6	9,3
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	6,9	7,8	8,6	7,8	9,0
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 833	€ 983	€ 1.004	€ 1.012	€ 1.076
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	19,6%	18,6%	13,8%	xx	xx
Overhead	% van totale lasten	14,2%	15,0%	15,1%	15,5%	15,6%

Bron: eigen gegevens

De berekening van deze indicatoren is gebaseerd op het document van de VNG ´Definities beleidsindicatoren ‘bestuur en organisatie´.

De formatie neemt in 2026 met 19 fte toe naar 277 fte. Deze toename is de formatie die in de perspectiefbrief 2025 is toegekend voor de uitvoering van de gemeentelijke taken voor 2026 e.v. In de perspectiefbrief 2025 is deze formatie-uitbreiding verder toegelicht.

Waar formatie staat voor de maximale omvang van de organisatie staat de bezetting voor de feitelijke omvang van de organisatie. Voor de begroting 2026 is het gepresenteerde cijfer een prognose. Die is gebaseerd op de bezetting op 1 januari 2025 opgehoogd met de toename van de formatie. Dit is gedaan met de aanname dat het wel de bedoeling is dat formatie ook wordt ingevuld. Naar verwachting zal de bezetting wel lager uit gaan vallen omdat het aantal moeilijk in te vullen vacatures blijft stijgen.

De apparaatskosten stijgen door indexatie van de loonkosten.

De externe inhuur wordt bepaald op basis van de werkelijke inhuur kosten. De externe inhuurkosten worden niet afzonderlijk begroot en daarom is deze indicator nog niet bekend voor 2025 en 2026.

Beleidsindicatoren programma 1: Veiligheid

			Opsterland			Nederland		
			2022	2023	2024	2022	2023	2024
Winkeldiefstallen	Misdrijven - Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	0,7	0,3	0,7	2,3	2,5	2,2
Diefstallen uit woning	Misdrijven - Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	0,8	0,7	0,8	1,4	1,3	1,2
Geweldsmisdrijven	Misdrijven - Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	1,8	1,5	1,5	4,6	4,3	4,3
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Misdrijven - Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag	per 1.000 inwoners	3,5	2,8	2,8	6,0	5,8	5,7
Verwijzingen Halt	Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	4,1	2,3	2	8,1	8,7	9

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 23 juli 2025

Beleidsindicatoren programma 3: Economie

	Opsterland				Nederland			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Functiemenging	47,9%	47,5%	48,5%	*	53,3%	53,8%	54,2%	*
Vestigingen (van bedrijven)	167,2	175,2	181,2	*	165,1	174,1	181,8	*

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 23 juli 2025

Beleidsindicatoren programma 4: Onderwijs

		Opsterland				Nederland			
Beleidsindicatoren	Eenheid	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0,0	*	1,5	*	3,0	*	6,3	*
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	15,0	27,0	18,6	*	20,0	24,0	27,2	*
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO-onderwijs	1,2%	1,7%	2,2%	2,2%	1,9%	2,4%	2,4%	2,3%

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 23 juli 2025

Beleidsindicatoren programma 5: Sport, cultuur en recreatie

		Opsterland				Nederland			
Beleidsindicatoren	Eenheid	2016	2020	2022	2024	2016	2020	2022	2024
Niet-sporters	% Niet sporters	50,9%	53,3%	52,5%	50,6%	48,7%	49,3%	46,4%	42,5%

Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. de bevolking van 19 jaar en ouder.

Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 23 juli 2025 Deze tabel wordt elke twee jaar geactualiseerd.

Beleidsindicatoren programma 6: Sociaal domein

		Opsterland				Nederland			
		2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	653	654	680	*	805	825	837	*
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 tot en met 21 jarigen	1,0%	1,0%	1,0%	*	1,0%	1,0%	1,0%	*
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	% Kinderen in uitkeringsgezin	4,0%	4,0%	4,0%	*	6,0%	6,0%	6,0%	*
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	% Werkloze jongeren	2%	2%	2%	*	2%	1%	2,0%	*
Netto arbeidsparticipatie - naar opleidingsniveau	% Van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	71%	73%	73%	73,0%	70%	72%	73,1%	73,2%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	292	258	242,8	229,5	431	367	344,8	343,6
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	183,4	206,8	206,1	191,1	197,7	197,7	191,5	203,1
Jongeren met jeugdhulp (aandeel jongeren tot 18 jaar)	% Van alle jongeren tot 18 jaar	9,6%	11,1%	11,9%	11,4%	10,5%	13,2%	13,5%	13,7%
Jongeren met jeugdbescherming (aandeel jongeren tot 18 jaar)	% Van alle jongeren tot 18 jaar	1,7%	1,4%	1,5%	1,2%	1,2%	1,2%	110,0%	1,0%
Jongeren met jeugdreclassering (aandeel jongeren van 12 tot 23 jaar)	% Van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,3%	0,3%	*	*	0,3%	0,3%	*	*
Cliënten met een maatwerkvoorziening Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	610	610	600	650	649	700	700	720

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 23 juli 2025

Beleidsindicatoren programma 7: Volksgezondheid en milieu

		Opsterland				Nederland			
		2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Omvang huishoudelijk restafval	Aantal kg per inwoner	153	150	148	*	169	148	150	*
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	%	27,2%	44,3%	*	*	33,2%	32,5%	*	*

Bij een verdieping van de cijfers blijkt dat met name gemeenten met veel windmolens en / of biomassacentrales hoog scoren.

Dit verklaart de relatief lage realisatie van Opsterland

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 23 juli 2025

Beleidsindicatoren programma 8: Bouwen, wonen en Gronden (VHROSV)

			Opsterland											
		Eenheid	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Gemiddelde WOZ-waarde		per € 1.000	240	261	287	330	338	*	271	290	317	368	379	398
Nieuw gebouwde woningen		Aantal per 1.000 woningen	9,7	6,6	4,9	7,9	*	*	8,9	8,9	9,3	9,1	*	*
Demografische druk	Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per 100 personen van 20 tot 65 jaar.	%	79,3%	79,2%	80,5%	80,7%	81,6%	82,0%	70,0%	70,1%	70,3%	70,3%	70,4%	70,7%
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	0	In euro's	622	650	714	715	719	718	700	733	823	860	*	957
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden		In euro's	722	754	823	824	826	821	773	810	905	942	*	1.050

^voorlopig

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 23 juli 2025

Bijlage: Overzicht vaste subsidieontvangers

Vaste subsidieontvangers

De Awb schrijft voor dat elke subsidieverlening gebaseerd moet zijn op een wettelijk voorschrift (een gemeentelijke subsidieverordening is zo'n wettelijk voorschrift), tenzij de subsidieontvanger met naam en bedrag in de begroting is opgenomen (artikel 4:23 lid 3 onder c van de Awb). Met de vaststelling van het onderstaande overzicht wordt hierin voorzien voor onze vaste subsidieontvangers.

Programma	Naam subsidieontvanger	activiteit	Verstrekking 2025	Verstrekking 2026
Veiligheid				
	Stichting Tumba	Tumba helpt discriminatie signaleren en voorkomen	27.300,00	28.009,80
Verkeer en vervoer				
	Vereniging Buurtbus Opsterland	Instandhouden buurtbus kleine dorpen	5.000,00	5.000,00
Onderwijs				
	Afûk	Kursussen Frysk	1.500,00	1.500,00
	FERS	Tomke projekt	1.895,00	1.895,00
	Stichting Bibliotheken Zuidoost Fryslân	De Bibliotheek op school 1-1-2023 t/m 31-12-2026	21.340,00	21.340,00
Sport, cultuur en recreatie				
	Sport Fryslân	Beweegteam Opsterland	522.790,00	536.382,54
	Stichting Zwembad De Himrik	Exploitatie natuurzwembad	401,00	401,00
	Stichting Zwembad De Blauwe Kamp Nij Beets	Exploitatie natuurzwembad	9.801,00	9.801,00
	Stichting natuurbad De Wispel Tijnje	Exploitatie natuurzwembad	7.808,00	7.808,00
	Stichting Comprix	Muziekonderwijs	136.928,33	140.488,47
	Vereniging voor Christelijke Scholen Opsterland	Instrumentale en culturele vorming	72.480,48	74.364,97
	Stichting Speciaal Onderwijs Fryslân (Lyndensteyn)	Culturele vorming	4.518,78	4.636,27
	Keunstwurk	Inzet cultuurcoach (periode 2023-2026)	75.344,15	77.303,10
	Vereniging Vrienden van de Tropische Kas	Exploitatie tropische kas	5.571,00	5.571,00
	Stichting It Damshûs	Exploitatie openluchtmuseum en Súdergemaal	14.077,00	14.077,00
	Stichting museum Opsterlân	Exploitatie bijdrage	50.384,00	50.384,00
	Bibliotheek ZuidOost fryslân	Exploitatie bibliotheken	633.946,20	650.428,80
	Stichting Toerisme Regiomarketing Zuidoost Friesland	Reguliere bijdrage	40.000,00	40.000,00
	Stichting Ulesprongpontsje	Exploitatie fietspont	2.500,00	2.500,00

Programma	Naam subsidieontvanger	activiteit	Verstrekking 2025	Verstrekking 2026
Sociaal domein				
	M.F.C. de Skâns	Exploitatie- en huursubsidie	221.716,88	227.481,52
	Plaatselijk Belang Bakkeveen	Huisvestingskosten	2.899,25	2.899,25
	Dorpshuis De Dobber Frieschepalen	Huisvestingskosten	2.340,00	2.340,00
	Plaatselijk Belang Frieschepalen	Huisvestingskosten	1.495,00	1.495,00
	Plaatselijk Belang De Himrik	Huisvestingskosten	151,00	151,00
	Plaatselijk Belang Langezwaag	Huisvestingskosten	750,00	750,00
	Plaatselijk Belang Lippenhuizen	Huisvestingskosten	3.604,00	3.604,00
	Plaatselijk Belang Luxwoude	Huisvestingskosten	1.834,00	1.834,00
	Plaatselijk Belang Nij Beets	Huisvestingskosten	7.970,00	7.970,00
	Dorpshuis De Ûthof Siegerswoude	Huisvestingskosten	8.525,00	8.525,00
	Stichting Us Doarpshûs Terwispel	Huisvestingskosten	1.500,00	1.500,00
	Stichting SCW Upstairs Tijnje	Huisvestingskosten	8.820,84	8.820,84
	Plaatselijk Belang Wijnjewoude	Huisvestingskosten	7.840,00	7.840,00
	M.F.C. De Wier Ureterp	SCW ruimte en jeugdsoos	43.819,38	44.958,68
	Optisport Opsterland (zwembad Dundelle)	SCW bijdrage	22.450,36	23.034,07
	Optisport Opsterland BV	Exploitatie openluchtzwembad Dúndelle	147.111,57	150.936,47
	M.F.C. De Wier Ureterp	Exploitatie en huur subsidie	49.959,02	51.257,95
	Scala Welzijn	Buurtbemiddeling	23.860,00	24.480,36
	Stichting Platform vrijwillige Thuishulp Opsterland	Coördineren en begeleiden vrijwillige thuishulp	16.000,00	16.000,00
	Stoer	Begeleiden mensen met psychische problemen	11.870,00	12.178,62
	Humanitas Smallingerland-Opsterland	Jaarlijkse bijdrage	3.000,00	3.000,00
	Stichting Urgente Noden Friesland	Schuld- hulp- en schuldhulpverlening	4.507,95	4.507,95
	Stichting Jeugdfonds Sport en Cultuur	St. Jeugdfonds Sport en Cultuur en St. Leergeld Friesland-Oost	33.000,00	33.000,00
	Stichting Jeugdfonds Sport en Cultuur	Stichting Leergeld Friesland-Oost	40.000,00	40.000,00
	ZuidOostZorg	Algemene voorziening dagopvang	351.066,00	351.066,00
	Slachtofferhulp Nederland	Begeleiden slachtoffers	7.161,00	7.161,00